

Analýza politik architektury

/Sumarizace doporučení vyplývajících z jednotlivých analýz/

1. Doporučení na doplnění či redukci základních témat PASK

Na základě analýz předložených zahraničních materiálů doporučujeme následující úpravy základních témat v PASK:

- téma 1 „Uspořádání krajiny a sídel“ rozčlenit na kategorie regiony, velká města, malá města, venkov a krajina;
- téma 2 „Veřejná prostranství“ upravit na „Veřejná prostranství a centra obcí a měst“;
- téma 3 „Začlenění staveb do prostředí“ změnit na obecnější „Kvalita staveb“;
- téma 6 „Vzdělávání“ rozčlenit na kategorie školní výuka, univerzity, počátky prof. praxe, státní úředníci, samosprávy, politici, celoživotní vzdělávání;
- do tématu 7 „Osvěta a média“ doplnit aktivní roli a dobrý příklad vlády a státních institucí obecně, využití procesu přípravy PASK pro její vlastní propagaci;
- ze závěrečných obecných opatření PASK vytvořit nové téma 9 „Vedení, koordinace a spolupráce“;
- doplnit nové téma 10 „Bydlení“;
- doplnit nové téma 11 „Legislativa a procesní kvalita“.
- doplnit nové téma 12 „Ekonomický přínos architektury a konkurenceschopnost“.
- Doplnit nové téma 13 „Ekologie a udržitelnost“ (toto by pro svůj význam mělo být tématem samostatným, nikoli jen přiřazeným)

2. Doporučení na doplnění či redukci cílů PASK

Na základě analýz předložených zahraničních materiálů doporučujeme následující úpravy cílů PASK:

- zjednodušit formulace cílů tak, aby byly obsahově jasné a srozumitelné. Obsah cílů výrazně obměnit, upravit a doplnit na základě úpravy kapitol Témata. (Dosavadní struktura je velmi nekonkrétní, obecná a heslovitá.), konkrétně doporučujeme:
 - cíl 1.2 zrušit a podřadit pod cíl 1.1.;
 - cíl 1.4 změnit na: „V sídlech zajistit přiměřenou dostupnost kvalitní a vhodně umístěné veřejné infrastruktury“;
 - cíl 1.5 změnit na: „Při obnově a tvorbě krajiny a obcí používat kvalitativní a multiprofesní plánování včetně technické a dopravní infrastruktury“;
 - doplnit nový cíl 2.3 „Zvýšit péči o centra obcí jako ohniska kvality prostředí a příklad pro občany“;
 - cíle 3.1 a 3.2 sloučit do jednoho cíle: „Posilovat lokální, celoměstskou či regionální identitu“;
 - cíl 3.3 přesunout do Tématu 9;
 - upravit název cíle 4.2 na: „Využívat architektonické soutěže při přípravě a realizaci staveb financovaných z veřejných rozpočtů.“ (tzn. vypustit „soutěže o návrh“ - kromě soutěže o návrh je totiž možné používat i jiné modely zakázek malého rozsahu a také je možné použít soutěžní dialog);
 - doplnit nový cíl 5.3: „Podřídit návrhy technické a dopravní infrastruktury PASK“;
 - doplnit nový cíl 9.1: „Koordinovat provádění PASK, aktualizovat ji a zajišťovat zpětnou vazbu.“

3. Doporučení na doplnění či redukci opatření PASK

Na základě analýz předložených zahraničních materiálů doporučujeme následující úpravy opatření PASK:

- obsah opatření výrazně obměnit, upravit a doplnit na základě úpravy kapitol témata a nové formulace cílů. Dosavadní struktura je velmi nekonkrétní, obecná a heslovitá a nereprezentativní. O dílčích úpravách a doplněních musí proběhnout koordinovaná debata s aktéry v souvislosti s přepracováním Témat a Cílů. (minimálně univerzity a profesní komory). Dosavadní výčet není reprezentativní a musí projít podrobnější přípravou a diskuzí. Doporučujeme inspirovat se příkladem Slovinska, které svou politiku Architecture for People. Slovenia Architectural Policy 2017 doplňuje sestavením podrobného a konkrétního akčního plánu s kritérii pro naplňování Politiky architektury Koordinační skupinou pro PA. (Podobně též ve Francii nebo Estonsku.)

Téma 1 - nová opatření

- Omezit obchodní centra na předměstí.

- Podporovat odkup a konverze nevyužívaných objektů (namísto demolice) a ploch potřebných zejména pro centra (zachování genia loci).
- Podpořit aktivní pozemkovou politiku obce – strategie nakládání, pronájmu, prodeje a nákupu ploch a budov.
- Zvážit tzv. pozemkové certifikáty. Připravit k nim rešerši a posouzení použití v rámci ČR.
- Investice do dopravní a technické infrastruktury v obci i krajině musí být svázané s kvalitou architektury.
- Podpořit krajinné parky i pomocí fondů EU.

Téma 2 - nová opatření

- Podpořit smíšenou výstavbu v centrech malých měst, která je odolnější vůči změnám.
- Provéřit úpravu silničních pravidel pro větší užítost veřejných prostranství.
- Posílit městská centra cestou dotačních programů a sdílení dobré praxe.

Téma 3 - nová opatření

- Podpořit udržení regionálního charakteru. Podpořit užívání regionálních materiálů a stavebních technik. (např. novelizovat požární předpisy pro dřevostavby, které jsou v ČR znevýhodněné.)
- Nalézt vhodné využití i u specifických staveb (např. kostely).

Téma 4 - nová opatření

- Bránit systému Design and Build (spojení návrhu a stavby) u veřejných zakázek s výjimkou odůvodněných případů.
- Připravit zavedení digitálního stavebního povolení.
- Podpořit kvalitativní kritéria při zadávání veřejných zakázek a zajistit, aby kvalitativní výběr a požadavek udržitelnosti byly povinností u dotacích, které se týkají prostředí a bydlení.
- Podpořit debatu nad inovacemi v architektonických soutěžích pro větší zapojení občanů.

Téma 5 - nová opatření

- Podpořit přípravné fáze akcí a projektů (jsou zásadní pro kvalitu a efektivitu akce) – delší lhůty dotačních výzev, kladné body v hodnocení u dotací, započtení do uznatelných položek.
- Podpořit integrované plánování – týmy, i dopravní stavby, zapojení veřejnosti, zkušenost z realizace. Zohlednit přípravné fáze u dotací. Doplnit požadavek architektonicky a urbanisticky kvalitní infrastruktury, technických a inženýrských staveb a účast architektů při jejich plánování.

Téma 6

- Doplnění opatření 6.1: „Vláda zajistí systém průběžného vzdělávání v PASK při Akademii veřejného zadávání. Vláda bude pro zástupce veřejné správy organizovat události a exkurze týkající se stavební kultury.“

Téma 7 - nová opatření

- Použít PASK k posílení národní a regionální identity.
- Podpora vnímání kulturního prostředí jako národního bohatství a zvýšení pocitu odpovědnosti veřejnosti za prostředí v části Osvěta a Vzdělávání.
- Vláda bude podporovat organizace propagující současnou architekturu, udělovat architektonické ceny a finančně podporovat stávající ceny.
- Zapojit téma turismu v pozitivním i negativním významu. CzechTourism by měl propagovat kvalitní regionální architekturu, historickou všech období i soudobou.

Téma 8 - nová opatření

- Zpracovat analýzu týkající se dopadů daňové regulace na rozvoj výstavby a sídel.

Téma 9 - nová opatření

- Rozlišit úkoly státu, krajů, obcí, privátního sektoru a nestátních organizací.

U státu:

- Zahrnout požadavek kvality architektury do správy státního majetku – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

- Zahrnout kritéria kvality architektury do dotací, uznat neziskovost tématu a díky tomu například zvýhodnit aktivity spojené s PASK daňově.
- Podpořit téma PASK – architektury v každodenním rozhodování obce. Podpořit spolupráci obcí a jejich svazků včetně expertů, jejich sdílení a organizace, které šíří architekturu na venkově.
- Realizovat státní pilotní projekty – kvalitativní výběr, promítnutí lifecost do návrhu i provozu budovy = vybrat ukázkovou budovu v ČR (např. budovu Finančního úřadu na nábr. kpt. Jaroše po odstěhování úřadu MČ Praha7).
- Připravit doporučení na úpravu státních památkových objektů z pohledu energetické úspornosti. Na vybraných státních budovách otestovat možné přístupy a technologie obnovy.
- Zajistit dodržování bezbariérovosti u všech státních projektů.
- Vláda a státní organizace ustanoví poradní komise pro architekturu – např. při ministerstvech, ve státních organizacích.
- Vláda podpoří takové komise v krajích a municipalitách informacemi a vzory.
- Vláda bude aktivně podporovat mezinárodní debatu k PASK (včetně tematických událostí a předsednictví EU).
- Vláda bude zveřejňovat a koordinovat informace k PASK na svém webu.
- Vláda provede tři pilotní projekty s participací a vyhodnotí je v mezioborových týmech.
- Vláda přetvoří UUR nebo vytvoří novou organizaci k podpoře a koordinaci PASK. Ta bude aktivně celorepublikově spolupracovat i se vzdělávacími organizacemi, samosprávami a profesními organizacemi.
- Vláda bude pomocí Rady PASK sledovat a aktualizovat PASK.

U samospráv (kraje, obce):

- Místní samosprávy budou podporovat krajské a městské/obecní architekty a komise.

U soukromníků:

- Požadovat zahrnutí dlouhodobé perspektivy u soukromých vlastníků i stavitelů veřejných staveb.

U profesních komor:

- Podporovat spolupráci, připravovat metodiky a šířit PASK.
- Národní centrum nebo Nadace PASK – vydávat pravidelné zprávy, být partnerem státní správy a podporovat iniciativy spojené s PASK. Z toho plynoucí doporučení založit obdobu Federální nadace pro Baukultur.

Téma 10 - nová opatření:

- Udržet v územích dotčených turismem dostupné bydlení daňovým opatřením.

4. Doporučení ke způsobu implementace PASK

- Výrazně rozšířit obecné povědomí o dokumentu, využít proces jeho aktualizace k propagaci tématu architektury (vláda, parlament, kraje, obce, instituce, komory, kulturní sféra).
- Podpořit vznik mezirezortní a mezioborové koordinační skupiny pro implementaci a pověřit ji koordinací přípravy nového dokumentu pro rok 2020 a podrobného Akčního plánu pro následující období. Při českém předsednictví EU 2022 uspořádat mezinárodní událost na téma evropských politik architektury a Baukultur a prezentovat dosažené výsledky.

5. Doporučení k finančním zdrojům na realizaci PASK

- Vyhradit malé procento z poplatku za stavební povolení na podporu krajských Center architektury.
- Daňové zvýhodnění pro projekty realizované v souladu s PASK.

6. Doporučení k institucionálnímu zajištění implementace PASK

- Zřídit Radu, Platformu nebo Nadaci PASK dle příkladů. Ta by zaštiťovala pravidelně aktualizaci dokumentu a kontrolovala jeho naplňování.
- Transformovat UUR na Národní centrum architektury, které je koordinačním, expertním a metodickým centrem PASK.
- Podpořit krajské a městské/obecní architekty jako koordinátory a realizátory PASK.

7. Další doporučení

- Zpracovat ilustrativní scénáře budoucího stavu kulturního prostředí v ČR.
- Doplnit příklady dobré praxe s odkazy a popisem přímo do textu PASK.

- Zpracovat průzkum znalosti PASK mezi občany a městy.
- Soustředit se více na konkrétní projekty ve městech a obcích.
- Důraz na grafickou stránku PASK (obrazová dokumentace).

Analýza politik architektury

/Doporučení k aktualizaci PASK bez ohledu na analýzu zahraničních dokumentů/

1. Identifikace zásadních problémů, které by měla aktualizace PASK řešit

a) Formální

Text PASK je nutné jinak strukturovat – v úvodu evropský kontext a shrnutí současného stavu, až v závěru základní pojmy, související právní předpisy a relevantní dokumenty.

Lepší grafika, obrazová dokumentace.

Jedno téma na jednu stránku (přehlednost).

Na řadě míst je příliš podrobný a nesrozumitelný, je třeba přeformulovat.

Nepožívat v textu zkratky, snižují srozumitelnost.

b) Obsahové

- Důraz na kvalitu vystavěného prostředí jako jeden z klíčových aspektů kvality života – potřeba široké institucionální podpory a společné odborně vedené diskuze akademické, kulturní a profesní sféry. Přestože PASK jmenuje řadu „uživatelů“ spolupracujících na naplňování cílů, je implementace vedena zejména na půdě Ministerstva pro místní rozvoj, bez významného zapojení dalších aktérů. Znalost dokumentu, jehož hlavním účelem má být podpora architektury a stavební kultury, a povědomost o jeho existenci jsou obecně nízké. PASK má být určená především lidem (hlavní uživatelé kvalitního vystavěného prostředí), její forma tomu ale vůbec neodpovídá.
- Důraz na dlouhodobé a střednědobé strategie a reakci na současné výzvy (na národní, regionální i místní úrovni). Rychlý růst velkých evropských měst s sebou přináší závažné, a někdy protichůdné tendence: rostoucí ceny bydlení a vyhledávání venkova, nároky na zajištění ekonomické prosperity a udržitelného rozvoje, rostoucí zátěže turismu, dopravy, výroby a distribuce energie, tlak na využití krajiny a zemědělské půdy. Kvalita prostředí a dosažitelnost krajiny se spolu s prosperitou regionu stávají významnou konkurenční výhodou.
- S tématem PASK úzce souvisí dlouho žádaná a právě zahájená celková rekonstrukce českého stavebního práva. (V pracovních verzích rekonstrukce není hlavní cíl PASK - zvyšování kvality vystavěného prostředí - zatím paradoxně vůbec uveden.) S implementací PASK bude souviset řada dalších legislativních, nelegislativních, fiskálních a správních nástrojů a politik, které dosud nejsou ani pojmenovány, natož s naplňováním PASK provázány (viz zpráva OECD 2017).
- Důraz na roli samosprávy. Nositelem kvalitního vystavěného prostředí v nejširším měřítku jsou místní samosprávy. Není úkolem státní správy a není ani v jejích možnostech vytváření kvalitního vystavěného prostředí zajistit (nutná spolupráce samospráv a státní správy).
- Evropský kontext. Naplňování PASK by mělo být úzce propojené s evropskou sítí informací a zkušeností a ČR by měla být schopná své výsledky prezentovat a obhájit v mezinárodním srovnání. Export architektury a národní identita a prezentace spojená s kvalitní architekturou, stavební kulturou a kvalitou vystavěného prostředí a krajiny jsou všeobecně obsahem národních politik architektury.

2. Doporučení na doplnění či redukci základních témat PASK

a) Obecně

Témata strukturovat do cca 4 základních oblastí. Jednotlivá podtémata vždy maximálně na 1 stránku, s obsahově související ilustrací. Přehledně graficky strukturovat, zvýraznit zásadní hesla.

Přímo k tématům psát závěry – vodítka pro implementaci.

b) K jednotlivým tématům

Téma 1 – Uspořádání krajiny a sídel

- Klást důraz na kvalitu zpracované územně plánovací dokumentace a studií krajiny (nesmí být jen formálním nástrojem).
- Odborná a koordinační podpora místních samospráv ze strany státu. Na místní úrovni důraz na reálné výsledky PASK, nikoli na „strategie pro strategie“.

Téma 2 – Veřejná prostranství

- Název změnit na „veřejná prostranství a centra obcí“. Text zkrátit a přeformulovat – např. v prvním odstavci takto: „Základem každého sídla jsou jeho veřejná prostranství. Atraktivní, dostupná, univerzálně přístupná a bezpečná veřejná prostranství, vhodná pro všechny věkové skupiny, jsou předpokladem pro dobré fungování komunit.“

Téma 3 – Začlenění staveb do prostředí

- Změnit název na „Kvalita staveb“ a odpovídajícím způsobem upravit text.

Téma 4 – Zadávání zakázek

- Zdůraznit, že ačkoli některé změny zákona o zadávání veřejných zakázek jsou pozitivní (zákaz kritéria nejnižší ceny), stále se velké množství zakázek zadává v režimu zakázek malého rozsahu, kde problém nejnižší ceny jako jediného kritéria zůstává.
- I u větších zakázek je problém s nastavením kombinace kritérií – zde je potřeba aktivní spolupráce MMR.
- Zmínit i použití soutěžního dialogu.

Téma 5 – Projektování, realizace, životnost a udržitelnost staveb

- Zdůraznění významu projektové fáze – základem kvalitní stavby je kvalitní projekt.
- Uvést důvody, proč by se neměla projekční fáze zadávat společně s realizační.

Téma 6 – Vzdělávání

- Strukturovat do jednotlivých kategorií – předškolní a školní výuka, univerzity, počátky prof. praxe, státní úředníci, samosprávy, politici, celoživotní vzdělávání.

Téma 7 – Osvěta a média

- Zdůraznit aktivní roli a dobrý příklad vlády a státních institucí obecně, využití procesu přípravy PASK pro její vlastní propagaci.
- Dále podporovat a propagovat zájem odborné i laické veřejnosti o architekturu.

Téma 8 – Výzkum a vývoj

- Adaptovat národní systém hodnocení vědeckých výstupů pro interdisciplinární charakter výzkumů na poli architektury, vnímat kvalitní architekturu jako komplexní oblast kreativního průmyslu, nástroj inovací, propojující technické a humanitní disciplíny pomocí specifických metod a znalostí, podporovat její tvůrčí a experimentální charakter.

c) nová témata

Ze závěrečných obecných opatření PASK vytvořit Téma 9 - Vedení, koordinace a spolupráce.

Dále:

Téma 10 – Bydlení

Téma 11 – Legislativa a procesní kvalita

Téma 12 - Ekonomický přínos architektury a konkurenceschopnost

Téma 13 – Udržitelnost (podtémata ekologie, revitalizace, konverze)

Další témata: Výzvy současnosti – vyrovnání se se současnými globálními výzvami i s vlastní postsocialistickou zátěží, Zodpovědnost samospráv, komunit a občanů, Inkluzivní architektura – kvalitní architektura a prostředí pro všechny, Národní a regionální identita, zakořeněnost, charakter, Mezinárodní zapojení a propagace, Vytváření pozitivního vztahu k architektuře

3. Doporučení na doplnění či redukci cílů PASK

a) Obecně

- Zásadně zjednodušit a přiřadit k jednotlivým kapitolám témat. U PASK chybí stanovení aktivní mezirezortní a mezioborová role koordinátora implementace. (Povědomí o PASK je velmi slabé, téměř žádné, už na úrovni ministerstev.)
- Zjednodušit formulace cílů tak, aby byly obsahově jasné a srozumitelné. Obsah cílů výrazně obměnit, upravit a doplnit na základě úpravy kapitol Témata. Dosavadní struktura je velmi nekonkrétní, obecná a heslovitá.

Navržený výčet a struktura Témat není reprezentativní a musí projít podrobnější přípravou a diskuzí. Teprve v dalším kroku je možné správně formulovat cíle na další období.

Budou-li cíle zachovány ve stávající struktuře, doporučujeme konkrétní úpravy uvedené pod písm. b) a c) níže.

b) K jednotlivým cílům

- cíl 1.1. podřadit pod cíl 1.2.
- v cíli 1.3. změnit text takto: „Zamezit nepřiměřenému a nevhodnému rozrůstání sídel do okolní krajiny.“
- v cíli 1.4. změnit změna text takto: „V sídlech zajistit přiměřenou dostupnost kvalitní a vhodně umístěné veřejné infrastruktury.“
- v cíli 1.5 změnit text takto: „Při obnově a tvorbě krajiny a obcí používat kvalitativní a multiprofesní plánování včetně technické a dopravní infrastruktury.“
- v cíli 2.2. je text příliš nekonkrétní a pro většinu adresátů dokumentu nesrozumitelné (jaká jsou ona doporučovaná integrovaná a komplexní řešení?)
- cíle 3.1. a 3.2. sloučit do jediného s názvem „posilovat lokální, celoměstskou či regionální identitu“
- cíl 3.3. přesunout do nového tématu 9
- v cíli 4.1. uvést podrobnější text: „Při zadávání veřejných zakázek na architektonické služby (včetně zakázek malého rozsahu) vždy užít kvalitativní kritéria a nikdy nezadávat na základě nejnižší cenové nabídky. Až na výjimečné, odůvodněné případy nezadávat veřejné zakázky na projekt a realizaci společně.“
- v cíli 4.2. upravit text takto: „Využívat architektonické soutěže při realizaci staveb financovaných z veřejných rozpočtů.“
- v cíli 6.3. doplnit text takto: „Podporovat vzdělávací a osvětové akce pro veřejnost.“

c) nové cíle:

- cíl 2.3.: „Zvýšit péči o centra obcí a měst jako ohniska kvality prostředí a příklad pro občany.“
- cíl 5.3. „Kvalitní technická a dopravní infrastruktura jako součást vystavěného prostředí.“
- cíl 5.4.: „Energetická úspornost“
- cíl 5.5.: „Architekt jako osoba odpovědná za prostředí a veřejný zájem“
- cíl 9.1: „Koordinovat provádění PASK, aktualizovat ji a zpracovávat zpětnou vazbu.“
- cíl 11.1.: „Upravit proces povolování staveb a stavební legislativu tak, aby podporovala implementaci PASK.“

4. Doporučení na doplnění či redukci opatření PASK

a) Obecně

Obsah opatření je třeba výrazně obměnit, upravit a doplnit na základě úpravy kapitol témata a nově formulované cíle. Dosavadní struktura je velmi nekonkrétní, obecná, heslovitá a nereprezentativní. Chybí hierarchie a priority. Aktuální PASK má 71 opatření. Z nich se tematicky 39 věnuje územnímu plánování a urbanismu, kdežto stavbám pouze 6. Obsahově je zde 20 metodik nebo analýz. Je tedy patrné, že se PASK věnuje převážně územnímu plánování a urbanismu a zároveň, že nechala externě zpracovat velkou řadu specifických materiálů. Bylo by proto vhodné posunout těžiště PASK tak, aby bylo tematicky vyvážené a zároveň jednak pečlivě vážit množství externích materiálů a zejména zpětně kontrolovat, zda opravdu byly přínosné. Není prospěšné zpracovat spoustu samostatných neprovázaných materiálů, ale naopak se snažit o provázanost, srozumitelnost a použitelnost PASK.

Budou-li opatření zachována ve stávající struktuře, doporučujeme konkrétní úpravy uvedené pod písm. b) a c) níže.

b) Ke stávajícím opatřením

- opatření 1.1.1. bude ukončeno a bude odstraněno.
- opatření 1.1.2. bude ukončeno a bude odstraněno.
- opatření 1.1.3. bude ukončeno a bude odstraněno. Je ale třeba použití metodiky sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 1.1.4. bude ukončeno a bude odstraněno. Je ale třeba sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití (Mělo pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 1.1.5. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu. Je vhodné zařadit zprávu z něj do pravidelných zpráv o stavu Architektury a stavební kultury v ČR.
- opatření 1.1.6. bude ukončeno a odstraněno. Je ale nezbytné sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jeho použití. (Mělo pozitivní efekt? Jaký?) Je vhodné zařadit zprávu z něj do pravidelných zpráv o stavu Architektury a stavební kultury v ČR

- opatření 1.2.1. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- opatření 1.2.2. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu opatření 1.2.3. bude ukončeno a odstraněno. Je ale nezbytné sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jeho použití. (Mělo pozitivní efekt? Jaký?)
- v opatření 1.3.1. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu. Je vhodné zařadit zprávu z něj do pravidelných zpráv o stavu architektury a stavební kultury v ČR
- v opatření 1.3.2. doplnit: „Do geografických dat zahrnout i databázi nevyužitých ploch a budov.“
- v opatření 1.4.1. doplnit: „Opravit metodiku dle doporučení Svazu místních samospráv, aby neznevýhodňovala nejmenší obce. Poté sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití.“ (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 1.4.2. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu. Je vhodné zařadit zprávu z něj do pravidelných zpráv o stavu Architektury a stavební kultury v ČR.
- do opatření 1.4.3. doplnit opatření o podporu kvalitních městských center a bránění výstavbě nákupních zón
- opatření 1.5.1. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- opatření 1.5.2. je ukončeno a bude odstraněno. Je ale nezbytné použití metodiky sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití. (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 1.5.3. je ukončeno a bude odstraněno. Je ale nezbytné použití metodiky sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití. (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 2.1.1. je ukončeno a bude odstraněno. Je ale nezbytné použití metodiky sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití. (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 2.1.2. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- opatření 2.1.3. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- opatření 2.1.4. je ukončeno a bude odstraněno. Je ale nezbytné sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jeho použití. (Mělo pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 2.1.5. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu, zejména s ohledem na proběhlé dotace.
- opatření 2.1.6. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu, zejména s ohledem na proběhlé dotace.
- opatření 2.1.7. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- opatření 2.1.8. řešit v rámci přípravy rekonstrukce stavební legislativy.
- opatření 2.1.9. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- do opatření 2.2.1. doplnit text: „Upravit pravidla dotací, která se týkají prostředí tak, aby neznemožňovala zadání formou architektonických soutěží (dostatečná lhůta, započitatelnost nákladů architektonických soutěží), ale naopak je jejich využití kladně hodnotila v hodnocení.“
- do opatření 2.2.2. doplnit text: „Podporovat multioborové týmy jako zpracovatele projektů (architekt, krajinář, výtvarník, dopravní inženýr, vodohospodář...)“
- opatření 2.2.3. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu, včetně zpětné vazby z využití metodiky.
- do opatření 2.2.4. doplnit text: „Vyhodnocovat kvalitu a průběh zapojování veřejnosti, analyzovat dopad participačních aktivit v jednotlivých obcích. Vzdělávat veřejnou správu v metodách, plánování a hodnocení participace. Využívat lépe příležitosti k osvětě při práci s veřejností.“
- do opatření 2.2.5. doplnit text: „Vyhodnocovat kvalitu péče o veřejná prostranství v obcích. Poskytnout chybějící finanční podporu péče.“
- opatření 3.1.1. bylo ukončeno. Je ale nezbytné použití metodiky sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití. (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 3.1.2. je průběžný požadavek. Sledovat a zajistit zpětnou vazbu.
- opatření 3.2.1. bylo ukončeno a bude odstraněno. Je ale nezbytné použití metodiky sledovat a zjistit zpětnou vazbu z jejího použití. (Měla pozitivní efekt? Jaký?)
- opatření 3.2.2. a 3.2.3. spojit do jednoho. (Je otázka zda by nebylo přínosnější toto řešit v rámci urbanistické koncepce a sdílet dobrou praxi.)
- opatření 3.3.1. bylo ukončeno a bude odstraněno.
- do opatření 4.1.1. doplnit: „Doporučovat zákaz nejnižší ceny jako jediného kritéria i u zakázek malého rozsahu. Bránit používání systému Design and Build u veřejných zakázek týkajících se prostředí.“
- do opatření 4.1.2. doplnit: „Zpracovat tuto metodiku Lifecost se znalostí zahraničních příkladů, případně se podílet na její celoevropské podobě. Sdílet data v rámci EU.“
- do opatření 4.2.1. doplnit: „podporovat kvalitativní kritéria při zadávání veřejných zakázek na architektonické služby a zajistit, aby kvalitativní výběr a požadavek udržitelnosti byly povinností u dotacích, které se týkají prostředí a bydlení.“ Vypustit zmínku o soutěži o návrh (viz výše - různé formy soutěží).

- do opatření 4.2.2. doplnit: „Podpořit debatu nad inovacemi v architektonických soutěžích pro větší zapojení občanů do procesu. Místo soutěže o návrh psát architektonické soutěže (viz výše - různé typy soutěží).“
- k opatření 5.1.1. (komentář): Legislativní podpora se dosud nezdařila. MMR by mělo podporovat a propagovat kalkulačky přichystané profesními komorami. Možné je zpracovat databázi cen projektů u státních investic (vysoutěžených a skutečných) a zprávu o způsobu určení cen projektových prací u veřejných zakázek v jiných evropských státech.
- opatření 5.1.2. bylo ukončeno.
- opatření 5.2.2. doporučujeme propojit s opatřením 4.1.2. Data z tohoto opatření by měla vést k úpravě metodiky life cost.
- opatření 6.1.1. doporučujeme doplnit: „Zajistit systém průběžného vzdělávání v PASK při Akademii veřejného investování. Pro zástupce veřejné správy organizovat události a exkurze týkající se stavební kultury. Vzdělávat veřejnou správu v metodách, plánování a hodnocení participace. Podpořit chybějící dlouhodobé vzdělávání, mentoring (spíše než jednorázové semináře, kurzy).“
- v opatření 6.1.2. do spolupracujících organizací doplnit IPR Praha a další podobné instituce vznikající ve městech.
- v opatření 6.3.1. stanovit zodpovědné osoby v jednotlivých institucích, které budou mít spolupráci v pracovní skupině ve své agendě. Začlenit do implementace témat také mateřské školy. Namísto pracovní skupiny podpořit vznik a fungování platformy k pravidelné výměně informací, setkávání a koordinaci.
- opatření 6.3.2. bylo ukončeno (s neuspokojivým výsledkem).
- do opatření 6.3.3. doplnit: „Zpracovat ve spolupráci s nově zřízenou platformou. Udělat rešerši a hodnocení dostupných tuzemských aktivit a zpracovat výstupy.“
- do opatření 6.3.4. doplnit: „Zajistit, aby v rámci probíhající celkové revize RVP (<http://www.nuv.cz/t/navrh>) bylo počítáno se začleněním témat spojených s architekturou, urbanismem, územním plánováním, krajinářskou architekturou, stavební kulturou a utvářením vztahu k vystavěnému prostředí do výuky na MŠ, ZŠ, SŠ. Uložit NÚV v rámci probíhající revize RVP, aby spolupracovali s architekty a organizacemi, které se věnují začlenění tématu architektury a stavební kultury do výuky.“
- do opatření 6.3.5. doplnit: „Sestavit databázi architektů se zájmem o spolupráci s učiteli a zapojit je do vzdělávání pedagogů i vlastní výuky tématu. Ve spolupráci s platformou podpořit aktivní organizace činné na tomto poli a jejich aktivity směřované ke vzdělávání pedagogických pracovníků. Podpořit komentované prohlídky staveb pro učitele, děti a mládež. Podpořit vzdělávání studentů pedagogiky, budoucích pedagogů, v oblasti architektury a stavební kultury.“
- do opatření 7.1.1. doplnit: „Zajistit data z veřejných staveb, kterými je možné dokládat důležitost kvalitativního výběru projektů.“
- do opatření 7.3.3. doplnit: „Vyhodnocovat kvalitu a průběh zapojování veřejnosti, analyzovat dopad participačních aktivit v jednotlivých obcích. Vzdělávat veřejnou správu v metodách a plánování participace. Využívat lépe příležitosti k osvětě při práci s veřejností.“

c) nová opatření

k cíli 1.1. a 1.2.

- Omezit nekoncepční a mnohdy nadbytečné budování obchodních center na předměstích a podpořit každodenní nákupy v centrech měst.
- Podpořit aktivní pozemkovou a majetkovou politiku obcí a měst – strategie nakládání, pronájmu, prodeje a nákupu ploch a budov. Zejména pomocí poradenství a sdílení dobré praxe.

k cíli 1.3.

- Podpořit projekty dočasného využití nevyužívaných ploch a budov. Zejména pomocí poradenství a sdílení dobré praxe.
- Podpořit adaptace stávajících zastavěných území. Zejména pomocí územně plánovací dokumentace, poradenství a sdílení dobré praxe.
- Připravit rozbor k možnosti použití tzv. pozemkových certifikátů v ČR.

k cíli 1.5.

- Investice do dopravní a technické infrastruktury v obci i krajině musí být svázané s kvalitou architektury. Požadavek zahrnout jako podmínku pro poskytnutí dotace a při jejím udělování jej hodnotit.
- Podpořit zřizování krajinných parků a péči o ně i pomocí fondů EU jako podporu regionalismu, lokálního patriotismu a turismu.

k cíli 2.2.

- Podporovat zdravé veřejné prostředí vhodné pro děti a mládež, včetně osvěty o potřebě takových prostředí. Připravit celostátní koncepci podpory prostředí vhodného pro hru. Podporovat integraci hry a prostorů pro hru jako nedílnou součást veřejných prostor. Podpořit úpravy předprostorů škol. Podpořit prostory pro volný čas teenagerů. vést osvětu o problematice certifikace, včetně posouzení přínosného rizika, a bránit jejímu zneužívání. Podporovat využívání areálů škol i mimo školní čas. Podporovat zapojení dětí a mládeže do plánování prostředí, které budou užívat. Zabránit dotacím na škodlivé materiály (např. vsyp z pneumatik). Podporovat udržitelnost úprav, nikoliv jen pořízení. Koordinovat s opatřením 7.3.3.
- Prosazovat výtvarné intervence ve veřejném prostoru s výběrem pomocí architektonických (výtvarných) soutěží.
- Prosazovat regulaci reklamy ve veřejném prostoru.

k cíli 2.3.

- Podpořit smíšenou výstavbu v centrech malých měst, která je odolnější vůči změnám.
- Provéřít úpravu silničních pravidel pro větší užítelnost veřejných prostranství.
- Posílit městská centra díky dotačním programům a sdílení dobré praxe.

k cíli 3.2.

- Podpořit zachování regionálního charakteru. Pěstování regionální identity pomocí architektury vede k většímu zapojení občanů, jejich identifikaci a růstu ekonomiky a turismu. Podpořit užívání regionálních materiálů a stavebních technik. Upravit normy, které brání užívání lokálních technik a materiálů (např. novelizovat protipožární předpisy pro dřevostavby)
- Podpořit nalezení vhodného využití i u specifických staveb (např. kostely).

k cíli 5.3.

- Podpořit integrované plánování – týmy, dopravní stavby, zapojení veřejnosti, zkušenost z realizace. Zohlednit přípravné fáze. K technickým/inženýrským stavbám (doprava, energetika) připravit vzorový přístup uplatňování Baukultur. Doplnit požadavek architektonicky a urbanisticky kvalitní infrastruktury a účast architektů při jejich plánování.

k cíli 6.3.

- Podpořit roli městských architektů jako garantů vzdělávacích a osvětových témat.
- Podpořit organizace, které se tématu věnují dlouhodobě finančně a koordinačně.
- Provést rešerši zahraničních i tuzemských přístupů a aktivit v oblasti vzdělávání dětí a mládeže.
- Vytvořit přehled dotačních programy týkající se vzdělávání a umožnit jejich čerpání i mimoškolním organizacím.

k cíli 7.3.

- Použít PASK k posílení národní a regionální identity. Podpora vnímání kulturního prostředí jako národního bohatství a zvýšení pocitu odpovědnosti veřejnosti za prostředí
- Zapojit téma turismu do PASK v pozitivním i negativním smyslu. CzechTourism by měl propagovat kvalitní regionální architekturu, historickou všech období i soudobou. Samosprávy podpořit ve sdílení zkušeností s turismem.
- Zasadit se o aktivní zapojování dětí a učitelů do revitalizace prostředí škol. Participace je vhodnou vzdělávací metodou, jak prakticky seznamovat děti, učitele a rodiče s architekturou, a jak posilovat občanské dovednosti. Participaci uložit jako jednu z podmínek získání grantů na výstavbu škol, přístaveb a obnovu školních zahrad. Pomoci školám s participačním procesem.

k cíli 8.1.

- Zpracovat analýzu týkající se dopadů daňové regulace na rozvoj výstavby a sídel.
- Zavést systém jednotné prezentace grantů a podpory publikace výsledků výzkumu.

k cíli 9.1.

- Podpořit zřizování městských/obecních architektů pomocí podpory platformy pro sdílení jejich znalostí (Národní centrum architektury, Kancelář hlavního architekta ČR, krajské Centra architektury). Podpořit sestavování Komunálních politik architektury jako součásti Strategických plánů po vzoru evropských měst a

regionů. V případě dotací, které se týkají prostředí hodnotit zřízení funkce městského architekta kladnými body.

k cíli 9.2.

- Zřídit odbornou platformu pro aktualizaci PASK, s jasnou strukturou a programem.
- Rozlišit úkoly státu, krajů, měst/obcí, privátního sektoru a nestátních organizací.

U státu

- Zahrnout požadavek kvality architektury do správy státního majetku – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.
- Zahrnout kritéria kvality architektury do dotací, uznat neziskovost tématu a např. daňově zvýhodnit aktivity spojené s PASK.
- Podpořit téma PASK – architektury v každodenním rozhodování obce. Podpořit spolupráci obcí a jejich svazků včetně expertů, jejich sdílení a organizace, které šíří architekturu na venkově.
- Realizovat státní pilotní projekty – kvalitativní výběr, promítnutí lifecost do návrhu i provozu budovy – aspoň dva takové ukázkové projekty (rekonstrukce „klimaaktiv“). Vybrat ukázkovou budovu v ČR (např. budovu Finančního úřadu na nábř. kpt. Jaroše po odstěhování úřadu MČ Praha7).
- Podporovat lifecost přístup u státních staveb.
- Připravit doporučení na úpravu státních památkových objektů z pohledu energetické úspornosti. Na vybraných státních budovách podporovat testování možných přístupů a technologie obnovy.
- Vláda a státní organizace ustanoví poradní komise pro architekturu – např. při ministerstvech, ve státních organizacích.
- Vláda bude aktivně podporovat mezinárodní debatu k PASK (včetně tematických událostí při předsednictví EU).
- Vláda bude zveřejňovat a koordinovat informace k PASK na svém webu.
- Vláda provede tři pilotní projekty s participací a vyhodnotí je v mezioborových týmech.
- Vláda vytvoří Mapu šíření PASK jako přehled uskutečněných školení a průběžného vzdělávání v oblasti PASK.
- Vláda vytvoří program implementace PASK pro státní organizace a municipality, včetně expertní podpory a vyhodnocení programu. Téma PASK bude součástí efektivní správy.
- Vláda bude pomoci Rady PASK sledovat a aktualizovat PASK.
- Propagovat PASK ve státní správě (ministerstva, státní organizace, státem zřízené a vlastněné organizace, stavební úřady, dotčené orgány státní správy – OŽP, OPP, odb. rozvoje,...) a samosprávě (kraje, města, obce).
- Transformovat UUR na Národní centrum architektury, které by sloužilo jako datové, osvětové, vzdělávací, koordinační a kontrolní centrum po vzoru IPR v Praze (ale pro celou ČR). To bude aktivně celorepublikově spolupracovat i se vzdělávacími organizacemi, samosprávami a profesními organizacemi.
- Sjednotit geodatabázi ČR od katastrů, přes UAP po UPD, aby byla v jednotném otevřeném formátu, přehledná, aktuální a dostupná.
- Zřídit Kancelář hlavního architekta ČR. Jako inovační a strategické centrum, které bude mít administrativní podporu v Národním centru architektury. Výběr na určité období s konkrétním programem a zaměřený na získání respektovaných osobností nikoliv úředníků.
- Zajistit komunikaci se zahraničím pomocí Národního centra architektury v oblasti architektury a stavební kultury, včetně podpory exportu služeb.
- Podpořit vznik krajských Center architektury. Podpořit vznik krajských architektů (jako jednotlivců nebo komisí) jako koordinátorů PASK a podpoře měst a obcí v regionu.

U samospráv (kraje, obce):

- Podporovat krajské a městské/obecní architekty a komise.

U soukromníků:

- Požadovat zahrnutí dlouhodobé perspektivy u soukromých vlastníků i stavitelů veřejných staveb.

U profesních komor:

- Podporovat spolupráci, připravovat metodiky a šířit PASK.

k cíli 10.1.

- Zahrnout do PASK ty části tématu bydlení, které se týkají prostředí.

- Zajistit při výstavbě městských bytů i při veřejné podpoře výstavby bytů soukromou sférou kvalitativní výběr projektů a jejich zpracovatelů.
- Udržet v územích dotčených turismem dostupné bydlení daňovým opatřením.

k cíli 11.1.

- Elektronizovat projednání projektové dokumentace s dotčenými orgány státní správy a stavebním úřadem.
- Zjednodušit dokumentaci pro územní řízení a stavební povolení.
- Zajistit soulad relevantní legislativy s PASK.

5. Doporučení ke způsobu implementace PASK

Výrazně rozšířit obecné povědomí o dokumentu, využít proces jeho aktualizace k propagaci tématu architektury (vláda, parlament, municipality, instituce, komory, kulturní sféra).

Podpořit vznik mezirezortní a mezioborové koordinační skupiny pro implementaci a pověřit ji koordinací přípravy nového dokumentu pro rok 2020 a podrobného Akčního plánu pro následující období. Za naplňování cílů PASK by měla převzít odpovědnost vláda.

Při českém předsednictví EU 2022 uspořádat mezinárodní událost na téma evropských politik architektury a Baukultur a prezentovat dosažené výsledky.

6. Doporučení k finančním zdrojům na realizaci PASK

Vyhradit určité procento z poplatku za stavební povolení na podporu krajských Center architektury.

Zapojit organizace, které se tématům souvisejícím s PASK věnují, ale zatím nekooperují (CzechTourism, CzechInvest). Propagovat téma u nadací – jediná nadace, která se tématu zásadně věnuje je Nadace Proměny. Je nutné zdůrazňovat význam prostředí pro společnost. Bez kvalitního prostředí a vědomí spoluodpovědnosti za něj u obyvatel je demokratické zřízení dlouhodobě neudržitelné.

7. Doporučení k institucionálnímu zajištění implementace PASK

Zřídit Radu, Platformu nebo Nadaci PASK. Ta by zajišťovala propagaci, širokou diskuzi témat a podporovala vyhodnocení, aktualizaci dokumentu a kontrolu jeho naplňování.

Zabývat se možností transformace UUR na Národní centrum architektury, které je koordinačním, expertním a metodickým centrem PASK.

Podpořit krajské a městské/obecní architekty, městské Rady architektů a podobné komise jako koordinátory a realizátory PASK.

Rozšířit spolupráci se zavedenými institucemi, zejména univerzitami, profesními komorami a kulturní sférou.

Zřídit Kancelář hlavního architekta ČR jako reprezentanta tématu PASK směrem k vládě, občanům i zahraničí. Bude kooperovat s Národním centrem architektury.

8. Další doporučení

Namísto aktualizace stávající PASK považujeme za vhodnější zpracovat zcela nový dokument, který bude uspořádán jinak z hlediska své struktury, bude čtivější a více zaměřen na širokou veřejnost.

PASK by měla být především dokumentem, který vysvětlí důležitost tématu péče o prostředí a potřebu se mu věnovat a podpoří to srozumitelnými informacemi.

PASK by měl být prezentován jako materiál, který zastřešuje všechna témata, která se týkají péče o kulturní prostředí. Tedy i témata, jako je klimatická změna a udržitelný rozvoj.

PASK by měl být i materiálem, který téma péče o prostředí v dlouhodobém výhledu komunikuje se společností. Může a má být tak prostředkem vizualizace budoucích scénářů vývoje společnosti na základě možných přístupů a rozhodnutí české společnosti. Právě na proměnách prostředí je totiž dopad přijatých rozhodnutí nejlépe vidět.

Zapojit více samosprávy. Významně rozšířit mezirezortní spolupráci s ministerstvy a vládou a mezioborovou spolupráci s dalšími aktéry na vyhodnocení, aktualizaci a implementaci PASK.

Zaměřit se na příklady dobré praxe a nacházet u nich inspiraci pro ostatní.

Podporovat mezigenerační solidaritu, předávání zkušeností, praxi mladých a vznikajících architektonických atelierů.

Vnímat architekturu jako nástroj k výměně informací, nacházení inovací a vytváření pozitivního obrazu země.

Podporovat a propagovat kvalitní architekturu na národní úrovni, vytvářet pozitivní vztahu k architektuře.

The architectural policy of Estonia

Politika architektury Estonska



THE ARCHITECTURAL POLICY OF ESTONIA

Passed at the Parliamentary sitting 22.10.2002,
protocol no. 49, item no. 5

Základní charakteristika materiálu

Jedná se o velmi stručný materiál (4 strany textu) z roku 2002. V úvodu rekapituluje soudobou situaci v Estonsku; kroky, které byly již učiněny pro zvýšení kvality vystavěného prostředí. Dále popisuje role tří hlavních aktérů v prosazování zásad Politiky: státu, místních samospráv a architektů. V každé části jmenuje několik hlavních problémů a navrhuje (v některých případech) více či méně konkrétní řešení (opatření). Na závěr jmenuje 6 hlavních cílů, které Politika sleduje: 1) chápání vystavěného prostředí jako součásti estonského národního bohatství, 2) tvorbu podmínek pro navrhování bezpečných a harmonických veřejných prostranství, 3) zvýšení veřejného povědomí o odpovědnosti každého jedince za své životní prostředí pomocí popularizace architektury a vzdělání ve věci architektonických cílů, 4) podporu kvalitního plánování, architektury a výstavby, 5) podporu vzdělání v architektonických oborech, plánování, urbanismu a technologiích a materiálech a 6) vnímání architektonického dědictví jako jednoho z aspektů národní kulturní historie a zlepšení jeho uchování přiměřenými opatřeními.

Dokument lze považovat za pokročilý na dobu, ve které vznikl; mnohé z problémů, kterými se zabývá, jsou bohužel v podmínkách České republiky stále aktuální, jiné lze považovat v České republice za již úspěšně řešené.

Zpracovatel materiálu

Poradní rada pro Stavební kulturu.

Forma vydání

Usnesení parlamentu.

Datum vydání

22. 10. 2002

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno.

Finanční zdroje na realizaci materiálu

Nepodařilo se ověřit.

Základní řešená témata

1. Stát

- 1.a) Vystavěné prostředí bylo dosud v Estonsku na legislativní úrovni přehlíženo a odpovědnost za ně je rozdrobena mezi několik ministerstev.
- 1.b) Velkou část působnosti v dosahování cílů Politiky mají v rukou zástupci samosprávy, kteří často nemají k dispozici odborné informace ani konzultanty.
- 1.c) Stát jako vlastník nemovitostí a zadavatel veřejných zakázek musí jít příkladem soukromým zadavatelům.
- 1.d) Jednou z priorit státu je péče o obnovu a zachování architektonického dědictví.
- 1.e) Stát musí legislativně garantovat bezpečné, dobře navržené a efektivní prostředí.

2. Místní samospráva

- 2.a) Větší část odpovědnosti a pravomoci v plánování a architektuře je delegována na územně samosprávné celky, které však většinou nemají dostatek financí, aby zastávaly odborně povinnosti v oblasti plánování a výstavby stanovené zákonem.
- 2.b) U obcí a měst bez komplexní politiky (strategie) dalšího rozvoje hrozí, že bude jejich území nenávratně poškozeno jednotlivci.
- 2.c) Ve větších městech není udržitelné služby architektů a územních plánovačů zadávat externistům, protože to vylučuje udržení dlouhodobé vize.
- 2.d) Místní samosprávy si musí být vědomy toho, že jejich zásadním úkolem je prosazování plánování a architektury, která zlepší kvalitu prostředí.
- 2.e) Zástupci samospráv musí být partnerem pro investory – developery tak, aby byly naplněny zájmy obou stran. Je třeba zabránit nesystematickému rozvoji a vzdělávat investory o přínosech kvalitní architektury.
- 2.f) Stát vyzývá k většímu zapojení médií, architektonické profese a široké veřejnosti směrem k popularizaci architektury.

3. Architekti

- 3.a) Cíle politiky architektury musí být podpořeny vzdělanostní politikou v souvisejících architektonických oborech.
- 3.b) Vzhledem k velikosti Estonska je třeba organizovat vzdělání architektů, urbanistů a krajinářských architektů tak, aby nedocházelo ke zbytečným duplicitám nebo nepřiměřeně úzkému specializování.
- 3.c) Musí být zvýšena úroveň výuky na vysokých školách.
- 3.d) Musí být chápán vysoký význam profese architekta jako tvůrce prostředí jak vystavěného, tak společenského, s čímž souvisí vysoká odpovědnost.

Navržená opatření

- 1.a) Nutná účinná koordinace všech ministerstev.
Založení architektonické rady pro zajištění dlouhodobě prosazovaných přístupů v plánování, architektuře a výstavbě a pro koordinaci ministerstev a dalších institucí. Rada bude zajišťovat, že všechny záměry s dopadem na vystavěné prostředí (životní prostředí, silnice, dráha, energetika atd.) zohlední urbanistický aspekt.
- 1.b) Zvážení znovuzavedení funkce krajského/městského architekta.
- 1.c) Důležité veřejné projekty musí být státem zadávány formou architektonických národních či mezinárodních soutěží.
- 1.d) Stát musí zvyšovat zájem institucí a jednotlivců o obnovu a zachování památek v jejich péči. Ustanovení Památkové rady a založení národních programů na ochranu dědictví.
- 1.e) Stát převezme více odpovědnosti za plánování, navrhování a výstavbu přípravou nové legislativy.
- 2.a) Musí být nalezena cesta, jak na samosprávné úrovni zaměstnat odborníky v oboru plánování, architektura a výstavba.

- 2.c) Větší města musí ustanovit architektonické komise, které budou poskytovat konzultace vedení měst.
- 3.a) Je třeba přizpůsobit estonské vzdělávací programy v architektuře evropským požadavkům, aby byly estonské diplomy uznány v zahraničí.
- 3.b) Je třeba zajistit možnost průběžného vzdělávání pro již kvalifikované architekty.
- 3.c) Vytvoření možností akademických stipendií a podpora výzkumu.

Základní přínosy materiálu

Materiál je suchý, bez fotografií, velmi stručný. Je zamýšlen pro jednoduchou práci s ním, nikoliv prezentaci. Dobré je dělení analýzy na tři hlavní aktéry: stát, samosprávy a architekty. U státu konstatuje roztříštěnost tématu a nezájem o něj, neexistenci podpory samospráv, neexistenci příkladného přístupu u státem vlastněných budov. U samospráv málo financí a odbornosti, málo vědomí o důležitosti tématu a malý zájem médií. U architektů nutnost zvýšení odpovědnosti.

Z cílů je zajímavé heslo o vystavěném prostředí jako součásti národní identity a podpoře vědomí o odpovědnosti občanů za prostředí.

Materiál zpracovala Poradní rada pro stavební kulturu, nikoliv úřad vlády či ministerstva.

Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK

Z cílů je možné v PASK použít:

- Podpora vnímání kulturního prostředí jako národního bohatství a zvýšení pocitu odpovědnosti veřejnosti za prostředí v části Osvěta a Vzdělávání.

Z opatření je možné v PASK použít:

- Založení Rady PASK pro zajištění dlouhodobé implementace a koordinace ministerstev a institucí s vlivem na všechny dopady do úprav prostředí.
- Podpora krajských a městských architektů.

Francie
Stratégie nationale pour l'architecture
(Národní strategie pro architekturu)



Contact presse
Ministère de la Culture
et de la Communication
Délégation à l'Information
et à la Communication
01 40 15 26 80
service-press@culture.gouv.fr



Základní charakteristika materiálu

Jedná se o poměrně stručný text představující strategický nástroj Ministerstva kultury a komunikací a obsahující šest základních okruhů řešených témat. Předpokládá navazující kroky v oblasti legislativní (zejména Zákon o svobodě tvorby, architektuře a kulturním dědictví, který byl schválen v roce 2016), nelegislativní (jak na úrovni vlády tak jen Ministerstva kultury a komunikace – tato opatření by měla mít bezprostřední účinek) a dále střednědobá opatření v gesci pracovních skupin.

Zpracovatel materiálu

Ministerstvo kultury a komunikace

Podklad pro zpracování

Tři pracovní skupiny složené z architektů, zástupců občanské společnosti, politiků, vědců a developerů zpracovávaly od počátku roku 2015 zprávy zaměřené na tři oblasti (propagace, inovace, rozvoj).

Forma vydání

Dokument Ministerstva kultury a komunikace

Datum vydání

20. 10. 2015, platnost není omezena

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno.

Základní řešená témata

6 hlavních bodů, rozepsaných do dílčích cílů

- 1. Zvyšovat povědomí a rozvíjet znalosti o architektuře ze strany široké veřejnosti a všech zúčastněných stran ve veřejném a soukromém sektoru ve stavebnictví:**
 - ✓ organizovat každoročně nějakou národní událost oslavující architekturu
 - ✓ založit národní den architektury

- ✓ vydat pro naučný dokument o vnímání forem a prostoru
- ✓ rozvinout národní architektonickou Grand Prix
- ✓ zavést vzdělávání o problémech architektury pro státní úředníky, samosprávné orgány a poslance/zastupitele

2. Vzít v úvahu architektonické dědictví 20. a 21. století a rozvíjet architektonické vlivy s cílem posílit a změnit stávající vystavěné prostředí:

- ✓ založit nové označení kvality pro budovy mladší než 100 let
- ✓ posílit vzdělávání architektů týkající se zásahů do stávajících budov
- ✓ uvádět na budovách jméno architekta
- ✓ vydat průvodce autorskými právy architekta
- ✓ zhodnotit architektonicky významné čtvrtě ve spolupráci s těmi, kdo se podílí na jejich obnově

3. Skloubit vzdělání, výzkum a praxi a přiblížit navzájem světy profesionálních architektů, stavebnictví a veřejnosti:

- ✓ uznat a zvýraznit úlohu ENSA (Národní vysoká škola architektury) v zákoně
- ✓ posílit vědecké a ekonomické zakotvení škol na teritoriální úrovni
- ✓ vytvořit statut vyučujícího-výzkumníka
- ✓ zahájit národní hodnocení schopnosti akreditovaného státního architekta vykonávat profesi vlastním jménem
- ✓ vytvořit ukázková staveniště, „inkubátory“ a obecně co-working pracovní prostory na školách architektury
- ✓ 100 doktorandů v architektonických ateliérech do roku 2020
- ✓ založit partnerské katedry výzkumu

4. Identifikovat a mobilizovat dovednosti v oblasti architektury:

- ✓ zpřehlednit architektonické iniciativy v rámci Regionálního ředitelství kulturních záležitostí, při příležitosti teritoriální reformy
- ✓ zdůrazňovat důležitost zavádění poradních sborů architektury, urbanismu a životního prostředí
- ✓ podporovat kvalitu území prostřednictvím zásahu architekta při povoleních k parcelaci
- ✓ snížit hranici povinného zapojení architekta na 150 m² (podle zákona z. roku 1977 musel jakýkoli stavební projekt zpracovávat architekt)
- ✓ zjednodušit postup vydání stavebního povolení při zapojení architekta u projektů pod povinný limit (*viz předchozí bod*)

5. Uvědomit si ekonomickou hodnotu architektury a napojit ji na další profesní obory

- ✓ zavést studijní obor o ekonomické hodnotě architektury
- ✓ potvrdit význam soutěží v rámci veřejných zakázek a upřesnit podmínky pro fázi dialogu v řízení
- ✓ napomoci přístupu mladých kanceláří k zakázkám a posílit mezigenerační solidaritu
- ✓ zavádět BIM v architektuře
- ✓ připojit se ke komoře architektů při představování budoucího pojetí profese
- ✓ propojit francouzskou architekturu s mezinárodní

6. Podporovat experimentální přístup a jeho kulturní hodnotu:

- ✓ upřednostnit architektonickou kvalitu, tvořivost a inovativnost
- ✓ experimentovat na cestě od pravidel k cílům

Navrhovaná opatření

Tři základní body, jak vzešly z činnosti pracovních skupin.

1. Propagace

- poskytnout všem veřejným i soukromým vlastníkům (investorům) architektonické postupy přizpůsobené jejich potřebám
- vychovávat mládež a občany k zájmu o kvalitní architekturu
- rozvíjet myšlenku transformace již existujícího prostředí a staveb
- posilovat spolupráci mezi jednotlivými zúčastněnými subjekty (veřejná moc, projektanti, stavební firmy, specialisté)
- vytvářet pozitivní vztah k architektuře

2. Inovace

- dokázat, že architektura je nástrojem inovací ve službách politické moci, rozvíjet inovace ve zvolených tématech a oblastech
- posílit vazbu vzdělání-výzkum-praxe zaváděním inovačních partnerství
- podporovat spolupráci mezi skupinami osob zabývajících se koncepční činností a těmi zabývajícími se realizací

3. Rozvoj

- věnovat se všemu, co má kulturní přesah
- promyslet možnosti různých forem architektonických soutěží
- zaměřit se více na vzdělávání a počátky profesionální praxe
- hodnotit proto, aby bylo možné rozvíjet

Finanční zdroje na realizaci materiálu

Ministerstvo kultury a komunikace

Základní přínosy materiálu

Stručný dokument bez ilustrací stanovuje strategii v šesti hlavních bodech rozepsaných do třiceti dílčích cílů, přehledně strukturováno. Francie je zemí s dlouhou tradicí politiky architektury, dokument pragmaticky definuje cíle pro další naplňování. Vychází evidentně ze zaběhnuté praxe, kterou přizpůsobuje aktuálním potřebám. Nositelem je Ministerstvo kultury a komunikace. Předpokládá navazující kroky na různých úrovních i různého stupně závaznosti.

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK

Obecně:

- Dokument je přehledně strukturovaný a dobře srozumitelný, koncipovaný jako stručný pracovní text.
- Aktivní zvyšování povědomí a znalostí v oblasti architektury je úkolem vlády a ministerstva.
- Vedle historické architektury je potřeba hodnotit též kvalitní architekturu minulého století a současnosti.
- Propojování znalostí a podpora vzdělávání (statut vyučujícího-výzkumníka, ukázková staveniště, inkubátory architektury, partnerské katedry výzkumu).
- Zjednodušení a zpřehlednění - teritoriální reforma, poradní sbory architektury, zvýšení role architekta při správě území (parcelace), naopak zjednodušení povolení u malých projektů při zapojení architekta (specifický povinný limit pro zapojení architekta podle velikosti projektu).
- Ekonomické přínosy kvalitní architektury (budoucnost profese, význam soutěží, mezigenerační solidarita a přístup k zakázkám pro mladé týmy, mezinárodní propojení).
- Podpora experimentálního přístupu a jeho kulturní hodnoty.

Z cílů je možné doplnit v PASK:

- Podpora a propagace kvalitní architektury na národní úrovni, vytváření pozitivního vztahu k architektuře.
- Upřednostnění kvality, tvořivosti a inovativnosti jako základních principů architektury.
- Dokázat, že architektura je nástrojem inovací.
- Experimentální přístup na cestě od pravidel k naplňování cílů.
- Posilování vazby vzdělání-výzkum-praxe.

Z opatření je možné v PASK užít:

- Stanovit konkrétní legislativní a nelegislativní nástroje.
- Teritoriální reforma, regionální přístup, poradní sbory architektury.
- Zohlednění zapojení architekta při povolovacím procesu formou bonusu zjednodušení povolovacího postupu.
- Propagace architektury na národní úrovni (každoroční událost, den architektury, rozvoj Ceny za architekturu).
- Vzdělávání v oblasti architektury (školy, univerzity, počátky profesní praxe, státní úředníci, samosprávy).
- Péče o dědictví 20. století, posílit schopnosti konverze stávajících budov (re-use).

Lucembursko
Pour une politique architecturale
(Pro architektonickou politiku)



Základní charakteristika materiálu

Relativně stručný text, který akcentuje evropský kontext a navazuje na Rezoluci o architektonické kvalitě v městském a venkovském prostředí (přijatou Radou Evropské unie v roce 2001). Definuje 14 základních cílů v několika oblastech (role státu a veřejné moci, vzdělávání a propagace kvalitní architektury, architektura a kvalita výstavby).

Zpracovatel materiálu

Pracovní skupina skládající se ze zástupců ministerstev (kultury, vnitra, životního prostředí, zemědělství, školství), Komory architektů a inženýrů, Obchodní komory a Nadace architektury a stavitelství.

Podklad pro zpracování

Návrh rezoluce Rady Evropské unie o kvalitě architektury v městském a venkovském prostředí. V souvislosti s návrhem rezoluce Rada vlády jmenoval v roce 2002 pracovní skupinu skládající se ze zástupců ministerstev a odborníků, která zpracovala tento text.

Forma vydání

Schváleno Radou vlády.

Datum vydání

11.6.2004

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno.

Základní řešená témata

1. Evropský kontext

Architektura, ve smyslu kulturního dědictví, vystavěného prostředí a krajiny, tvoří součást mnoha politik EU (kulturní, regionální, ekonomická, sociální, ŽP, udržitelný rozvoj, městské strategie), ale nikde není výslovně jmenována. Politiky architektury jednotlivých zemí EU by měly být podporovány ze strany EU, zejména financováním z evropských strukturálních fondů. Architekti budou v následujících letech (po roce 2004) konfrontováni s Lisabonskou úmluvou, z hlediska jejich konkurenceschopnosti a postavení jako svobodného povolání, zároveň upozorňuje, že realizace

hlavního cíle Lisabonské úmluvy „všechno pro trh a trhem“ by mohla být na úkor kvality vystavěného prostředí pro budoucí generace.

2. Cíle

Nutnost definice základních pojmů (co je vlastně architektura) a prostředků k dosažení cíle, kterým je vytvoření trvalého a kvalitního prostředí pro všechny občany. Klade se důraz na hospodářskou i kulturní roli architektury.

3. Role státu a veřejné moci

Nutnost kombinace tzv. tvrdých donucujících nástrojů (zákony a podzákoné právní předpisy) a měkkých nástrojů (podpora architektonických soutěží, vytváření poradních urbanistických komisí, dobrý příklad veřejné moci v pozici investora)

4. Vzdělávání a propagace kvalitní architektury

Architektura by měla být přítomna ve výuce na všech stupních škol (již od základní školy zdůrazňovat roli architektury a kvalitního životního prostoru). Důležitost ochrany architektonického a kulturního dědictví, propojení mezi architekturou, uměním a kulturou. Důraz na celoživotní vzdělávání nejenom odborníků (architektů) ale i politických představitelů a odborné veřejnosti. Role Nadace architektury a stavitelství v zapojení široké veřejnosti (mimo jiné pravidelné pořádání Lucemburské ceny architektury za účasti mezinárodní poroty, pořádání výstav, přednášek, vydávání publikací).

5. Architektura a kvalita výstavby

Důraz na kvalitní zpracování projektu od počátku až po realizaci stavby (propojení různých požadavků - funkčních, technických, ekonomických estetických). Nezávislost při výkonu profese a role Komory architektů a inženýrů při dohledu nad dodržováním pravidel, zároveň Komora jako garant kvalitní architektury.

Navrhovaná opatření

1. uspořádat v roce 2005, kdy Lucembursko předsedá EU, Evropské fórum politik architektury
2. založit strategii podpory služeb v oblastech architektury, stavitelství a urbanismu
3. zahájit práce na inventarizaci a výzkumu vystavěného prostředí, včetně moderních a současných realizací, tak aby byla zavedena na národní úrovni ochrana v souladu se zákonem o konzervaci a ochraně národních památek z 18.7.1983
4. podporovat kvalitu současné výstavby a zásahy v oblasti restaurování historického a průmyslového dědictví
5. rozvíjet ve veřejném sektoru postupy, které umožňují vybírat architektury dle kritérií kvality architektury a jejího vlivu na vystavěné prostředí a krajinu
6. v rámci vznikajícího zákona o územním plánování a městském rozvoji podpořit zapojení pojmu architektonické kvality
7. pořádat ve veřejném sektoru architektonické soutěže akcentující kulturní přidanou hodnotu a učinit z těchto soutěží vzor pro soukromé investory
8. vytvořit na úrovni obcí a krajů široké a nezávislé urbanistické komise, vycházet přitom z analýzy evropských zkušeností
9. podporovat předávání znalostí a řemeslnou zručnost
10. zdůrazňovat v rámci výuky na základních a středních školách roli architektury a životního prostoru
11. navrhnout Univerzitě v Lucemburku zavést studijní program architektury a urbanismu
12. podpořit revizi legislativních textů týkajících se odpovědnosti všech subjektů účastných na výstavbě
13. poskytnout Komoře architektů a inženýrů dostatečné prostředky k profesionalizaci této organizace, která je garantem výkonu profese a uplatňování pravidel
14. uznat roli Nadace architektury a stavitelství v podpoře kvalitních architektonických děl a poskytnout jí na její činnost nezbytné prostředky

Finanční zdroje na realizaci materiálu

S ohledem na to, že text vznikl v součinnosti několika ministerstev a následně byl schválen Radou vlády, lze předpokládat, že byl financován ze státního rozpočtu. Informaci se nicméně nepodařilo ověřit.

Základní přínosy materiálu

Lucemburský dokument je skutečná výzva uživatelům prostoru, tedy občanům. Zajímavé je, že část lucemburské Politiky architektury určená právě občanovi jako uživateli prostoru, stojí na morální výzvě, která upozorňuje, že přestože existují právní předpisy ochraňující či vytvářející naše životní prostředí je také nezbytné rozvíjet občanské

povědomí o své úloze, pomoci překonání pojmu individuálního zájmu a přístup k vědomí společného prospěchu. Dokument apeluje na zlepšení participačních postupů a transparentních rozhodnutí, která povzbuzují občanství aktivní a odpovědné.

Politika architektury v Lucemburském vydání je výzva. Výzva na základě role architektury, kterou se snaží popsat jednoduchými krátkými texty, doplněnými obrazovou dokumentací architektury. Ta ovšem nemá vztah k jednotlivým textům, jedná se spíše o proložení textu různorodou prezentací architektury.

Cíle v politice definované v několika málo bodech jsou ty základní nejvyšší cíle, u kterých jsou navíc rovnou obsaženy úkoly a konkrétní výzvy určené především zpracovatelům dokumentu – ministerstvům, komorám a nadacím.

Za zásadní lze považovat prohlášení, že architektonický kontext je součástí evropské historie, a to v komplexním smyslu přírodní i městské krajiny a kulturního dědictví.

Pozitivní může být i struktura materiálu, kdy usnesení vycházejí z textu a navazují okamžitě na obsah jednotlivých kapitol, pokud z něj konkrétní usnesení vyplývá.

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK

Obecně:

- vytvoření vládní meziresortní pracovní skupiny
- vytvoření mezioborové pracovní skupiny
- zapojení Komor, nadací a spolků a jejich finanční podpora
- doporučení a opatření tezí PASK ve všech programech a politikách.
- diskuse s vládními úředníky

Z cílů je možné doplnit v PASK:

- úprava stávajících právních předpisů
- zlepšit výkon všech zúčastněných stran
- definovat podmínky, které podporují dosažení vysoké urbanistické a architektonické hodnoty a které rozšiřují tento pojem kvality na celý stavební sektor
- podněcovat postupy pro konzultace mezi zúčastněnými stranami
- formulace pokynů pro ochranu a respektování dědictví, architektonické dědictví, zachování stávající krajiny (reagovat na Davoskou deklaraci)

Z opatření je možné v PASK využít:

- uspořádat v roce 2022, kdy Česko předsedá EU, Evropské fórum politik architektury
- preferovat ve veřejném sektoru výběr architekta dle kritérií kvality a jejího vlivu na vystavěné prostředí a krajinu
- vytvořit na úrovni obcí a krajů nezávislé urbanistické komise
- podpořit revizi legislativních textů týkajících se odpovědnosti všech subjektů účastných na výstavbě

Baukultur Report: City and Village; 2016-2017

Zpráva o Baukultur: Město a venkov; 2016-2017



Základní charakteristika materiálu

Stejně jako v případě zprávy za roky 2014-2015 se i tato z větší části se věnuje popisu vývoje v minulosti a současného stavu, na to navazují doporučení pro budoucnost. Popisuje situaci na venkově a v menších městech a rozebírá jejich problémy, jako je vylidňování venkovských oblastí, nedostatečný přístup ke službám, chybějící dopravní infrastrukturu. Zaměřuje se na tři hlavní oblasti, a to Lepší kvalita života na venkově, Infrastruktura a krajina a Kultura územního plánování a kvalita procesů. Dále formuluje pro tyto tři okruhy řadu doporučení.

Zpracovatel materiálu

Federální nadace pro Baukultur

Podklad pro zpracování

Navazuje na předchozí Zprávu o Baukultur: Vystavěné prostředí budoucnosti – pohled na město za období 2014-2015. Zpracována ve spolupráci s Německým institutem pro urbanismus.

Forma vydání

Dokument Federální nadace pro Baukultur, následně projednaný vládou a předložený Parlamentu, který přijal rezoluci na jeho podporu.

Datum vydání

Březen 2018, platnost není omezena

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno (v listopadu 2018 byla vydána Zpráva o stavební kultuře 2018-2019: Dědictví – přítomnost – budoucnost, jedná se ovšem o samostatnou zprávu, nikoli o aktualizace této).

Základní řešená témata

Dokument se v úvodu v návaznosti na předchozí Zprávu o Baukultur: Vystavěné prostředí budoucnosti – pohled na město za období 2014-2015 zaměřuje na aktuální situaci ve velkých městech, v dalších částech je pak věnován především venkovu a malým městům. Popisuje stávající situaci, současné výzvy, které je třeba řešit, zaměřuje se subjekty, které mohou Baukultur ovlivňovat, a vazby mezi nimi. Následně se soustředí na výše uvedené tři základní oblasti.

A/ Zpráva o Baukultur 2014-2015 a situace ve velkých městech

Je popisován průběh přípravy předchozí zprávy (2014-2015) a její následná implementace – diskuze v parlamentu, veřejná prezentace a debata, vyhodnocování výsledků při přípravě nové zprávy. Všechna doporučení předchozí zprávy jsou aktuální i nyní, zdůrazňuje se otázka uprchlíků a nutnost reagovat urychlením nové výstavby, což má ale negativní vliv na urbanistickou koncepci (absence dlouhodobé vize). Novou výstavbou dochází k zahušťování prostoru, jako protiváha je nutné zlepšovat kvalitu veřejných prostor a možnosti volnočasových aktivit.

B/ Budoucnost venkova díky Baukultur – výchozí stav

a) prostředí

Pouze 200 německých měst má více než 50.000 obyvatel, zbývajících 11.100 obcí je pod tímto limitem, žije v nich 60% obyvatelstva. Různorodost těchto malých a středních obcí (z hlediska hustoty obyvatelstva, blízkosti velkoměst, finanční situace, turistického ruchu apod.), proto je nutný individuální přístup, ale s cílem dosáhnout ve všech kvalitního života. Malá města a vesnice mají často jen minimální požadavky na novou obytnou výstavbu, proto je jejich vzhled spíše stabilní. Trend stárnutí populace na vesnicích, kterému je třeba přizpůsobit dostupnost služeb a dopravu. Malá města (do 20.000 obyvatel) bojují s vyliďňováním (trend stěhování do velkých měst, respektive jejich předměstí), musí se proto snažit zvýšit svoji atraktivitu. Středně velká města (do 100.000 obyvatel) naopak zažívají dynamický růst, který ale může přinášet rizika pro architektonickou kvalitu (výstavba rodinných domů a obchodních center zabírá příliš mnoho volné plochy – nutno reagovat zahušťováním zástavby a posílením center těchto měst).

b) současné výzvy pro Baukultur

- ekonomika a hodnoty

Rozšíření obnovitelných zdrojů energií významně mění venkovskou krajinu, je nutné najít kompromis mezi funkčností elektrické sítě a jejím zasazením do tradiční zemědělské krajiny. V zemědělství dochází ke snižování počtu drobných farmářů, většina produkce je zajišťována velkými společnostmi, což vede k negativním důsledkům jako je ztráta různorodosti a regionálních specifik, uniformita. Obce musí proti tomuto trendu bojovat, stejně jako musí zabránit prodeji zemědělské půdy pro novou solitérní nebo průmyslovou výstavbu. V malých a středních městech působí většinou malé podniky, zatímco ty velké se soustřeďují v okolí velkých měst, nicméně nízké místní daně a volné pozemky lákají do menších měst často i významné podniky, v takovém případě je ale důležitá kvalitní dopravní infrastruktura. Z hlediska turistického ruchu je důležitá různorodost a kvalita krajiny a vystavěného prostředí (hrady, zámky, historická centra), pořádání festivalů a kulturních akcí. Turismus může nicméně mít i negativní vliv na podobu krajiny (vytváření turistických resortů, které nemají alternativní využití a mimo sezónu jsou často prázdné).

- změny

Urbanistické koncepce a politika územního plánování musí reagovat na předpokládaný demografický vývoj – ten ale není jistý, neboť zatím nelze odhadnout dopad poslední imigrační vlny. Dlouhodobým trendem je nicméně stárnutí populace, které je na venkově posíleno ještě odchodem mladých do měst. Jedním z hlavních témat Baukultur je tak výstavba přizpůsobená potřebám starších lidí. Obytná výstavba má v posledních letech nevyvážený charakter, kdy jen malá část nových bytů vzniká ve velkých městech, kde je přitom poptávka po nich vysoká. Menší města se snaží nabídkou dobrých cen pozemků přitáhnout nové obyvatele i průmysl, výsledek je ale spíše negativní (výstavba rodinných domů znamená velkou spotřebu půdy, dochází k vyliďňování center měst, vzniká potřeba větších investic do dopravní infrastruktury). Federální ministerstvo životního prostředí s cílem snížit spotřebu půdy zavádí projekt prodeje pozemkových certifikátů (každá obec má právo použít k zástavbě jen určité množství půdy, pokud pro své projekty potřebuje více, musí si koupit certifikáty od jiné obce). Množství opuštěných průmyslových prostor i v centrech měst, což má negativní dopad na vzhled města – možnost modernizace a konverze, ale malá města často nemají finanční prostředky, projekty nejsou rentabilní. Existují programy podpory ze strany státu, zaměřené zejména na nové (východní) spolkové země – např. konverze bývalých vojenských prostor, obnovení průmyslových oblastí. Důraz na ochranu historického dědictví – preference zachování a obnovy stávající zástavby. Zvláštní význam mají památkově chráněné stavby, budovy charakteristické pro vzhled města. Negativem je, že pouze 3% staveb je památkově chráněných, práva a povinnosti s nimi spojená jsou řešena na úrovni legislativy spolkových zemí, neexistuje celostátní předpis. Existují programy podpory ze strany státu i různých občanských organizací, přesto je řada cenných budov demolována nebo jim demolice hrozí. Pouze spolupráce všech zúčastněných (vlastníci, uživatelé, architekti, památkáři, obec) může památky nejenom ochránit, ale i oživit. Kostely jako přirozená centra obcí, silueta věže typická pro krajinu vs. řada kostelů a dalších církevních staveb je nevyužitých a hrozí jim demolice Z dlouhodobého hlediska je jejich zachování možné, jen pokud dojde k rozšíření okruhu jejich uživatelů a způsobu užití. Změny ve využití energií – nové fasády a umístování solárních panelů na střechy ale má často negativní dopad na vzhled budov i měst jako takových. Dle legislativy sice je třeba při renovaci stávajících budov dbát architektonických hodnot, to ale vyžaduje, aby obce měly vymezeny ty stavby, které si zaslouží ochranu, což často není realizováno. Řešeny také nejsou případy urbanistických celků, které sice nemají hodnotu kulturní památky, ale vytvářejí charakter místa.

- bydlení a práce

V oblasti bydlení se střetávají dvě tendence – přání bydlet v malé obci vs. výhody velkých měst, výsledkem je často bydlení na předměstí či v obcích poblíž velkých měst. Vyrůstá počet rodinných domů, preference oproti bytovým domům a velkým komplexům tento trend má negativní vliv na spotřebu půdy, požadavky na dopravu a vzhled center měst, špatný urbanismus nových čtvrtí, které nemají žádný charakter. Dle výzkumů až 96% obyvatel dojíždí za prací, což má negativní ekonomický i ekologický vliv na dopravní infrastrukturu, plus sociální dopady (stres, zdraví). Preference individuální dopravy ovlivňuje rozšiřování měst do krajiny.

- zásobování a obchod

Převaha silniční a individuální dopravy ve venkovských oblastech (neexistuje vhodná alternativa), z toho plyne nutnost významných investic do dopravní infrastruktury, stát i spolkové země zaznamenávají zpoždění v potřebných rekonstrukcích. Investice do dopravní infrastruktury je třeba chápat i jako příležitost pro Baukultur – přidaná hodnota pro veřejné prostory, krajinu a životní prostředí odpovídající místním potřebám obyvatel. Je nutné obnovit železniční síť a zajistit dopravní obslužnost vesnic autobusy (pouze 2-3% osob dojíždějících za prací užívá veřejnou dopravu), problémem je nerentabilita (řada nádraží byla od 90. let zavřena, nyní ale snaha o obnovu a otvírání nových stanic na regionálních tratích). Dopravní alternativy – spolujízda, cyklistika (stát uvolnil v roce 2015 téměř 100 mil EUR na budování cyklostezek podél cest a řek, obdobně podpora stezek pro pěší). I malé obce musí mít určitý minimální standard služeb, jinak nebudou atraktivní pro bydlení – řada vesnic a malých měst stojí před otázkou, co by mělo být zajišťováno z obecního rozpočtu a co je věcí soukromých podnikatelů. Nedostatky zejména v pokrytí nemocnic, základních škol, bankovních služeb (souvisí s poklesem počtu obyvatel na venkově). Existují federální programy na podporu kvality života na venkově. Výrazný pokles počtu malých obchodů na venkově (nárůst supermarketů, pokles počtu obyvatel). Centra měst nejsou vhodná pro současný typ obchodů s větší plochou, vznik velkých nákupních zón na okrajích měst. Někde kompenzováno iniciativami na úrovni obce (pojízdny, Coopy, místní kavárničky). Vždy existoval nedostatek nabídky např. obchodů s oblečením, knihami či domácími potřebami ve venkovských oblastech, nyní částečně kompenzováno Internetovými nákupy. Celkově – nutno zabránit vylidňování center a rozšiřování měst do okolní krajiny!

c) struktura a jednotlivé subjekty podílející se na Baukultur

Ve většině obcí starosta vykonává svoji funkci vedle svého zaměstnání (důležitost osobních styků a znalosti prostředí, nedostatkem je přehlížení potřeb Baukultur, s výjimkou těch obcí, kde je v čele někdo s pozitivním vztahem k architektuře). Obce mají zásadně pravomoc v územním plánování, kvůli nedostatku personálního zajištění však tuto svoji roli často předávají výše a na jiné instituce – to šetří lidské zdroje, ale zase mizí znalost místa a respektování lokálních potřeb. Stát a spolkové země rozhodují o velkých projektech (zejména dopravní infrastruktura), zde mají obce jen malý vliv – což není ideální, neboť to ovlivňuje i podobu těchto obcí. Regionální spolupráce probíhá zejména na úrovni územního plánování, ale také třeba nakládání s vodami, turistický ruch. Stát i spolkové země by měly podporovat spolupráci mezi obcemi pomocí dotačních programů. Na venkově existuje řada sdružení fungujících dobrovolnický, mají různé priority, patří mezi ně péče o existující budovy, pořádání různých akcí apod. Zmíněny i další subjekty – nadace, média (místní tisk jako významný zdroj informací), místní developeri a další.

C/ hlavní témata dokumentu

a) živé obce – lepší kvalita života na venkově

Živá obec musí mít živé centrum, kde bydlí lidé a odehrává se ekonomická činnost. Baukultur představuje důležitý prvek pro lepší kvalitu života a přitažlivost venkova. I přes demografické změny je možné vytvářet architektonicky specifické a hodnotné prostředí. Více než ve velkých městech je zde důležité zapojení subjektů působících na místní úrovni.

- revitalizace center

Trend vylidňování center obcí, nevyužívané obchodní prostory, hrozba likvidace existujícího vystavěného prostředí. Centrum pouze jako historické budovy si nemůže dlouhodobě zachovat svoji dynamiku a funkčnost, nutná je tak přestavba, demolice některých objektů a výstavba nových, transformace veřejného prostoru. Existuje řada programů pro živá centra, také udílení ceny za Baukultur pro obce – cílem je povzbudit zájem obyvatel. Potřeba dobrého plánování, aby doprava nerušila pobyt v obytných zónách, ale přitom byla zajištěna dopravní obslužnost (řada měst např. preferuje pěší a cyklo zóny v centrech měst, budování obchvatů – ty ale mohou mít i negativní vliv v tom, že veškerá tranzitní doprava se vyhne centru a tak se obchody přesouvají na okraje), nutno pečlivě zvážit výhody a nevýhody různých řešení. Smíšené užití jako kotva. Aby se zabránilo zavírání obchodů, přesunu na předměstí a úbytku obyvatel, musí centra měst nabízet jiné příležitosti – rekonstrukce, nové budovy, přilákání podniků do centra, nabídka bydlení a služeb. Dány příklady několika měst, kde se toto podařilo.

- bydlení v živých obcích

Pro 30% obyvatel je ideál bydlení v rodinném domě, finanční realita je však taková, že většina z nich musí využít prefabrikovaných domů – dopad na architektonickou kvalitu, zejména s ohledem na to, že tyto domy jsou různých typů a nové čtvrtě pak postrádají svůj regionální charakter. Obce by mohly dávat limitující požadavky na výstavbu

těchto domů, ale obvykle se tak neděje. Nájemní bydlení ve venkovských oblastech zajišťují především malí vlastníci, kteří mají výrazně menší možnosti ovlivnit urbanistický charakter a činit strategická rozhodnutí než velcí developeři. Trh s nemovitostmi na venkově je obvykle málo diferencovaný a neodpovídá specifickým požadavkům některých skupin obyvatel. Negativní vliv tzv. efektu Donut (prázdná centra, růst výstavby na periferii). Obce mají odpovědnost plánovat smíšenou zástavbu tak, aby tyto čtvrti byly přitažlivé i pro budoucí generace, ovšem současní obyvatelé si představují klidné zóny bez obchodů a s dobrou dostupností centra. Nutnost transformace stávajících budov a veřejného prostoru, vytváření nových forem bydlení, adaptace infrastruktury. Nutnost propagovat bydlení v centru, důležitý argument je architektonická kvalita center. Staré budovy musí být přizpůsobeny novým požadavkům na bydlení (včetně úprav dopravy, aby nerušila, zhodnocení veřejných prostranství, přizpůsobení okolí budov. Potřeba dobrého plánování a nastavení správného mixu způsobů užití.

- více základních služeb

Z pohledu Baukultur hrají služby klíčovou roli v oživení center. Obchody v centrech nejsou rentabilní a konkurenceschopné – problém jednak pro určité skupiny osob (staří, s omezenou pohyblivostí, bez auta), jednak pro vzhled obcí jako takových. Existuje řada projektů pro oživení, často občanské iniciativy, nové koncepty – nízké nájemné, krátké doby nájmu (na zkoušku, přilákání nových obchodníků). Požadavky na zdravotní péči vzrůstají s ohledem na stárnutí populace, spolupráce spolkových zemí a lékařských komor při hledání funkčního a finančně přijatelného řešení – dotace na zařízení ordinací (pro přilákání doktorů na venkov), víceúčelové domy se sdílenými prostory (o jednu ordinaci se dělí několik lékařů v průběhu týdne). Výchova, kultura a volný čas představují důležitý prvek jak pro obyvatele, tak pro návštěvníky, opět však s vylidňováním dochází ke snižování nabídky. Menší města s dobrou nabídkou těchto zařízení jsou spíše výjimkou, často vše na principu dobrovolnosti a aktivity občanů (místní kino, herecká vystoupení), k tomu dotační programy EU na inovační aktivity ve venkovských oblastech.

- Baukultur a turistický ruch

Vzájemné ovlivňování mezi architektonickou kvalitou a přílivem turistů, turisté ovšem vyžadují celou škálu služeb. Přitažlivost pro turisty hodně závisí na prvcích typických pro daný region (střechy z došků nebo břidlice, budovy v Černém lese apod.), architektura musí být přizpůsobená požadavkům na trávení dovolené (historická centra, vinné sklípky). K přilákání pozornosti jsou potřeba také pilotní projekty a „atrakce“, ty však musí mít vztah k místu, začlenit do stávající struktury (synergický efekt). Turistický ruch je třeba chápat jako oživení a obohacení života v obci, nikoli jako omezení a snížení životní úrovně (nutno eliminovat negativní dopady, jako je růst cen nájemního bydlení – lze řešit právními předpisy – oddělení turistických a obytných zón, nedochází k ovlivňování nabídky a cen). Cílem je, aby obyvatelé měli z turistického ruchu výhody nejen kvůli růstu zaměstnanosti, ale i zlepšování kvality vystavěného prostředí. Turismus může zachránit vylidňující se obce s historickými památkami, je zde ale riziko vzniku Potěmkinovských vesnic.

- závěry – Baukultur jako klíč k živým obcím

Identita regionu a obce vztahena k typu krajiny, dialektu, gastronomii, ale též k architektonickým specifikám. Místní odlišnosti mají rostoucí význam jako protiklad k trendu globalizace. Je třeba posílit a revitalizovat centra jako základní prvek pro Baukultur a identifikaci s místem, způsoby užití musí být přizpůsobeny současným potřebám, ne nějakému ideálnímu stavu. Vesnice potřebují mít smíšený charakter (význam pro rozvoj obce, způsoby využití musí vyhovovat všem skupinám obyvatel). Posílit architektonický vzhled obcí – akcent na lokální zvláštnosti, zachování kulturního dědictví, zároveň však nutno začlenit novou zástavbu, harmonie.

b) infrastruktura a krajina – aktivní role v úpravách krajiny, vyváženost zájmů

Předpokládají se výrazné změny v podobě venkovské krajiny v budoucích letech v důsledku klimatických změn, změn ve výrobě elektrické energie, rozvoje infrastruktury a nových způsobů využití. Nutnost aktivního územního plánování k vyvážení různých zájmů (zemědělství, dopravní a energetické stavby; bydlení, odpočinek, příroda, biodiverzita). Při budování nových projektů dopravní infrastruktury se jen výjimečně bere v úvahu Baukultur, tyto stavby pak nepřinášejí přidanou hodnotu, rozdělují krajinu. Nutnost chránit nezastavěné území, kvalitně plánovat zelené plochy uvnitř zástavby – reakce na klimatické změny a potřebu ochrany přírodních zdrojů.

- aktivní úprava krajiny díky konverzím a rekultivaci

Upravená krajina má pozitivní vliv na ekonomiku a turistický ruch. Zemědělské výstavy mohou být zdrojem rozvoje měst – investice do zelených ploch jsou obvykle jen dočasné, mohou mít ale dopad v doprovodných opatřeních, výstavy se pořádají ve městech všech velikostí, často mají specifické zaměření (přitáhnout pozornost ke konkrétnímu problému – např. říční krajina, rozvoj předměstí, trvale udržitelný rozvoj), příprava výstav je dlouhodobá záležitost, vyžaduje zapojení všech skupin subjektů působících na úrovni obce. Odpovědnost za pořádání výstavy, včetně finančního zajištění, nese pořadatelská obec (často navazuje rozvoj soukromých investic, takže v dlouhodobém horizontu se obci vynaložené prostředky vrátí, nadto přinášejí výstavy trvalý růst atraktivity regionu). Přírodní parky, zelené plochy a biotopy propojené chodníky a cyklostezkami by měly návštěvníkům nabízet regionální zvláštnosti, zlepšují kvalitu života. Zvláštní kategorií jsou regionální parky, které propojují aglomerace a periferii a jsou zaměřeny hlavně na zemědělský potenciál a různorodost krajiny. Vytváření těchto

parků vyžaduje spolupráce mezi obcemi, ale i s podnikateli a lokálními subjekty, finanční podporu poskytují i fondy EU. Těžba hnědého uhlí znamená výrazné zásahy do krajiny, včetně přesídlování obyvatel, po vyčerpání zdrojů je nutná rekultivace – úkol územního plánování v regionálním měřítku. Potenciál těchto prostor pro vznik kvalitní nové architektury (podpora obcí i těžebních společností).

- nový vzhled krajiny – energetika

Nutno najít rovnováhu mezi ekologickými požadavky, ekonomickými možnostmi a nabídkou volných prostor. Solární panely a továrny na výrobu biomasy a bioplynu zabírají velké prostory – je vhodné je budovat na místech bývalých vojenských zón, bunkrů, opuštěných továren a podobně, nezabírat volnou půdu. Vytváření „větrných farem“ v dostatečné vzdálenosti od města (koncentrace na jednom místě, s cílem minimalizace zásahů do krajiny, ideálně v místě s již existující doprovodnou infrastrukturou). Obce nechápu instalaci větrných elektráren jako obohacení, je nutný kreativní přístup k plánování a výstavbě, který by tento názor změnil. Ekonomický potenciál energetických změn je vnímám obcemi i jejich obyvateli, některé obce se snaží být ekonomicky soběstačné (biomasa, větrné elektrárny) – to může mít pozitivní vliv nejen na ekonomiku, ale i z pohledu Baukultur.

- infrastruktura jako základní prvek krajiny

Kvalitní projekty mohou dobře zapadnout do krajiny a doplnit ji, většina dopravních staveb je však vnímána spíše negativně. Potřeba kvalitního plánování, dbát na vzhled mostů, silnic, protihlukových stěn (harmonické začlenění do krajiny a zvýraznění jejích rysů), na podporu uděluje federální komora inženýrů cenu za stavbu mostů a oceňuje také významné symboly stavebního inženýrství. Kvalitní výsledky vznikají spoluprací mezi architekty, inženýry a krajináři, asociace a profesní komory podporují vznik kvalitní a koncepční infrastruktury vydáváním manuálů. Význam architektonických soutěží.

- výstavba uzpůsobená místním podmínkám

Souvisí s klimatickými změnami, plochy zeleně jako určující prvky bioklimatu. Důraz na výstavbu s použitím místních materiálů. Existují předpisy prikazující užívat specifické materiály respektující regionální architektonické tradice, důraz na užití dřeva jako kvalitního, trvanlivého a tradičního materiálu, další důležité prvky mohou být vegetace na fasádách a střeše, zastínění, kompaktnost stavby. Využívat prostor s respektem ke klimatickým podmínkám – stromy a zelené prostory jako důležitý prvek zdravého mikroklimatu, je třeba o ně pečovat (vysazování alejí, nové parky, biokoridory). Zaměření na výstavbu v centech měst jednak zajistí jejich oživení, jednak omezuje negativní dopady na přírodu a zemědělství. Ochrana před povodněmi – velké investice do této oblasti po povodních v roce 2013 (zvýšení a rozšíření hrází, poldry, záplavová území).

- závěry – změny krajiny a infrastruktury s architektonickou kvalitou

Plánovat krajinu a infrastrukturu adaptovatelným způsobem – požadavky na funkčnost jsou spouštěcím prvkem investic do renovace, úprav a rozšíření infrastruktury, architektonická kvalita je spíše upozaděna. Změny v užití energií (hlavně větrné elektrárny) jsou výzvou pro kvalitní územní plánování. Nutno se zaměřit na místní specifika (často provázané na klimatické podmínky) – např. tvar střechy, materiál na fasádě, opěrné zdi. Myslet a plánovat interdisciplinárně, s cílem kreativní realizace projektů, důraz na fázi nula a spolupráci všech zúčastněných subjektů. Obce mohou jít příkladem a uskutečňovat vlastní kvalitní projekty za spolupráce poradních komisí a expertů. Vytvářet nové prostory pro bydlení a volnočasové aktivity pomocí konverzí – v obcích všech velikostí se nacházejí nevyužívané prostory, které je možné konvertovat. Důraz na velké regionální projekty ochrany před povodněmi a rekultivace těžebních oblastí, výstavy (zemědělské, stavební) jako možnost nastartování rozvoje.

c) *kultura plánování a kvalita procesů – lepší kvalita vystavěného prostředí díky lepšímu plánování*

Otevřený proces a fáze nula umožní eliminovat možné problémy, vytváří základ pro spolupráci všech zúčastněných subjektů a přináší tak kvalitnější řešení. Prioritní úkoly obcí - zohlednění demografického vývoje a migrace, ochrana vzhledu a tradiční místní architektury, vnitřní rozvoj, adaptace, údržba a energetické úpravy existující výstavby a kulturního dědictví. Nutné je do procesu plánování zapojit občany. Specifické postavení obcí, které jsou z hlediska územního plánování nezávislé, ale řada činností ve fázi výstavby je přesunuta na jiné stupně, s ohledem na právní předpisy nebo nedostatek finančních a lidských zdrojů – rozhodnutí ovlivňující Baukultur tak často činí úředníci na úrovni okresů, kteří ale nemají bezprostřední znalost dané obce.

- jinak než ve velkých městech

Hodně obcí řeší problém s vylidňováním center a rozšiřováním zástavby na periferiích, prázdné prostory ale mohou představovat i příležitost pro inovativní řešení a atraktivní architekturu (např. výstavba kulturních sálů a míst pro střetávání všech skupin obyvatel jako impuls pro oživení centra). Pro úspěšné plánování nakládání s opuštěnými prostory je také potřebné motivovat vlastníky, aby investovali do svých nemovitostí. Finanční fondy na nákup opuštěných staveb, nabídka startovního kapitálu pro zahájení podnikání jsou možnosti obcí ke zvýšení atraktivity a oživení center, bourání starých nevyužívaných budov se však nelze zcela vyhnout. Klasické poradní komise pro urbanismus se velmi osvědčily ve velkých a středních městech, pro malé obce (s nedostatkem financí i osob) je však nutné je uzpůsobit – vznikají mobilní nebo dočasné komise, jen pro konkrétní projekt (první zkušenosti ale nejsou příliš pozitivní – komise chápány jako nevídaný zásah zvnějšku do záležitostí obce). Obecně zdůrazněn

význam architektonických soutěží, ve venkovských oblastech jsou však užívány jen minimálně (v celém Německu probíhá 250-350 soutěží ročně, ale podle statistik za 20 let mezi 1989 a 2008 jich jen 150 bylo ve vesnicích a malých městech), nutnost soutěže uzpůsobit a zjednodušit postup – zapojení občanů do účasti v porotě, diskuze s oceněnými, veřejná zasedání poroty.

- **Baukultur jako stupeň veřejného plánování**

Významná role komunální politiky a vysokých představitelů administrativy – Baukultur je integrální součástí rozvoje obcí, proto by měla být zohledňována při veškerém rozhodování, také by měla probíhat spolupráce mezi obcemi, což ale v realu spíše nefunguje (zejména v oblasti urbanismu). V rámci obce nutné komunikovat a vyvažovat zájmy různých částí obce a různých skupin obyvatel (čtvrtě např. soupeří o rozpočtové prostředky na renovaci), významné impulsy k rozvoji mohou přijít zvnějšku (okresy). Místní pozemková politika je jednou z výjimečných příležitostí, jak může obec ve veřejném plánování zakotvit roli Baukultur – vytváří příklad pro ostatní (soukromé vlastníky), zároveň předkládá a může si vynucovat své představy architektonického uspořádání, to vše za předpokladu, že vlastní stavební pozemky. Možnost využití nástrojů dle stavebního zákona (sclování pozemků, výměny, nákup opuštěných nemovitostí obcí) – takto lze prosazovat urbanistické koncepce a bránit negativním dopadům výstavby na životní prostředí, obec tím také ovlivňuje ceny nemovitostí. Veřejné budovy by měly být realizovány koncepčně a v náležitě architektonické kvalitě, slouží pak jako vzor pro soukromé investory a vytváří charakter místa. Obec by měla komunikovat se svými obyvateli, poskytovat jim profesionální rady a informace o koncepci rozvoje (nástroje od tvrdých legislativních opatření po měkké nástroje, jako jsou různá doporučení), cílem je harmonický vzhled, specifický pro danou obec.

- **komunikace a aktivizace**

Vytvářet kvalitní architekturu vyžaduje soustavné učení se, všechny skupiny (politici, administrativa, architekti, projektanti a stavební firmy, obchodníci, investoři, vlastníci) se musí aktivně zapojit. Pořádání různých cen představuje motivaci pro investory a vlastníky, ukazují dobré příklady široké veřejnosti (existuje řada ocenění zaměřených na soukromé investory, ale jsou i ocenění pro architektky nebo obce). Učit se od ostatních a následovat dobré příklady je nutné obzvláště u malých obcí, které nemají znalosti o nejnovějších trendech a často jim chybí i personální zázemí. Výuka Baukultur na školách jako jeden z hlavních prvků pro zapojení široké veřejnosti, pořádání seminářů, komentovaných prohlídek, výstav, prostřednictvím dětí lze zapojit i rodiče.

- **aktivní účast obyvatel**

Na malých obcích je významným prvkem (čím menší obec, tím větší dopad stavebního projektu na všechny obyvatele). K dobrému fungování participace je třeba dobře nastavit komunikační strategii. Klást důraz na fázi nula, transparentnost a jasné výsledky. Existují krajové odlišnosti (zejména mezi původními a novými spolkovými zeměmi) – ve východní části menší zájem o participaci a občanské iniciativy (historický důsledek – neexistuje vztah k půdě), v těchto východních zemích je tak nutné daleko důkladněji vysvětlovat procesy a předpokládané cíle, pak je možné, že se obyvatelé zapojí. Užitečné jsou nové formáty, které vzbuzují zvědavost a zájem veřejnosti (i klasická shromáždění, workshopy a ateliéry lze pojmout kreativně), důležité je využít zkušeností jiných obcí a vzít je jako příklad pro vlastní projekty. Místní sdružení a spolky se angažují v rozvoji obcí, administrativa je musí zapojit do procesu plánování a dát jim důvěru. Stát a spolkové země mají důležitou roli v podpoře participace prostřednictvím dotací.

- **závěry – kolektivní plánování jako příležitost**

Pro malé a střední obce je podstatné obnovit dynamiku života v obci, kvalitní architektura může být dobrým způsobem, jak toho dosáhnout. Důraz na fázi nula k identifikaci problémů a úkolů, obec musí aktivně jednat a ne jen následně reagovat na vývoj, spolupráce mezi obcemi jako zdroj poučení. Obec musí mít jasný plán, kam se chce vyvíjet, a vědět, jak je možné toho cíle dosáhnout - předvídativá pozemková politika hraje klíčovou roli, umožňuje využít všechny dostupné zdroje. Angažovat se v oblasti plánování a participace, používat dotace k vytváření architektonicky hodnotných staveb. Baukultur by se měla stát každodenní záležitostí všech, cílem je aktivizovat všechny skupiny obyvatel. Kultura plánování a procesů vyžaduje silné osobnosti na odpovídajících místech – v malých městech velký význam osoby starosty.

Navržená opatření

1/ pro živé obce

a) posílit a revitalizovat centra

- nezastavovat nové pozemky vně obcí, využít brownfieldy uvnitř zástavby
- stát a spolkové země mohou poskytnout podporu pro posílení center obcí prostřednictvím spolupráce, dotací a udělování cen
- modelové projekty provedené správným postupem za použití participace mohou přitáhnout investice a další projekty

b) smíšené vesnice

- zaměřit se na adaptaci stávajících oblastí, nové domy na předměstí by měly být plánovány jen v rychle rostoucích obcích, jinak dojde k oslabení centra
- omezit obchodní centra pro uspokojení každodenních potřeb na předměstí
- stát a spolkové země musí povzbuzovat nové formy rezidenční zástavby – vícegenerační domy, smíšené a obchodní zóny v centrech obcí
- c) *posílit architektonický vzhled obcí*
 - Baukultur jako hlavní priorita – využití nástrojů územního plánování, manuálů, poradních komisí, soutěží
 - ochrana historických památek, dobré příklady jako podpora veřejných i soukromých projektů
 - profesní komory a architektonické iniciativy musí rozšířit svoji nabídku výuky a propagace ve venkovských oblastech
 - důraz na hodnotu veřejného prostoru, který vytváří vzhled obcí

2/ pro infrastrukturu a kvalitu krajiny

- a) *plánovat infrastrukturu a krajinu s ohledem na lokalitu a místní potřeby*
 - solární panely, větrné elektrárny, vedení vysokého napětí, protipovodňová opatření formují současnou krajinu, musí být plánovány a realizovány kvalitně, aby přinášely vystavěnému prostředí přidanou hodnotu
 - pravidla pro projekty infrastruktury uskutečňované na úrovni státu, spolkových zemí i obcí – přizpůsobení místním potřebám, využití architektonických soutěží, zapojení poradních komisí pro urbanismus, udělování cen
 - výstavba přizpůsobená klimatu a místním podmínkám
- b) *myslet a plánovat interdisciplinárním způsobem*
 - pečlivá příprava projektu (využití fáze nula)
 - projekty, které mají dopad na podobu krajiny, musí být připravovány na základě spolupráce odborníků z různých oborů
 - projekty infrastruktury musí být vždy posuzovány s ohledem na jejich multifunkčnost, návaznost na architektonické hodnoty a veřejné služby
- c) *vytvářet nové prostory pro bydlení a volnočasové aktivity pomocí konverzí*
 - veřejní i soukromí vlastníci mají primárně využívat konverze a omezovat tak spotřebu půdy
 - regionální spolupráce pro vytváření parků a míst pro trávení volného času
 - využití zahradnických výstav, mezinárodních architektonických výstav a podobných prostředků ke zvýšení povědomí veřejnosti

3/ pro kulturu plánování a kvalitu procesů

- a) *posílit pravomoci, spolupracovat a učit se od ostatních*
 - zodpovědné plánování na úrovni obcí, využití informací poskytovaných státem a spolkovými zeměmi
 - spolupráce na regionální úrovni, mezi jednotlivými obcemi a mezi centry měst a periferií – synergie z hlediska architektonické kvality, infrastruktury a veřejných služeb
 - iniciativy zaměřené na Baukultur i profesní komory by měly podporovat workshopy v oblasti územního plánování, prohlídky pilotních projektů a podobné aktivity
- b) *provádět aktivně pozemkovou politiku*
 - vytvoření pozemkového katastru jako zásadní podmínka pro rozvoj a využití volných prostor
 - posílit sociální život obce prostřednictvím oživení nevyužívaných prostor
 - stát a spolkové země by měly prostřednictvím pozemkového fondu podporovat obce tam, kde jsou jejich finanční prostředky nedostatečné
- c) *přístupovat k plánování a participaci inovativně*
 - zejména malé obce potřebují rozvíjet nástroje, které by do plánování zapojili všechny své obyvatele
 - význam architektonických soutěží, občané mohou být členy poroty
 - dlouhodobé strategické plánování musí využívat finanční prostředky cíleně

Finanční zdroje na realizaci materiálu

Federální nadace pro Baukultur je financována z federálního rozpočtu částkou cca 1,9 mil EUR ročně, z této částky je mimo jiné hrazena i příprava tohoto materiálu, který je dále částečně finančně podporován soukromými subjekty.

Základní přínosy materiálu

Navazuje na předchozí report, který měl zaměření na město. Opět je rozsáhlejší, s fotografiemi příkladů, grafy a mapami. Grafická úprava obdobná a kvalitní, informací mnoho. Na rozdíl od předchozího reportu s hlavním tématem města je toto zaměřeno na malá města a venkov. Velká část je věnována důkladné a inspirativní analýze současného stavu i rizik a výzev včetně grafů a map. Na závěr jsou též příklady dobré praxe a průzkum povědomí o Baukultur mezi obyvateli a městy. Přes důkladnost je vše srozumitelné a přehledné. Názory jsou ukázány na konkrétních příkladech

s fotografiemi a plány. Zpracovatelem je Federální nadace pro Baukultur, nikoliv úřad vlády či ministerstva. Nadace je založena zákonem. Ke všem základním tématům byly uspořádány workshopy se zapojením organizací, které s tématem souvisí.

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK

Inspirativní je způsob vzniku a procesování tématu Baukultur stejně jako u předchozího reportu. Předchozí report je tímto doplněn (odlišný fokus na venkov a malá města). V sumarizaci procesování předchozího reportu je i debata v parlamentu k tématu. Velmi přínosné jsou přílohy s konkrétními příklady dobré praxe s popisem procesu a oba výzkumy k povědomí o tématu Baukultur mezi občany a městy.

Ze tří oblastí je možné použít tři základní v PASK: Zajímavé je zvýraznění tématu venkova, kvalitativní řešení technické a dopravní infrastruktury a zdůraznění významu Baukultur na udržení regionální tradice a zakořeněnosti komunit.

Z doporučení je možné v PASK:

- Zvýšit důraz na péči o centra jako ohniska kvality a příklad pro občany. Omezit obchodní centra na předměstí.
- Zapojit téma turismu v pozitivním i negativním významu. CzechTourism by měl propagovat kvalitní regionální architekturu, historickou všech období i soudobou.
- Podporovat odkup a konverze nevyužívaných objektů (než demolice) a ploch potřebných zejména pro centra (zachování genia loci). Malá města mají problém uchovat industriální dědictví. Nalézt vhodné využití i u specifických staveb (např. kostely). Podpořit aktivní pozemkovou politiku obce – strategie nakládání, pronájmu, prodeje a nákupu ploch a budov. Podpořit adaptace stávajících zastavěných území. Zvážit tzv. pozemkové certifikáty – obce je dostanou dle své charakteristiky, rozvoj nad jejich rámec musí řešit nákupem certifikátů od nerozvíjejících se obcí. Do geografických dat zahrnout i databázi nevyužitých ploch a budov. Podpořit projekty dočasného využití nevyužívaných ploch a budov.
- Investice do dopravní a technické infrastruktury v obci i krajině musí být svázané s Baukultur – kvalitou architektury. Podmínka v dotacích.
- Podpořit smíšenou výstavbu v centrech malých měst, která je odolnější vůči změnám.
- Podpořit udržení místního charakteru v regionech. Pěstování regionální identity pomocí architektury vede k většímu zapojení občanů, jejich identifikaci a růstu ekonomiky a turismu. U turismu udržet v dotčených územích dostupné bydlení daňovým opatřením. Podpořit krajinné parky i pomocí fondů EU. Podpořit užívání regionálních materiálů a stavebních technik. Novelizovat například požární předpisy pro dřevostavby, které jsou v ČR znevýhodněné. Tradiční přístup je též v souladu s klimatickou změnou.
- Podpořit přípravné fáze akcí a projektů, jsou zásadní pro kvalitu a efektivitu akce – delší lhůty dotačních výzev, kladné body v hodnocení u dotací, započtení do uznatelných položek.
- Podpořit téma Baukultur – architektury v každodenním rozhodování obce. Podpořit spolupráci obcí a jejich svazků včetně expertů, jejich sdílení a organizace, které šíří architekturu na venkově.
- Podpořit debatu nad inovacemi v architektonických soutěžích pro větší zapojení občanů do procesu.

Baukultur Report: Built Living Spaces of the Future – Focus City; 2014-2015

Zpráva o stavební kultuře (Baukultur): Vystavěné prostředí budoucnosti – pohled na město; 2014-2015



Základní charakteristika materiálu

Jedná se skutečně o zprávu, tedy z větší části se věnuje popisu vývoje v minulosti a současného stavu, na to navazují doporučení pro budoucnost. Zaměřuje se na tři hlavní oblasti, a to Rezidenční čtvrti a čtvrti se smíšenou zástavou, Veřejný prostor a infrastruktura a Kultura územního plánování a kvalita procesů. Dále formuluje řadu doporučení, a to jak všeobecných, tak pro jednotlivé kategorie subjektů.

Zpracovatel materiálu

Federální nadace pro Baukultur

Podklad pro zpracování

Navazuje na předchozí dvě zprávy (v roce 2001 „Architektonická kultura v Německu – úvodní stav a doporučení“ a v roce 2005 „Zpráva o Baukultur v Německu“), je první zprávou zpracovanou Federální nadací, která byla založena v roce 2006 zákonem. Zpracována ve spolupráci s Technickou univerzitou v Berlíně a Institutem městského a regionálního plánování.

Forma vydání

Dokument Federální nadace pro Baukultur, následně projednaný vládou a předložený Parlamentu, který přijal rezoluci na jeho podporu.

Datum vydání

Březen 2015, platnost není omezena.

Informace o aktualizaci:

Nebylo dosud aktualizováno – byly vydány dvě následné zprávy (v březnu 2017 Zpráva o stavební kultuře: Město a venkov za roky 2016-2017 a v listopadu 2018 Zpráva o stavební kultuře 2018-2019: Dědictví – přítomnost – budoucnost), jedná se ovšem o samostatné zprávy, nikoli o aktualizace této.

Základní řešená témata

Dokument v úvodu vymezuje pojem Baukultur jako architektonickou či vystavěnou kulturu, jejímž cílem je dobře plánovat a dobře stavět. Nejprve popisuje stávající situaci, zaměřuje se na jednotlivé kategorie subjektů, které mohou Baukultur ovlivňovat, a popisuje současné výzvy, které je třeba řešit. Následně se zaměřuje na výše uvedené tři základní oblasti.

A/ Baukultur jako zdroj přidané hodnoty

B/ jednotlivé subjekty podílející se na Baukultur

V Baukultur se protínají různorodé zájmy, je záležitostí všech, neboť vystavěné prostředí ovlivňuje a mění každého, stejně tak všichni svým způsobem ovlivňují celkový stav Baukultur a vystavěného prostředí, i když jejich motivy jsou rozdílné.

a) občanské iniciativy

Celkem cca 200 iniciativ, asociací a nadací, většina se angažuje na lokální úrovni (např. zabránit demolici nějaké historické budovy), na federální úrovni existuje Iniciativa pro architekturu a stavební kulturu

b) federální stát, spolkové země, obce

Mají zásadní vliv při přijímání právních předpisů, poskytování dotací a podpore soukromých investorů. V řadě měst existují jako konzultační orgán poradní komise pro urbanismus.

c) soukromí vlastníci

V případě rezidenční výstavby se zdůrazňuje role velkých developerů, kteří mají významný vliv na vytváření městského prostředí (poloveřejné venkovní prostory jako součást obytných komplexů). Je zmiňován trend koupě bytů zahraničními subjekty, které se méně zajímají o cíle urbanismu a rozvoje na lokální úrovni.

d) odborníci v oblastech územního plánování a výstavby (architekti, inženýři)

Úkoly – kreativní, technické, ekonomické a ekologické navrhování budov, krajiny, veřejných prostor, územní plánování na místní, městské a regionální úrovni. Rostoucí úloha také jako prostředník mezi různými subjekty zúčastněnými na procesu plánování a výstavby.

e) vzdělávací instituce

Nejenom vzdělávání odborníků, ale i laické veřejnosti (povědomí o Baukultur, zájem o architekturu – zajišťují profesní komory a různé nadace).

f) věda a výzkum

Hlavní roli má Federální institut pro výzkum výstavby, urbanismu a územního rozvoje, částečně se zapojuje též Německá asociace pro výzkum.

g) média a společnost

Důležitá role informací na místní úrovni, spíše než celostátního tisku.

C/ současné výzvy pro Baukultur

a) změny hodnot a technické inovace

Inovace mají vliv na prostředí a výstavbu – je nutno je začlenit do úvah o kvalitě vystavěného prostředí. Změny ve způsobu práce (home office, časté změny zaměstnání, zaměstnání na částečný úvazek, nestabilita apod.) mají vliv na požadavky na výstavbu, nejenom pracovišť, ale i domovů (preferenze nájemního bydlení, menší byty). Obdobně změny v nákupních zvyklostech (hlavně nárůst nákupů přes internet) mají vliv na městskou zástavbu (v centrech měst dochází k zavírání tradičních obchodních domů, které za sebou nechávají prázdný prostor, obchod se přesouvá na okraje měst). Virtuální realita nahrazuje skutečná místa setkávání, ale o to více je třeba klást důraz na vytváření odpočinkových zón, parků, apod. Větší využití hromadné dopravy ve městech, nárůst sdílených služeb (carsharing).

b) demografický vývoj

Stárnutí populace, pokles počtu obyvatel, osoby žijící samy, páry bez dětí – nutnost reagovat při výstavbě nových bytů (preferenze malých bytů), zvýšit bezbariérovost jak v bytech, tak ve veřejném prostoru. Nutno zajistit dostatečnou infrastrukturu v blízkosti bydliště. Dochází k rozevírání nůžek mezi bohatými a chudými (až 20% populace ohroženo chudobou), nutno reagovat výstavbou finančně dostupného bydlení, přizpůsobit infrastrukturu. Rostoucí migrace, architektura by měla reagovat přizpůsobením typů a velikosti bytů i způsobem využití veřejného prostoru zvykům přistěhovalců.

c) klimatické a energetické změny

Zvýšení technických požadavků na výstavbu zařízení pro výrobu energie, se zaměřením na úspory energií a obnovitelné zdroje. Nulové a aktivní domy by neměly být výjimkou ale pravidlem (zejména využití solárních panelů). Všechny tyto změny by však měly být prováděny citlivě a se zachováním architektonické hodnoty, zejména v historických částech měst. Pokud jde o přizpůsobení se klimatickým změnám, opatření jsou dosud spíše

nahodilá a reagují převážně na různé přírodní katastrofy (rozlivové plochy jako ochrana před povodněmi, vyšší zastoupení zeleně a vodních ve městech pomáhá proti horkým létům, zatravňování střech, apod.).

d) působení veřejné moci a otázky financování

Stát jako vlastník či investor řady důležitých budov (nemocnice, školy, univerzity, domovy důchodců, administrativní budovy) a infrastruktury (silnice, mosty, nádraží, letiště). Neúspěchy či zpoždění velkých projektů vedly ke ztrátě důvěry v politickou reprezentaci. Není poskytován dostatek prostředků na údržbu a modernizaci infrastruktury a veřejných budov. Obce vnímají nedostatek politické podpory pro projekty Baukultur od státu a spolkových zemí, stejně jako nedostatek zájmu soukromých investorů, výsledkem je nutnost činit kompromisy ve vztahu k architektonické kvalitě.

D) hlavní témata dokumentu

a) rezidenční čtvrti a čtvrti se smíšenou zástavbou

Pomocí architektury a urbanismu je možné vytvářet a uchovávat residenční čtvrti přitažlivé, živé a sociálně stabilní, čtvrtě se smíšenou zástavbou jsou k tomu ideální model.

- **atributy smíšených čtvrtí**
Čtvrť je základním prvkem pro městské plánování, čtvrti se správným sociálním a funkčním mixem mají silnou místní identitu a tak jsou chápány svými obyvateli. Sociální mix – nutnost zachovat rozmanitost a nabízet bydlení různým skupinám obyvatel (z hlediska demografického, sociálního, etnického a ekonomického). Potřeba modernizace stávající výstavby (při zachování architektonické kvality), při nové výstavbě klást důraz na rozmanitost a symbiózu starého a nového. Při rozšiřování a zahušťování zástavby nutno analyzovat potřeby, informovat obyvatele a dát jim možnost se zapojit.
- **status quo a aktuální vývoj**
Nedostatek bytů v prosperujících městech. Blízkost služeb, snadný přístup k sociální infrastruktuře, z toho důvodu slabá automobilová doprava (výhoda, třeba podporovat). V současné době se ve většině oblastí definovaných jako smíšené reálně budují výlučně rezidenční (monofunkční) stavby. Jedním z hlavních zdrojů problémů ve smíšené zástavbě je zvukové znečištění. Trend zahušťování zástavby vede ke snižování volných prostranství, omezení výhledu, přístupu světla. Sociální mix je primárně pozitivní, je politickým nástrojem v boji proti vyčleňování některých sociálních skupin; růst cen nemovitostí nicméně vede k sociální segregaci.
- **limity a potenciál**
Důležitost participace a spolupráce různých skupin aktérů v rámci čtvrti. Obce jako vlastníci nemovitostí mohou ovlivňovat vyváženou strukturu čtvrtí, mohou ovlivňovat trh s nemovitostmi prostřednictvím prodeje či pronájmu, stejným způsobem dávají impuls k sociálnímu a funkčnímu mixu. Obecní vlastnictví je tak třeba chápat i z architektonického, urbanistického a sociálního pohledu, obce jako vlastníci mají možnost vyžadovat výstavbu na základě kritérií kvality a nikoli ceny a tak přispívat k Baukultuře. Obce hrají zásadní roli v územním plánování, při nastavení pravidel.
- **resumé a perspektiva**
Tlak na novou výstavbu za dostupné ceny, nesmí se ale rezignovat na architektonickou kvalitu. Smíšené oblasti stále plní klíčovou roli v demografickém a sociálním vývoji, uspokojují v zásadě všechny potřeby svých obyvatel (práce, bydlení, obchod, služby, volnočasové aktivity, veřejná prostranství). Nutnost zachovat různorodost a zajistit bydlení všem sociálním skupinám. Kvalita smíšených čtvrtí (sociální i funkční) závisí na interakci mezi stávajícími a novými budovami. Nutnost zapojení obyvatel do procesu plánování od samého počátku

b) veřejný prostor a infrastruktura

Z architektonického pohledu veřejný prostor skládající se z infrastruktury a budov má tvořit celek, kde různé části spolu navzájem jsou v souladu; ulice, náměstí, parky a další zeleně a nezastavěné prostory přiléhají k soukromým i veřejným budovám a plní stejnou funkci – zjednodušit pohyb, sloužit jako místo odpočinku a volnočasových aktivit, být přizpůsobeny všem věkovým skupinám s jejich potřebami, být rozmanité, udržované, živé a reprezentativní, nabízet zdravé mikroklima, při zohlednění nezbytných úprav s ohledem na klimatické změny.

- **role veřejného prostoru**
Základní podmínkou je volný přístup, ideálně pak bezbariérovost, kterou ale (zejména v historických centrech měst) je obtížné dosáhnout. Veřejné prostory bezprostředně navazují na sousedící čtvrti, je proto nutné znát jejich potřeby a požadavky a přizpůsobit jim podobu veřejného prostoru, tak aby si jednotlivé skupiny osob nepřekážely a nebyly diskriminovány (ideální je kombinace multifunkčních veřejných prostranství s těmi přizpůsobenými potřebám konkrétní skupiny). Veřejný prostor plní různé funkce, které by měly být vyvážené. Je třeba se nezaměřovat jen na centra měst, ale i na předměstí.
- **status quo a aktuální vývoj**
Městská zeleň zvyšuje atraktivitu, plní ekologickou funkci. V posledním cca desetiletí narůstá rozsah zelených ploch, což souvisí s růstem kvality života, bude nicméně čím dál důležitější dokázat vytvářet nové zóny uvnitř

existující zástavby. Plochy zeleně zkrášlují prostředí a nepřímo ovlivňují rozhodování o investičních záměrech. Důležitým prvkem veřejného prostoru jsou náměstí – odehrává se zde veřejný život, důraz na urbanistickou strukturu, jejich vzhled má významný vliv na identitu města. Je důležité sladit jednotlivé prvky (osvětlení, výsadba stromů, použité materiály, mobiliář) a zasadit do konkrétních podmínek daného města. Centra měst v důsledku komercializace a globalizace ztrácejí svoje specifika a stávají se zaměnitelnými. Silniční síť byla vytvořena pro menší hustotu automobilového provozu, je potřeba hledat nová dopravní řešení (reference hromadné dopravy a spolujízdy, elektromobily). Je potřeba modernizovat technickou infrastrukturu. Klimatické změny vyžadují provádění protipovodňových opatření a investice do energetické infrastruktury (větrné a solární zdroje energie).

- **limity a potenciál**

Veřejný prostor je sice primárně odpovědností obcí, ale je nutné zapojit i další skupiny osob. Hlavní prioritou je asanace technické infrastruktury - tyto práce by mohly zlepšit kvalitu veřejných prostranství; při přípravě projektů je třeba úzká spolupráce mezi administrativou, obyvateli daných lokalit, obchodníky a dalšími vlastníky. Vojenské prostory, opuštěné továrny a další nevyužívané plochy nabízejí možnosti pro konverzi, rozšíření veřejného prostranství a tak omezení možných konfliktů mezi různými skupinami užívajícími veřejný prostor. Obce mohou spolupracovat s různými subjekty, které mají zájem na kvalitním veřejném prostranství a jsou i schopny přispět finančně. Obce by měly poskytovat přesně mířené finanční podpory pro úpravy konkrétních veřejných prostor. Péče o veřejný prostor náleží obcím, musí se zaměřit zejména na pečlivé územní plánování.

- **resumé a perspektiva**

Nutnost zvyšovat kvalitu městského života, zaměřit se zejména na zlepšování infrastruktury, údržbu a obnovu silniční sítě, mostů, technické infrastruktury, zeleně a vodních ploch. Potřeba úzké spolupráce mezi urbanisty, architekty, krajinářskými architekty a inženýry, důraz na participaci. Adaptace na současné potřeby nabízí příležitost napravit omyly minulosti a nastavit nová pravidla a vytvořit kvalitní díla.

c) *kultura plánování a kvalita procesů*

Baukultur neznamená jen výstavbu a viditelné realizace, je i synonymem pro kvalitu procesů, cesty pro dosažení dobrého výsledku, metod jednání o budoucí podobě vystavěného prostředí. Tři pilíře Baukultur – kultura plánování, kvalita procesu, kultura výstavby.

- **benefity dobrého plánování**

Odpovědnost veřejné moci za procesy spojené s Baukultur (obce jsou vlastníky, provádějí plánování, rozhodují o směrech rozvoje, poskytují dotace; mají působit jako příklad pro soukromé vlastníky, měli by prosazovat inovativní projekty). Územní plánování a výstavba se dotýká řady oblastí, ty spolu musí komunikovat a vzájemně reagovat. Participativní kultura – architekti a odborníci v územním plánování by měli být těmi, kdo budou do procesu vhodným způsobem zapojovat veřejnost, zároveň se však musí podílet i veřejná moc a je nutné si uvědomit, že některé pravomoci nemohou být delegovány a že množství účastníků nezaručí nutně kvalitu rozhodnutí. Zapojení dvou dalších fází nad rámec devíti dle HOAI. Fáze nula znamená vymezení potřeb a cílů, zde přijatá rozhodnutí mají následně dopad na urbanistický a architektonický charakter. Když jsou cíle jasně definovány od počátku, zjednoduší to řízení všech dalších fází. Fáze deset znamená způsob užívání dokončené stavby a hodnocení realizovaných projektů, což slouží jako pomůcka při přípravě projektů nových. Plánování se netýká jen veřejné moci ale i soukromých vlastníků, je nutné vést diskusi o nalezení rovnováhy mezi různými zájmy.

- **status quo a aktuální vývoj**

V nejbližších letech bude nutné provést velké změny jak v územním plánování, tak ve výstavbě (reakce na klimatické změny, změny v užití energií a demografický vývoj), k tomu je nutná spolupráce mezi urbanisty, plánovalci, architekty, inženýry a dalšími odborníky, kteří se musí shodnout se na společných. V posledních letech vzrůstá spolupráce mezi developery a architekty, architekti se ovšem cítí čím dál více pod tlakem kvůli požadavkům investorů, musí respektovat množství zákonů a norem, což má vliv na architektonickou kvalitu. Problém veřejných zakázek, kde dominantním kritériem je cena. Řada investorů však postupně objevuje přidanou hodnotu Baukultur – berou výstavbu nejenom jako jejich soukromý projekt, ale uznávají jeho vliv na životní prostředí, městské prostředí, vytváření identity města. Nutnost zapojení veřejnosti do procesu plánování a realizace (především u velkých projektů) – veřejnost sice deklaruje svůj zájem zapojit se do rozhodování, ve skutečnosti však využívá možnosti být informován a probíhající projektech jen malá část obyvatel. Jedna ze základních úloh Baukultur je vyřešit stav, kdy rozhodující (počáteční) fáze projektu mají nejvyšší rozpočet. Architektonické soutěže jako významný nástroj propagace Baukultur. Většina zakázek má nadále jako základní kritérium cenu, což vede k tomu, že technické inovace a architektonické hledisko jsou upozaděny. Existence poradních komisí pro urbanismus – skupina nezávislých expertů, zasedání se konají za účasti veřejnosti, hodnotí stavby, ale i jejich začlenění do okolí; jejich počet vzrůstá, ale stále jsou spíše typické

pro velká města, malá nemají organizační ani finanční zajištění. Udělování cen jako motivace pro investory hledat kvalitní řešení.

- **limity a potenciál**

Vytváření skupin složených z odborníků na různé oblasti pomáhá zlepšovat prostředí a rozvíjí Baukultur, pro jejich efektivní působení je však podstatné, aby měly dlouhodobý charakter, proto musí mít politickou podporu. Mezioborové spolupráci pomáhá také výuka na školách, když urbanisté, architekti a inženýři procházejí předměty i praxi z příbuzných oborů. Důležitá role participace a spolupráce v procesu plánování a realizace – je nutné najít způsoby zapojení všech skupin obyvatel, výměna informací mezi politickou reprezentací, administrativou a obyvateli může probíhat neformálně, například při komentovaných procházkách, na výstavách a podobně. Soutěže a poradní komise pro urbanismus jsou považovány za nejefektivnější nástroje Baukultur, existuje ale řada dalších (u soutěží nutno vysvětlovat veřejně rozhodnutí poroty, u komisí se doporučují veřejná zasedání – zvyšuje se tak pochopení u veřejnosti). Stále je jen málo forem vzdělávání, které by přitáhly pozornost k vystavěnému prostředí. Je potřeba naučit veřejnost vnímat kvalitu (k tomu mohou sloužit exkurze, přednášky, publikace a další nástroje propagace).

- **resumé a perspektiva**

Kvalitní projekt založený na důkladném plánování, otevřené komunikaci a profesionální realizaci je přínosem pro urbanismus, stále však není pravidlem a existuje mnoho nekvalitních děl. Je potřeba vyčlenit dostatečné finanční prostředky pro fázi nula, aby bylo možné definovat výchozí podmínky a cíle. Schopnost začlenit novou výstavbu do té existující, aby tvořily harmonický celek. Vyrůstá důležitost participace a nových způsobů práce s veřejností při procesu plánování. Obce pro propagaci Baukultur nejvíce využívají poradní komise pro urbanismus, udělování cen a pořádání soutěží.

Navržená opatření

1/ všeobecná doporučení

a) nový přístup ke kultuře plánování a Baukultur

- integrované plánování beroucí v úvahu zájmy různých subjektů (důležité proto, aby nebyla pouze formálně naplňována požadovaná kritéria, ale byla vytvářena přidaná hodnota k vystavěnému prostředí)
- zavést „fázi nula“ a posílit hodnocení projektu v procesu plánování – začlenit veřejnost už v prvotní fázi, provést důkladnou analýzu projektu, identifikovat jeho účastníky
- organizovat architektonické soutěže v oblasti územního plánování i výstavby – soutěže jako nástroj zajišťující kvalitu služeb, dopad na trvanlivost realizací a jejich architektonickou a kulturní hodnotu; důležitost výběru správného typu soutěže
- zintenzivnit úvahy o procesu plánování ve „fázi deset“ – propojení mezi projektováním, realizací a užíváním

b) vzory

- směřovat veřejné i soukromé projekty do budoucnosti – role státu při vytváření a prověřování architektonických řešení odpovídajících budoucím potřebám, provázanost mezi veřejnými a soukromými projekty
- v oblasti integrovaného plánování dopravní infrastruktury posílit roli Baukultur a architektury – společné úsilí státu, spolkových zemí i obcí při modernizaci dopravní infrastruktury, důraz na kvalitu a současné i budoucí potřeby
- vymezit požadavky na koncepční řešení a postupy i u inženýrských staveb – silnice, mosty, elektrárny apod. tvoří důležitou součást vystavěného prostředí, proto nemohou být posuzovány pouze dle kritérií funkčnosti, nutnost přidané hodnoty
- zahrnout do koncepcí změny ve využití energií a jejich vliv na veřejný prostor a výstavbu – větrné elektrárny, solární panely, vedení vysokého napětí, toto vše musí splňovat i požadavky na architektonickou kvalitu, bude ovlivňovat vystavěné prostředí po několik generací

c) podpora a rozšíření Baukultur

- podporovat péči o vystavěné prostředí – veřejná moc dává příklad dalším vlastníkům, pokud jde o péči o kulturní dědictví
- posilovat národní a regionální identitu – výstavy, organizované procházky
- zahrnout kritéria Baukultur do tržního prostředí a prodeje pozemků – role Federálního institutu pro nemovitosti
- udělovat ceny a značky kvality jako motivaci pro veřejné i soukromé investory

2/ doporučení pro jednotlivé aktéry

a) veřejná moc – stát

- klást důraz na kritéria kvality, například v programech podpory urbanismu – nastavení přesných podmínek pro finanční podpory obcí ze strany státu

- výzkum jako součást programů podpory obcí v záležitostech Baukultur – význam výzkumu a vývoje na kvalitu prostředí
- uznat neziskový charakter Baukultur – stát musí podporovat všechny, kteří se podílejí na rozvoji Baukultur
- b) *veřejná moc – spolkové země*
 - důraz na ochranu architektonického dědictví – zakládání poradních komisí pro zachování cenných památek, výměna informací mezi jednotlivými spolkovými zeměmi
 - podporovat a zlepšovat výuku Baukultur – pořádání různých akcí a projektů například ve spolupráci s profesními organizacemi
- c) *veřejná moc – obce*
 - podporovat spolupráci s aktéry na lokální úrovni
 - nabízet možnosti participace zaměřené na projekty a uživatele – informovat veřejnost a zapojit ji do procesu plánování, což jednak omezí následné možné protesty, jednak zvýší kvalitu výsledného díla a identifikaci veřejnosti s ním
 - podporovat plánování na místní úrovni – možnost lepšího přizpůsobení konkrétním místním podmínkám
 - zavést poradní komise pro urbanismus – dohlížejí na kvalitu, na veřejných zasedáních vysvětlují doporučená řešení veřejnosti
- d) *soukromí vlastníci, odborníci v oblasti bydlení a nemovitostí*
 - „podpora hodnot prostřednictvím Baukultur“ jako klíčové slovo v procesu renovací, přestavby a nové výstavby – nutno přijmout perspektivu dlouhodobého užívání či vlastnictví
 - Baukultur jako zásadní prvek odpovědnosti organizací při veřejných zakázkách na projekty a stavby
- e) *komory a profesní organizace*
 - formulovat pravidla týkající se Baukultur, povzbudit diskuzi o ní – založit tak modely spolupráce s ostatními aktéry
 - vychovávat a dávat k dispozici poradce a experty
 - účastnit se na přípravě pravidel (metodik) dobré praxe
 - zvýšit spolupráci v oblasti vzdělávání a šíření Baukultur
- f) *Federální nadace pro Baukultur a další iniciativy propagující Baukultur*
 - v budoucnu vydávat pravidelně zprávy o Baukultur
 - posílit vliv Federální nadace – partner vládních stran v diskuzi o kritériích kvality
 - rozvíjet strukturu iniciativ zaměřených na Baukultur

Finanční zdroje na realizaci materiálu

Federální nadace pro Baukultur je financována z federálního rozpočtu částkou cca 1,9 mil EUR ročně, z této částky je mimo jiné hrazena i příprava tohoto materiálu, který je dále částečně finančně podporován soukromými subjekty.

Základní přínosy materiálu

Materiál je rozsáhlejší, s fotografiemi příkladů, grafy a mapami. Grafická úprava je kvalitní, informací je mnoho. Řeší jen část tématu – je zaměřen na město (Focus City). Velká část je věnována důkladné a inspirativní analýze současného stavu. Přináší definici a argumentaci na podporu Baukultur: kvalita života, utváření komunit, s participací podporuje identitu a identifikaci, zvyšuje odpovědnost a je investicí do budoucna. Zpracovatelem je Federální nadace pro Baukultur, nikoliv úřad vlády či ministerstva. Nadace je založena zákonem. Ke všem základním tématům byly uspořádány workshopy se zapojením organizací, které s tématem souvisí.

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK

Inspirativní je způsob vzniku a procesování tématu Baukultur. Z obecných doporučení je zajímavý důraz na přípravné fáze akcí, který v ČR zcela chybí. Přínosné je vyjmenování jednotlivých subjektů zúčastněných na Baukultur (včetně jejich zobrazení na mapě Německa – což je důležité u lokálních aktivit, ale i komisí a městských architektů) a doporučení jim přímo na míru. Ve výzvách je poctivě shrnutí a upozornění na nedostatečnou podporu státu obcím a vůbec ztrátu důvěry v politickou reprezentaci spojené s malým uplatňováním tématu Baukultur.

Ze tří oblastí je možné doplnit tři základní v PASK: Zajímavé je jednak zvýraznění tématu bydlení, dále zapojení infrastruktury přímo do tématu veřejného prostoru, výzva ke spolupráci architektů s techniky a nakonec spojení participace přímo s plánováním. Zdůrazňuje se důležitost jak přípravy akce, s participací a odborníky, tak sledování hotové realizace a její hodnocení a výstup pro nové akce. Problém podfinancování přípravných fází. Odborné poradní komise (je k nim mapa vývoje 1983-2014) jsou jen u velkých měst a přitom jsou pro místní kvalitu zásadní (zde myslím jsme v ČR s městskými/obecními architekty dále, ale chybí jejich podpora = je možné udělat z tématu městský/obecní architekt vývozní know how).

Z doporučení je možné v PASK:

Všeobecně:

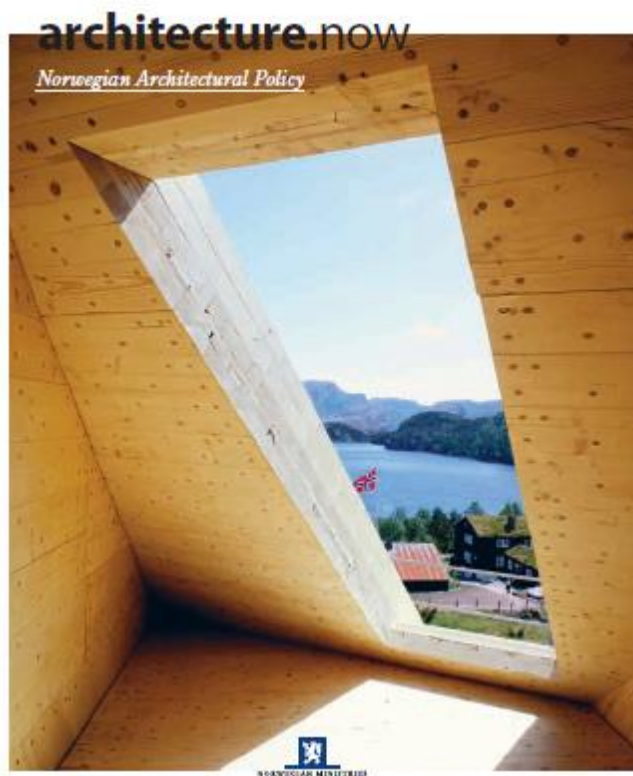
- podpora integrovaného plánování – týmy, i dopravní stavby, zapojení veřejnosti, zkušenost z realizace
- zavedení přípravné fáze 0 i do dotací
- k technickým/inženýrským stavbám (doprava, energetika,...) připravit vzorový přístup uplatňování Baukultur
- použít Baukultur k posílení národní a regionální identity
- zahrnout Baukultur i do správy státního majetku – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

Aktéři:

- stát – zahrnout kritéria Baukultur do dotací, uznat neziskovost tématu a díky tomu například zvýhodnit aktivity spojené s Baukultur daňově
- samosprávy (kraje, obce) – podpora komisí a jejich koordinace.
- soukromníci – požadovat zahrnutí dlouhodobé perspektivy u soukromých vlastníků i stavitelů veřejných staveb
- komory – podporovat spolupráci, připravovat metodiky a šířit Baukultur
- Federální nadace pro Baukultur – vydávat pravidelné zprávy, být partnerem státní správy a podporovat iniciativy spojené s Baukultur; z toho plynoucí doporučení založit obdobu Federální nadace pro Baukultur

Architecture.now – Norwegian Architectural Policy

Norská politika architektury



Základní charakteristika materiálu

Jedná se o rozsáhlý, čtivý, bohatě ilustrovaný materiál (111 stran) s dobře zapamatovatelným názvem, který konkrétně informuje o prioritách země a propagaci architektury dovnitř i navenek. Jmenuje priority země na poli architektury a doplňuje je poměrně konkrétními informacemi o tom, co Norsko v jednotlivých oblastech již dělá nebo co dělat plánuje. Pozornost je věnována třem hlavním oblastem: 1. Udržitelnost a klima, 2. Změny a transformace a 3. Znalosti a inovace. Je to zejména ochrana životního prostředí, kterou je možné sledovat jako hlavní téma na pozadí dokumentu. Dokument je doplněn řadou fotografií norské architektury a je psán srozumitelným jazykem.

Zpracovatel materiálu

Ministerstvo kultury a církevních záležitostí

Podklad pro zpracování

Dokument vznikl ve spolupráci 13ti ministerstev na základě činnosti vlády na poli architektury. Práce byly vedeny Ministerstvem kultury a církevních záležitostí. Zapojeny byly také další instituce, centra a osoby.

Forma vydání

Dokument Ministerstva kultury a církevních záležitostí

Datum vydání

Srpen 2009

Finanční zdroje na realizaci materiálu

S ohledem na to, že text vznikl v součinnosti několika ministerstev, lze předpokládat, že byl financován ze státního rozpočtu. Informaci se nicméně nepodařilo ověřit.

Základní řešená témata

0. Úvod

Hlavní výzvy:

Udržitelnost a klima (Norsko je připraveno významně přispět radikálnímu snížení emisí skleníkových plynů, které je podmínkou potřebnému globálnímu snížení teploty.)

Změna a transformace (V posledních desetiletích prošlo Norsko procesem velkých sociálních změn, které se projevují v okolním fyzickém prostředí. Tuto transformaci, dalo by se říci přetvoření a rozvoj území a urbanistické struktury dřívější doby, charakterizuje všeobecný urbanistický rozvoj, nová výstavba a stavební trh, a také naše chápání urbanismu. Mnohé procesy těchto změn budou pokračovat a budou vytvářet nové podmínky pro architekturu a plánování. Růst měst v Norsku byl v evropském kontextu velmi velký. Vyrovnat se s tímto růstem je velkou výzvou.)

Vědomosti a inovace (Tempo změn je velmi vysoké a existuje potřeba vyhodnocovat důsledky a získat více znalostí o tom, jak upravit existující stavby, historické stavby a urbanistická prostředí podle současných environmentálních, klimatologických a energetických požadavků, aniž by došlo k poškození jejich hodnot.)

1. Architektura by se měla vyznačovat ekologickými a energeticky úspornými řešeními

Udržitelnost a klima (Architektura musí být založena na principech, které berou v úvahu otázku klimatu.)

Ekologicky šetrné budovy (S výběrem komponent a materiálů, v kombinaci s vhodným umístěním vůči pracovištím a dopravním systémům, je možné budovat téměř klimaticky neutrální architekturu.)

Regulační rámec pro ekologicky šetrnou architekturu (Vláda musí zajistit regulační rámec, který změnu bude podporovat a inspirovat.)

2. Města by se měla rozvíjet architekturou dobré kvality

Kvalita prostředí (Plánování domů, veřejných oblastí a infrastruktury by se mělo řídit vysokými ambicemi v oblasti architektury dobré kvality.)

Udržitelná města a populační centra (Úkoly vlády, regionálních rad a místních samospráv při plánování a řízení musí dostat větší prioritu a vláda musí také pomoci zajistit, že stavební průmysl bude stimulován k obnovování příslušných znalostí a zlepšování praktických postupů. Mělo by se usnadnit vytváření dobrých projektů a umístění rezidenčních a komerčních oblastí tak, aby veřejné oblasti sloužily ke společenským setkáním a rekreaci a přinášely ekologická řešení dopravy.)

Městská kultura a její rozmanitost (Kulturní rozmanitost přináší výzvy, které musí být vědomě řešeny ve veřejném plánování a v projektech a designu městského prostředí.)

Přístupnost pro všechny obyvatele a univerzální design (Plán vlády pro univerzální design a větší dostupnost občanské vybavenosti pro období 2009-2013 ukazuje, jak se vyrovnat s diskriminací handicapovaných osob a zároveň poskytnout kvalitnější a více funkční okolní prostředí pro celou populaci.)

Prevence kriminality (Prevence kriminality je důležitou perspektivou politiky architektury.)

Odborné vedení a zapojení (Aby odborné vedení skutečně fungovalo, vláda musí najít opatření pro zvýšení kompetencí státní správy a mezi politiky místních samospráv.)

3. Vláda by měla chránit kulturní prostředí a historické dědictví

Diverzita (Rozmanitost míst našeho kulturního dědictví a prostředí je třeba spravovat a chránit a nahlížet na ni jako na zdroj a základnu znalostí, vnímání a vytváření hodnot.)

Existující stavby (Chráněným stavbám a stavebnímu prostředí, které stojí za to uchovat, musí být věnována péče jako důležitým nositelům kulturního a architektonického dědictví.)

Nové stavby v historickém prostředí (Nové stavby je třeba zavádět do historicky významného okolního prostředí se zvláštní opatrností, na základě analýzy možností a omezení, která lze tolerovat.)

Ochrana architektonického dědictví – Vláda jako příklad (Vláda by jako vlastník a správce nemovitostí, které představují důležité kulturní dědictví, měla sloužit jako vzor pro ostatní, kteří přebírají odpovědnost za jejich zachování.)

4. Architektura by měla být propagována pomocí znalostí, kompetencí a šíření informací

Posilování informovanosti (Architekti, projektanti a další účastníci plánovacího a stavebního procesu musí kriticky přistupovat k obecně přijímaným faktům a pomáhat rozvíjet nové pohledy.)

Prostor pro participaci (Plánování a budování fyzického okolního prostředí je jedním ze sdílených úkolů společnosti. Je třeba vytvářet prostor pro účast v diskuzi o architektuře a připívat k porozumění významu architektury pro společnost.)
Širší a hlubší znalosti (Globalizace přináší výzvy týkající se interakce s nositeli jiných kultur, ale také umožňuje širší výměnu zkušeností a znalostí. Udržitelný rozvoj a otázky změn klimatu vyžadují nové znalosti a nové priority, které změní praktické pracovní postupy a profesní vzory. Změny týkající se modelů bydlení, forem a transformace existujícího fyzického okolního prostředí vytvářejí také potřebu nového porozumění podstatě věcí.)

5. Norská vláda by měla jít příkladem

Vláda jako zadavatel veřejných zakázek (Vláda je ve své roli zadavatele největším projektantem a stavitelem v zemi. Vláda zadává stavební zakázky týkající se úřadů a rezidencí pro norskou zahraniční službu. Stavební program vlády vždy měl důležitou úlohu při budování staveb vysoké architektonické kvality, které slouží jako nositelé identity.)

Vláda jako poskytovatel legálního rámce (Vláda prostřednictvím pokračujících prací na zákonu o územním plánování a stavebním řádu a na další legislativě určuje nejdůležitější regulační rámec pro změny fyzického prostředí.)

Vláda jako zdroj inspirace (Vláda by jako projektant, zadavatel stavebních zakázek a správce nemovitostí měla stanovit vysoké cíle pro kvalitu plánování, provedení a management.)

6. Norská architektura by měla být mezinárodně viditelná

Pozitivní obraz norské architektury (Norská architektura a norští architekti by měli pomáhat vytvářet jasný a pozitivní obraz Norska, jako moderního a novátorského národa.)

PR norské architektury (Norská architektura musí být viditelná. Mezinárodní profilace norské architektury se realizuje prostřednictvím výstav, prezentací, veletrhů, festivalů, programů návštěv, mediální práce a informací na internetu. Pro architektonické služby existuje velký mezinárodní trh, který musí Norové v ještě větší míře využívat.)

Pomoc (Úkolem zahraniční služby je vytvářet fóra a místa setkání, která usnadňují dialog, výměnu informací a spolupráci. Tato práce je cenná pro profesi v Norsku tím, že poskytuje přístup k mezinárodním impulzům a pomáhá posilovat renomé Norska v zahraničí.)

Navržená opatření:

0. Úvod

- Vláda jmenuje koordinační orgán pro implementaci Politiky.
- Koordinační orgán připraví akční plán s opatřeními pro implementaci Politiky.
- Je nutno integrovat cíle Politiky do všech souvisejících sektorálních politik.
- Je nutno propagovat aktivnější roli Norska v mezinárodních organizacích v oblasti architektury.

1. část

a) Je třeba snížit spotřebu energie

Akční plán pro bytovou výstavbu a stavební sektor 2009 (Řeší nejdůležitější otázky životního prostředí v bytové výstavbě a ve stavebním sektoru a zaměřuje se na emise skleníkových plynů, spotřebu energie, látky, které jsou nebezpečné pro lidské zdraví nebo životní prostředí, zdravé prostředí v budovách a odpady.)

Zpřísnění energetických požadavků v předpisech týkajících se výstavby

Posuzování vlivu staveb na prostředí na základě životního cyklu (Vláda se bude věnovat zlepšování znalostí pro hodnocení vlivu staveb na životní prostředí v rámci celého jejich životního cyklu.)

Pasivní domy (V Norsku čím dál populárnější, stále se vyvíjí chápání tohoto pojmu a jeho standardu)

Energeticky úsporný program (Cílem programu je pomoci zajistit, že v letech 2014 až 2017 bude v Norsku vysoký podíl pasivních domů.)

Bioenergetický program (Program využití bionergie má stimulovat vyšší využití obnovitelných zdrojů energie.)

Města budoucnosti (Cílem tohoto programu je snížit emise skleníkových plynů – a zlepšit tak životní podmínky v malých i velkých městech. Cílů se má dosahovat z části prostřednictvím pilotních projektů.)

Využití energie veřejným sektorem (Zástupci veřejného sektoru by měli pro vlastní stavby a infrastrukturu stanovit přísnější požadavky, než jaké určují energetické požadavky v technických předpisech legislativy, kterou se řídí územní plánování a výstavba.)

Dřevo jako ekologický materiál (Inovační program využití dřeva nabízí finanční podporu společností v mechanizovaném řetězci zhodnocení dřeva.)

Evidence skleníkových plynů (Statsbygg – Ředitelství veřejných staveb a majetku – vyvíjí internetovou kalkulačku, nástroj, který umožní výpočet emisí skleníkových plynů spojený s projektováním, stavbou a provozem budov.)

Energetické označení budov (Energetické označení se bude provádět pomocí webového nástroje. Stavba získá energetický certifikát, který ukazuje spotřebu energie na základě řešení vytápění, vlastnostech stavby a ventilačního systému.)

b) *Energeticky úsporné stavby se musí vyplatit*

Ekologicky šetrná doprava (Informace o klimatických změnách musí být využity při plánování dopravy, upřednostněna musí být cyklistická, pěší a veřejná).

c) *Znalosti a zkušenosti musí být rozvinuty a přenášeny*

Vizuální zobrazení klimatické změny (Projekt „Města budoucnosti“ bude zahrnovat spolupráci s Direktoratem pro civilní ochranu a nouzové plánování, jejímž cílem je vizualizovat změny klimatu, mapovat zranitelnost životního prostředí a posuzovat vládní směrnice týkající se stoupající hladiny moří a zacházení s povrchovou vodou.)

2. část

a) *Místní samospráva musí být podpořena v dobrém plánování*

Nový zákon o plánování a výstavbě (Nová legislativa byla předložena norskému národnímu shromáždění (Storting) v zimě 2009 a vstoupí v platnost v roce 2010.)

Kompetence a kapacita (Vláda pracuje na opatřeních, která se podrobněji zabývají zkoumáním kompetencí úředníků a odborných funkcí místních orgánů na regionálních úrovních.)

Rozvojové projekty místních komunit (Vláda se bude dále zaměřovat na atraktivní místa a dobře fungující, bezpečné a identitu vytvářející lokální komunity po celé zemi.)

Více dopravy šetrné k životnímu prostředí (Vláda chce snížení emisí učinit nezbytným předpokladem pro veškeré územní plánování a dopravní politiku, aby se snížila potřeba dopravy a přeprava se přeorientovala na prostředky, které méně poškozují životní prostředí.)

Ekologické kvality krajiny (Statskog - státní podnik spravující lesy a půdu (celkem pětinu pevniny) chce v blízké budoucnosti vybudovat nové chaty určené k pronájmu a jednoduchému ubytování v horách pro všeobecné použití s využitím moderních architektonických přístupů s nízkou spotřebou energie a nároky na údržbu.)

b) *Šíření informací a poradenská činnost budou přispívat ke zvyšování znalostí a větší angažovanosti*

Znalosti o architektuře a navrhování staveb a prostředí (Housing bank bude rozvíjet svoji roli národního kompetenčního centra pro stavební a ekologické projekty a bude přispívat k šíření potřebných znalostí a k angažovanosti směřující k dobrému designu stavebního prostředí.)

Poradenská činnost (Vláda vydává oběžníky a směrnice, které jsou důležitými zdroji informací a nepřetržitě se aktualizují.)

ByLab (Cílem práce ByLab – urbanistické laboratoře - je vytvářet lokální prostředí přístupné pro všechny posilováním znalostí místních správních orgánů a obecného povědomí, zejména co se týče úlohy prostředí pro děti, mladé lidi a starší občany v rozvoji města a lokální komunity.)

Dětská digitální stopa (Norsk Form ve spolupráci s Norskou zeměměřičskou službou vyvinul digitální nástroj pro mapování, který umožňuje dětem a mladým lidem zaznamenávat, jak využívají lokální oblast. Tímto způsobem mají svůj hlas v procesu plánování a při rozhodování, které se jich týká.)

Zdraví a prostředí (Norsk Form je ve spolupráci s mezioborovou sítí pro sektor ošetřovatelské a pečovatelské služby na místní, regionální a národní úrovni přispět k rozvoji modelů bydlení pro budoucí péči o starší občany, která může být přizpůsobena místním podmínkám a potřebám. Společným jmenovatelem jsou centrálně umístěné byty, navržené takovým způsobem, aby se starší lidé mohli zapojit do aktivního stylu života.)

c) *Pro dosažení dobrého východiska k rozhodování je třeba stimulace*

Lepší kvalita a komunikace se systémem Byggsok (Byggsøk je systém pro přípravu, předkládání a zpracování elektronických projektových návrhů a aplikací. Byggsøk-plan se zaměřuje na aplikace plánování v soukromém sektoru a slouží jako průvodce v procesu plánování, s nabídkou kontrolních seznamů a vzorů. Použití systému Byggsøk-plan umožní lepší komunikaci a koordinaci mezi žadateli a orgány územního plánování, protože všechny zúčastněné strany budou dodržovat společné standardy a postupy.)

Minimalizace negativního zásahu v krajině (Specifickým cílem je minimalizovat negativního rušivé vlivy v krajině a ztráty kultivované půdy. Prioritou je renovace a restaurace oblastí, které již byly poškozeny.)

d) *Univerzální design jako předpoklad*

Zpřísnění požadavků na přístupnost (Zákonem stanovený zákaz diskriminace na základě snížené funkční schopnosti vstoupil v platnost v lednu 2009. Účelem zákona je posílit právní ochranu před diskriminací na základě snížené funkční schopnosti, včetně prevence diskriminace v důsledku snížené dostupnosti. Univerzální design je třeba posilovat oceňováním nejlepších projektů.)

Dostupnost v dopravě (Vláda pracuje na tom, aby v dlouhodobější perspektivě všechny dopravní systémy měly univerzální design.)

Doporučení a report týkající se univerzálního designu (Byly vypracovány směrnice o univerzálním plánování a projektování v souladu se zákonem o územním plánování a stavebním řádu, který vstoupil v platnost 1. ledna 2009. V roce 2009 vláda vybrala osm krajů jako pilotní oblasti pro univerzální design pro příští tříleté období).

3. část

a) *Vládou vlastněné památky kulturního dědictví*

V posledních letech vláda pracuje na vypracování plánů péče o uchování památek kulturního dědictví ve veřejném vlastnictví v jednotlivých sektorech. Cílem je vytvořit základnu pro soupis a péči o zachování památek v souladu se zákonem o kulturním dědictví.

b) *Správa a užití budov kulturního dědictví*

Místa a prostředí kulturního dědictví by se měla využívat ve větší míře, aby se udržely a pozvedly místní komunity a toto prostředí bylo zdrojem pro vytváření hodnot v obchodu a průmyslu.

c) *Zvyšování znalostí o údržbě historických budov*

Cílem tohoto programu je navrhnout způsoby, jak rozšiřovat naše znalosti o opravách a údržbě staveb z různých historických období a s různými architektonickými styly.

4. část

a) *Bude podpořen rozvoj znalostí*

Stav znalostí a potřeby výzkumu v oblasti architektury (Škola architektury a designu (AHO) v Oslu a Norská univerzita vědy a technologie (NTNU) připravily zprávu o stavu znalostí potřebných pro architektonický výzkum.)

Centra pro výzkum ekologicky šetrné energie (V roce 2009 vláda jmenovala Výzkumné centrum pro stavby s nulovými emisemi.)

Zvážení zřízení centra pro mezioborový výzkum zřizování míst vlídných ke zdraví a prostředí

Vybudování centra pro teorii a historii

Výzkum zaměřený na inovaci

Budou posíleny znalosti o architektuře (Budou podporovány aktivity výzkumu a vývoje, aby se zvýšila úroveň znalostí o architektuře a kvalitě v bytovém a stavebním sektoru, se zvláštním zaměřením na životní prostředí, využití energie a univerzální design.)

Zvýšená spolupráce s univerzitami (Je nezbytné se více zaměřit na výzkum architektury.)

b) *Vzdělání musí zohlednit nové výzvy*

Průběžné šíření informací (Aby se zajistilo, že architekti budou dobře informováni o příslušných předpisech a budou využívat současné poznatky o ekologicky šetrných materiálech a energetické účinnosti ve stavebních projektech, je třeba věnovat pozornost zvyšování kompetence v procesu školení a v rámci různých integračních opatření ve stavebním průmyslu.)

Zvyšování kompetentnosti v oblasti univerzálního designu

c) *Místa pro šíření informací a pro debatu*

Banka bydlení („The Housing Bank“) – národní centrum pro výměnu informací (Housing bank působí ve dvou oblastech:

1) Stavební a environmentální design: Housing bank je celostátně odpovědná za podporu dobrého stavebního a environmentálního designu, který definuje jako stavby, které jsou vhodné ke svému účelu, jsou atraktivní, mají dlouhou životnost a něčím přispívají komunitě, ve které jsou umístěny. 2) Rozvoj komunity: Housing bank podporuje a poskytuje přímou odbornou pomoc pro rozvojové projekty komunity, které mohou být později prezentovány jako modelové vzory na internetu a na konferencích.)

Další rozvoj DOGA – Norské centrum pro design a architekturu (Od otevření v roce 2005 se DogA stalo důležitým místem setkání a informačním prostorem, kde se řeší aktuální otázky architektury a designu.)

Triennale v Oslu

Norské muzeum umění, architektury a designu

Innovation Norway

d) *Mladí architekti*

EUROPAN (Nadace European Norway hrála od svého založení v roce 2002 významnou úlohu v rozvoji architektury a územního plánování v Norsku a pomáhala uvádět diskusi o norském urbanistickém vývoji na evropskou scénu.)

Spolupráce mezi mladými a zkušenými architekty – systém divokých karet (Pro nové architektonické ateliéry je často obtížné proniknout na trh. Bylo by vhodné vytvořit program, který usnadní kancelářím mladých architektů získat předběžnou kvalifikaci – například podle modelu divokých karet, který se používá v Dánsku. Dánský program divokých

karet tvoří čtyři části: **1.** Seznam divokých karet poskytuje přehled začínajících, nově založených architektonických prací. **2.** 10 příkladů úspěšných projektových postupů vedených mladými architekty. **3.** Asociace dánských architektů (AA) nabízí poradenskou činnost pro zadavatele stavebních zakázek, aby se usnadnilo pozvání nových architektů do soutěží. **4.** DAC a AA pořádá setkání, kde se mohou seznámit mladí architekti, zákazníci a potencionální partneři.)

5. část

a) *Role veřejného sektoru jako zadavatele stavebních zakázek*

Architektonické soutěže (Zákon o veřejných zakázkách stanoví obecný princip, že soutěž se musí vypisovat pro všechny veřejné zakázky.)

Pokyny pro architektonickou kvalitu (Je třeba revidovat směrnici z roku 1996 o estetice ve veřejných stavbách. Požadavky na vysokou architektonickou kvalitu by měly zahrnovat estetické, funkční a technické aspekty. Do těchto požadavků je třeba také zahrnout udržitelnost a univerzální design.)

Ekologicky přívětivé veřejné zadávání (Akční plán vlády Environmentální a společenská odpovědnost ve veřejných zakázkách zajišťuje, že ve veřejných zakázkách mají prioritu opatření zohledňující změny klimatu a úspory energie.)

Cílevědomá politika týkající se veřejných prostranství (Tato politika se provádí podle programů, které řídí agentura Public Art Norway (KORO). Umělecké projekty KORO využívají hlavně styčných bodů mezi uměním a architekturou, uměním a infrastrukturou a uměním a místem.)

Projekty ozbrojených sil (Jako projev uznání odpovědnosti za architekturu ve stavebních projektech norských ozbrojených sil správa nemovitostí ministerstva obrany (Norwegian Defence Estates) v roce 2001 ustanovila Radu pro architekturu.)

Národní turistické stezky (Program národních turistických tras cílevědomě vyhledává začínající a mladé architekty, kteří mohou přinést něco nového, a má vlastní postupy pro zajištění architektonické kvality.)

Infrastruktura (Ambicí odvětví dopravy a komunikací je projektovat novou infrastrukturu s dobrou architektonickou kvalitou, která je vhodná pro městskou a venkovskou krajinu.)

Zajištění zohlednění krajiny pro plánování energetiky (Cílem je, aby při rostoucí produkci energie a budování elektrických vedení nedocházelo ke ztrátě přírodní rozmanitosti, rekreačních příležitostí a významných hodnot krajiny.)

Financování kulturních staveb a sportovních center (Vláda financuje výstavbu kulturních staveb a sportovních zařízení. Investice jsou podmíněny požadavky na architektonickou kvalitu a funkčnost a projekty by se měly vyznačovat udržitelnými a energeticky účinnými řešeními.)

b) *Vláda podpoří spolupráci a vyzkouší nová řešení*

Ocenění architektury (Aby se získalo lepší povědomí o stavbách, které slouží jako modelové vzory, vláda by měla dávat přednost vlastním architektonickým cenám a zajistit, že získají větší veřejné uznání.)

Výběr dodavatele a inovace (Vláda hodlá využívat veřejné zakázky jako prostředek pro podporu inovací a tvořivosti. Toho lze dosáhnout prostřednictvím soutěží o běžné smlouvy o výzkumu a vývoji (zboží a služby), kde veřejný zadavatel kryje náklady a výsledek (produkt) si ponechá pro vlastní použití.)

Pilotní projekty a modelové projekty (Veřejní dodavatelé realizují pilotní projekty, aby testovali nová řešení, metody, nástroje nebo pracovní postupy. Modelové projekty jsou projekty s vysokými ambicemi pro celý projekt. Podobně jako pilotní projekty se snaží zkusit nové metody a nástroje, materiály a pracovní postupy, ale cílem je vytvořit trvalé změny ve vybrané oblasti.)

BIM (Velcí zadavatelé veřejných stavebních zakázek jsou hnacími motory ve vývoji a zavádění BIM do stavebního procesu a správy budov. Projekt nového národního muzea Statsbygg poprvé zavedl použití BIM jako požadavek architektonické soutěže.)

6. část

a) *Profilování norské architektury je mezinárodní prioritou*

b) *Norská architektura by měla být prezentovaná na mezinárodní scéně*

(Instituce, které propagují architekturu, by měly pořádat více výstav a vytvářet více propagačních materiálů, aby přispěly k pozitivní mezinárodní profilaci norské architektury.)

Vládní budovy v zahraničí (Prezentace formou úřadů a oficiálních rezidencí Norska v zahraničí se aktivně využívá pro propagaci norského designu, umění a architektury v mezinárodním prostředí a na potenciálních trzích.)

Publikace informací online musí být posílena (Norsk Form chce podpořit informace na internetu vývojem vícejazyčného informačního kanálu a vydáváním měsíčníku o norském designu a architektuře pro mezinárodní média, odborné kruhy a další zainteresované strany v anglickém jazyce.)

7. část

Odpovědnost jednotlivých ministerstev v politice architektury

Dokument jmenuje jednotlivá ministerstva a uvádí jejich část odpovědnosti za provádění priorit, které jsou součástí politiky architektury.

Základní přínosy materiálu

Druhá generace norské politiky architektury (1997 - Aesthetics in Government Building and Constructions).

Norská vláda bere vážně současné výzvy a reaguje na ně komplexně i na poli architektury. Hned v úvodu jasně a stručně definuje cíle, na které se zaměřuje. Věnuje se definici pojmů architektura a architektonická kvalita. Architekturu vnímá jako výraz kultury. Velký důraz klade na komplexnost přístupů, sdílení vědomostí a týmovou mezioborovou práci, kterou má za cíl povzbuzovat. Pro naplnění široce pojatých cílů předpokládá všeobecné porozumění výzvám současnosti a překonávání děličích linií. Dokument vychází ze skandinávské tradice společenské dohody a jejího naplňování. Vláda hraje v procesu vytváření a naplňování politiky architektury ústřední roli koordinátora a šířitele dobrého příkladu.

Dokument stanovuje tři hlavní výzvy: Udržitelnost a klima, Změny a transformace, Vědomosti a inovace.

Odpověď na ně podrobně rozebírá v šesti oblastech, na které se zaměřuje:

- Architektura by se měla vyznačovat ekologickými a energeticky úspornými řešeními
- Města by se měla rozvíjet architekturou dobré kvality
- Vláda by měla chránit kulturní prostředí a historické dědictví
- Architektura by měla být propagována pomocí znalostí, kompetencí a šíření informací
- Norská vláda by měla jít příkladem
- Norská architektura by měla být mezinárodně viditelná

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK

Obecně:

Dokument je přehledně strukturovaný a dobře srozumitelný i přes svůj široký multioborový záběr. Témata jsou srozumitelně ilustrovaná příklady dobré praxe. Dokument je určený dovnitř (podpora spolupráce při vyrovnávání se s výzvami současnosti) i navenek (propagace norské architektury a kultury).

- Kvalita a ekonomika jsou spolu propojené (ekologické stavby se musí vyplácet, vytváření technologické a znalostní báze, inovace, export norské architektury a kultury) a musí být přístupné pro všechny.
- Předávání zkušeností (dánský systém „divokých karet“ pro přístup mladých architektonických týmů k zakázkám a soutěžím).
- Vláda dlouhodobě podporuje rozvoj kvalitní architektury (pilotní a modelové projekty, povinné architektonické soutěže pro veřejný sektor, podpora mladých architektonických týmů spojená s péčí o krajinu a turistiku – například Národní turistické stezky ...)
- Legislativní zodpovědnost vlády pro naplňování cílů
- Zodpovědnost vlády za péči o kulturní a přírodní dědictví
- Zodpovědnost ministerstev za naplňování cílů napříč rezorty
- Role a zodpovědnost regionálních rad a místních samospráv
- Další aktéři (nadace European, norské centrum pro design a architekturu DogA, The Housing Bank – finanční a profesní podpora)
- Celospolečenské pochopení významu architektury (propagace ceny za architekturu, dobré příklady, pozitivní obraz Norska, síť vnitřních a mezinárodních vztahů)

Z cílů je možné v PASK užít:

- Kvalita architektury je vnímána jako komplexní odpověď na tři hlavní výzvy současnosti
- Norská architektura je nástrojem k výměně informací, nacházení inovací a vytváření pozitivního obrazu země
- Kvalitní design má být dosažitelný pro všechny

Z opatření je možné v PASK užít:

- Založení Rady PASK pro zajištění dlouhodobé implementace a koordinace ministerstev a institucí
- Aktivní podpora institucí spolupracujících na naplňování PASK, aktivní podpora kvalitní architektury
- Aktivní podpora výzkumu, výzkumných institucí, šíření znalostí a informací
- Pilotní a modelové projekty

Politiku architecture-now doplňuje prezentace Regionálních a městských politik architektury ve Skandinávii, případ Finsko (Tiina Valpola, 2015)

Skandinávské národní politiky architektury jsou ve druhé či třetí generaci vydání. Skandinávské regionální politiky architektury jsou ve druhé generaci. Trend lokálních politik se rozvinul hlavně koncem 90. let, v současnosti jich existuje přes 70. Národní politiky (Finsko) neobsahují doporučení pro regionální politiky. Finské regionální politiky vznikaly na dobrovolné bázi, přesto byly schváleny rozhodovacími orgány měst. K tématu dosud neexistuje holistický výzkum.

Lokální politiky vycházejí ze tří faktorů:

- decentralizace správy území, posílení rozhodování na úrovni obcí
- vliv národní politiky architektury (tříletý proces připomínkování i na úrovni měst, společný zájem ministerstev a finské Asociace architektů (SAFA),
- aktivní kampaň Národní rady pro architekturu (poradenství, semináře, granty)

Rozhodnutí o správě území, správa veřejných budov a péče o vystavěné prostředí přešla do rukou městských samospráv, lokální politiky architektury měly stanovit cíle naplňování kvality pro místní správu. Zároveň měly nalézt odpověď pro kulturně orientované aktéry na zvyšující se komerční konkurenci.

Proces (1 – 2 roky) byl často důležitější než samotný dokument, architektura byla v obcích diskutována víc než kdykoli dříve.

Druhá generace lokálních politik architektury svědčí o tom, že jsou pro města užitečné. Jsou mnohem konkrétnější a interaktivnější než spíše proklamativní první generace politik. Existují společné faktory:

- větší interakce a participace vyžaduje od stakeholderů společnou znalostní bázi
- soutěž o obyvatele a byznys mezi městy je tvrdší
- složité „puzzle“ městského rozvoje přináší skutečnou potřebu společného strategicky zacíleného rámce
- stavební sektor má rostoucí zájem na politické spolupráci, zjistil, že klienti se více orientují na kvalitu než dříve

Finsko připraví mezinárodní konferenci o lokálních politikách architektury při prezidenství Skandinávské rady ministrů (srov. konference ECAP při Rakouském předsednictví EU 2018).



Základní charakteristika materiálu

Scénáře a strategie 2050

Zpráva se vztahuje ke dvěma rezolucím Národní rady z let 2005 a 2007. Ty žádaly Spolkovou vládu každých pět let zadat zprávu a předložit ji Národní radě k diskusi a závěrům. První zpráva z roku 2006 přinesla přehled o tématu, který je stále aktuální. Měla 6 oddílů a 46 doporučení. Druhá zpráva z roku 2011 měla krátké hodnocení uplynulých pěti let a dále 3 hlavní témata: Obce, udržitelnost, vzdělávání mládeže a k nim 45 doporučení. Cílem bylo přinést lepší kvalitu života, inovace a spravedlnost při užívání prostorových zdrojů. Třetí zpráva nedoporučuje kroky, ale nabízí vyhrocené scénáře dalšího vývoje. Středem je veřejná ruka jako motor Baukultur a 4 oblasti: krajina jako zdroj, město a region, obytná budova a veřejný sektor. Scénáře nejsou prognózy. Byly vytvořeny experty, kteří popsali nejvýraznější trendy 4 oblastí a promysleli budoucí alternativy. Prognózy jsou pravděpodobné, ale scénáře mohou být spekulativní, aby rozpoutali debatu. K předpokladům je sestaven i Super-GAU. Na konci této diskuse nejsou detailní doporučení, ale strategické úvahy pro politiky s výhledem do roku 2050 a dále.

Zpráva je určená pro široké publikum. Dá se číst v nadhledu i detailněji. Místy jsou předmluvy, které se mohou být redundantní.

Zpracovatel materiálu

Platforma pro Baukultur na základě objednávky Rakouského federálního kancléřství

Podklad pro zpracování

První a druhá zpráva o Baukultur

Forma vydání

Dokument Platformy pro Baukultur

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno.

Finanční zdroje na realizaci materiálu

Financováno z rozpočtu kanceláře Federálního kancléřství

Základní řešená témata

I. Oblasti, trendy a scénáře

1 Identifikace oblastí, rozvinutí scénářů, použití divokých karet, objektivizace a rozvinutí strategií

2 Oblasti

3 Synchronose

4 Megatrendy

5 Scénáře – global, integral, national. Porovnání scénářů

6 Divoké karty. Super GAU, pružnost jednotlivých scénářů

II Šance, rizika, cíle a strategie

7 Kritéria úspěšné Baukultur. Analýza šancí a rizik scénářů, politické cíle. Principy odvození.

8 Kritéria úspěšné Baukultur

9 Analýza šancí a rizik

10 Politické cíle, mapa k umístění politických cílů ve vztahu k scénářům; oblasti krajina a zdroje, město a region, bydlení, veřejný sektor; průřezová témata: podmínky výroby a kvalita architektury; politické cíle z pohledu analýzy šancí a rizik

11 Strategické řídicí myšlenky: podporovat povědomí o Baukultur, společně se podporovat, plánovat holisticky, dlouhodobě a inovativně; využívat plochy a zdroje odpovědně; veřejné prostředky vázat na kvalitativní kritéria

I. Oblasti, trendy a scénáře

Třetí zpráva o Baukultur staví na předchozích, ale mění úhel pohledu. Není doporučením kroků, které vedou k lepší budoucnosti. Namísto toho jsou představeny scénáře budoucnosti, které se dívají zpět na vývoj, který k nim vedl. Scénáře sestavil tým z politických, sociálních, kulturních a ekonomických rozvah. V nich byly identifikovány obsahy související s Baukultur a z těch hlavních definovány rozhodující oblasti: krajina jako zdroj, město a region, obytná výstavba a veřejný sektor. Jako referenční rok byl zvolen rok 2050. Pro každou oblast byly vytvořeny vývojové scénáře jako určité základní kameny, k sestavení celkových scénářů. Z kombinace těchto základních kamenů byly sestaveny scénáře, které fungují jako celek. Z nich byly vybrány tři nejvíce vhodné k dalšímu dopracování. Ty byly v druhém expertním kole dopracovány a finalizovány jako global, integral a national. Každý scénář má úvodní výstižnou kolážovou ilustraci prostředí a popis výsledného stavu v roce 2050.

Scénář „global“ vychází z dominantní role liberalizovaného a globalizovaného hospodářství. Role státu je omezena. Rozhoduje volný trh. Je zrušena regulace cen energií a práce. Využití území řeší volný trh...

Scénář „integral“ také počítá s růstem cen potravin, energií a surovin, ale uvažuje s evropským rozhodnutím zaměřit se na udržitelnost. Regulace řeší nerovnosti v území i bydlení...

Scénář „national“ počítá s rozdělením EU. Rakousko není zapojeno, zvyšuje se vnitřní kontrola a zakazuje se jakákoliv migrace do Rakouska...

II Šance, rizika, cíle a strategie

rakouské Aby byly asociativní scénáře použitelné v reálné politice, byly jejich výstupy vloženy do objektivizujícího kontextu. K objektivizaci byla použita kritéria vedoucí k dobré Baukultur. Všechny scénáře byly podrobeny analýze šancí a rizik. Pro propojení scénářů s reálnou politikou pak ještě došlo k detailnímu porovnání s cíli Spolkové vlády od roku 2000. Z toho vyplynuly některé specifické otázky.

U šancí např. téma konzervace přírodě blízkého prostředí a cenově dostupného obytného prostoru. Udržení a zlepšení stavu budov je ve vládních programech jen letmo. Chybí téma skutečných nákladů energie a dopravy.

U rizik je důležité zmínit konkurenci u dostupných ploch. Zároveň ale jiné oblasti vládní politiky implikují vysoký nárok na volné plochy (výstavba infrastruktury, obnovitelné zdroje a energie. Tento konflikt je sám rizikem. Debata vedle též k tématům vymírání odlehlých regionů, rostoucí intenzitě dopravy, omezeným obchodním prostředkům veřejného sektoru. K tématům chybí integrovaného plánování měst a sídlišť, vlivu klimatické změny a normovaného navrhování architektury se našly stručné politické cíle. Zastavení urban sprawl je konkrétním cílem jednoho vládního programu. Rizika vyplývající ze segregace, využití prázdných budov a brownfieldů.

Ze srovnávací analýzy bylo vybráno pět strategických zásad ve vztahu k úspěšné Baukultur politice.

1. Rozvíjet povědomí o Baukultur a podporovat vhodné struktury. Jen pokud bude mít veřejnost a decision-makeři povědomí o komplexitě Baukultur a jejím společenským dopadům, může být zájem o kvalitu. Baukultur je průřezové téma rozdělené mezi řadu rezortů a úřadů. Aby bylo řešeno, potřebuje zřídit Agenturu pro Baukultur pro konzultace, vzdělávání a podporu.

2. Posilovat veřejné blaho. Zaměření na veřejné blaho pomáhá rovnováze mezi soukromým a veřejným, které slouží komunitě. V rakouské ústavě stojí: „s vlastnictvím přichází odpovědnost. Jeho užívání musí sloužit též společnému prospěchu.“ Ve vztahu k Baukultur se konkretizuje v dostupném bydlení, zabezpečení zdrojů (půda a prostor), dostupnosti veřejného prostoru, ochraně památek, měst a krajiny a také v participaci. Regulace a stavební legislativa jsou předmětem veřejného zájmu.

3. Plánujme holisticky, dlouhodobě a inovativně. Podstatnou součástí Baukultur je kultura plánování, které přímo ovlivňuje materiální výsledek. Je proto smysluplné zapojit udržitelnost do plánování díky koordinaci, participaci, kooperaci, inovacím a networkingu.

4. Plochy a ostatní zdroje využívat obezřetně. Ohleduplnost Baukultur vůči zdrojům konkretizovat v posílení veřejného zájmu v plánování. Využít existující nástroje vnitřního rozvoje měst, managementu opuštěných ploch, transparentních dopravních nákladů,... Územní plánování slouží prostorovému veřejnému blahu.

5. Spojit veřejné prostředky s kvalitativními kritérii. Současně s celkovými strategiemi připravit finanční nástroje pro řešení akutních problémů např. v rozvoji osídlení a dopravním systému. Daně a dotace týkající se prostředí musí být upraveny k podpoře Baukultur, udržitelnosti a ochraně klimatu. Platby státu samosprávám musí být spojeny s hodnotitelnými kritérii kvality.

Základní přínosy materiálu

Materiál je rozsáhlý se spoustou informací. Autorem je Platforma Baukultur na zadání vlády. Je to obecně srozumitelný a fundovaně podložený dokument pro vládu i veřejnost. Zpracoval jej rozsáhlý víceoborový tým. Má kvalitní grafickou úpravu.

Zásadní je, že jakožto třetí správa v pořadí, zvolil zcela nový přístup. A sice zpracování různých scénářů budoucnosti v roce 2050 a od nich rozvedené argumentace, která nakonec vede ke strategickým doporučením.

Součástí argumentace bylo prověření vládních dokumentů od roku 2000 ve vztahu k Baukultur a jejich konzistentnosti. Výsledný dokument je tak materiál nad dalším vývojem celé společnosti nikoliv jen Baukultur. Až na základě takové celkové strategické debaty jsou vyvozeny doporučení k Baukultur.

Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK

Celkově

Zvážit zda nezpracovat obdobný dokument, který bude podobně srozumitelný a argumentačně silný.

Prověřit vládní dokumenty aktuální nebo i starší ve vztahu k PASK.

Jednotlivě

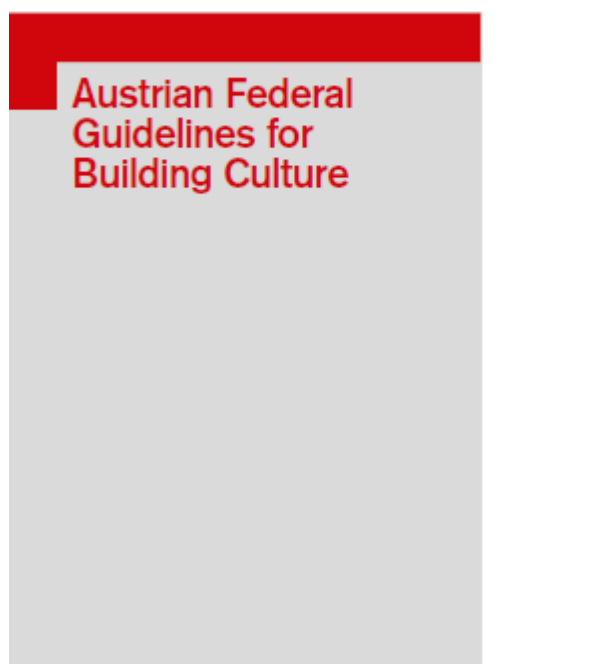
Je možné minimálně se inspirovat zásadami, které vyplynuly na konci procesu a které v PASK zatím nejsou. Jejich síla bez předešlého vysvětlení, konsenzu a argumentace ale bude slabá – což ale platí o aktuální PASK jako celku – nemá důkladné zdůvodnění:

Podpořit osvětu k PASK. Podpořit osvětu a debatu k pojmu veřejné blaho. Zapojit témata dostupného bydlení a zabezpečení zdrojů do PASK. Zdůraznit v PASK i inovace a networking. Zdůraznit udržitelnost v územním plánování – v realitě ÚPD se stále neuplatňuje. Státní prostředky poskytovat samosprávám jen s podmínkou kvalitativního přístupu k jejich prostředí.

Austrian Federal Guidelines for Building Culture

Rakouské federální zásady pro stavební kulturu

BUNDESKANZLERAMT ÖSTERREICH



Základní charakteristika materiálu

Materiál uvádí 20 zásad pro dobrou stavební kulturu v Rakousku. Zásady jsou rozčleněny do 6 oblastí (Rozvoj obcí, měst a krajiny; Provádění staveb, Revitalizace a údržba, Postupy a řízení, Podpora povědomí o politice stavební kultury a participace veřejnosti, Výzkum, předávání znalostí a součinnost s experty a Vedení, koordinace a spolupráce), pro každou zásadu je uvedeno jedno či více konkrétních opatření, jak uvést zásadu do praxe.

Zpracovatel materiálu

Rada pro Stavební kulturu

Podklad pro zpracování

Připraveno na základě komplexního participativního procesu Poradní radou pro stavební kulturu na pokyn federálního kancléřství. Příprava koordinována s Třetí zprávou o rakouské stavební kultuře.

Forma vydání

Usnesení ministerské rady

Datum vydání

22. 8. 2017, platnost není omezena

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno.

Finanční zdroje na realizaci materiálu

Příprava dokumentu byla financována z rozpočtu Úřadu federálního kancléřství.

Základní řešená témata

Dokument jmenuje 20 zásad dobré stavební kultury spolu s iniciačními opatřeními pro uvedení těchto zásad do praxe. Zásady jsou členěny do šesti tematických skupin. Jedná se o:

1. Rozvoj obcí, měst a krajiny

- a) Posílení městských center
- b) Omezení zastavitelných ploch a zajištění vysoké kvality jejich rozvoje
- c) Důraz na kvalitní technickou infrastrukturu
- d) Podpora kvalitních veřejných prostranství

2. Provádění staveb, revitalizace a údržba

- a) Aplikace a posilování principu udržitelnosti
- b) Úprava, zjednodušení a uvedení stavebních regulací do souladu se Zásadami
- c) Uchování stavebního dědictví a jeho rozvoj pro budoucnost
- d) Stanovení zásad přístupnosti, diverzity a inkluze

3. Postupy a řízení

- a) Vytvoření standardu komplexního a dobře dokumentovaného postupu prací
- b) Rozšíření užití architektonických soutěží
- c) Zřízení a posílení role poradních orgánů pro plánování a navrhování
- d) Oddělení zadávání zakázek na projektovou dokumentaci a stavební práce

4. Podpora povědomí o stavební kultuře a participace veřejnosti

- a) Srozumitelnost stavební kultury
- b) Rozšíření participativních procesů

5. Výzkum, předávání znalostí a součinnost s experty

- a) Zavedení stavební kultury na národní a mezinárodní úrovni
- b) Školení osob ve veřejných funkcích a zlepšení organizace předávání znalostí

6. Podpora, koordinace a spolupráce

- a) Vytvoření nástrojů pro uplatňování zásad stavební kultury
- b) Zajištění, aby projekty na stavby a rekonstrukce placené z veřejných rozpočtů byly zadávány na základě kvalitativních kritérií
- c) Podpora výstavby udržitelného bydlení
- d) Společná péče o stavební kulturu

Navržená opatření

1. Rozvoj obcí, měst a krajiny

a) Posílení městských center

Opatření č. 1: Aktivní podpora partnerství „OREK“ (Austrian Partnership on Territorial Development) pro posílení obecních a městských center.

Opatření č. 2: V rámci iniciativy „klímaaktiv“ připraví vláda systém hodnocení obytných sídel. Kladné hodnocení bude podmíněno stanovenou minimální hustotou osídlení.

Opatření č. 3: Vláda vytvoří národní systém pro hodnocení dostupnosti veřejné dopravy koordinovaný OROK (Austrian Conference on Regional Planning). Nástroj bude užit pro hodnocení udržitelnosti jednotlivých lokalit.

Opatření č. 4: Vláda podpoří aktivity OROK k vytvoření analýzy dostupnosti motorizované osobní dopravy a veřejné dopravy. Informace budou užity v prostorovém plánování.

b) Omezení zastavitelných ploch a zajištění vysoké kvality jejich rozvoje

Opatření č. 1: Vláda zohlední hledisko ekonomického a kvalitního využití území při přípravě právních předpisů týkajících se území.

Opatření č. 2: Vláda ratifikuje Evropskou úmluvu o krajině (Florence 2000).

Opatření č. 3: Vláda vytvoří rámec podmínek pro implementaci regionálních úmluv týkajících se rozvoje na zemské úrovni.

Opatření č. 4: Vláda podpoří postupy OROK pro koordinaci a implementaci opatření a návrhů opatření pro rozvoj prioritních území a existujících obecních a městských center.

c) Důraz na kvalitní technickou infrastrukturu

Opatření č. 1: Vláda vyhodnotí pilotní soutěže na infrastrukturní projekty a možnost širšího využití získaných poznatků.

d) Podpora kvalitních veřejných prostranství

Opatření č. 1: Vláda prověří možnost adaptace pravidel silničního provozu tak, aby mohla být veřejná prostranství lépe využitelná pro různé typy užívání.

2. Výstavba, rekonstrukce a údržba

a) Aplikace a posilování principu udržitelnosti

Opatření č. 1: Vláda v postavení klienta na dvou pilotních projektech co nejpodrobněji zdokumentuje energetickou a materiálovou náročnost výstavby včetně nároků na infrastrukturu a provoz vyvolané dopravy. Tyto údaje budou zveřejněny a využity při stanovení pravidel budoucí výstavby.

Opatření č. 2: Vláda jako klient již ověřuje možnosti optimalizace nákladů v průběhu životního cyklu budov (např. prostřednictvím stavebních standardů „klímaaktiv“, srovnávacího fóra „Burghauptmannschaft Rakousko“, Celostního programu výstavby BIG atd.). Tyto organizace vyhodnotí pilotní projekty se zaměřením na náklady životního cyklu budov a poznatky budou užity při budoucích stavebních realizacích.

Opatření č. 3: Každé 2 až 3 roky Vláda nominuje kandidáty na Národní cenu za architekturu a udržitelnost.

Opatření č. 4: Současně s přípravou akčního plánu pro zlepšení energetické efektivity u památkově chráněných staveb Vláda vyhodnotí jeho praktickou aplikaci v procesu obnov vybraných památkově chráněných staveb vlastněných státem, vyhodnotí dosaženou energetickou úsporu a vytvoří principy pro budoucí obnovy.

Opatření č. 5: Rakouské federální ministerstvo lesnictví otestuje na jedné či více nemovitostech odlišné technologie obnovy, které mají potenciál stát se nejmodernějšími užívanými postupy.

b) Úprava, zjednodušení a uvedení stavebních předpisů do souladu se Zásadami

Opatření č. 1: Vláda umožní expertům z vlastních řad, souvisejících komisí, oboru stavebnictví a projektování a z dalších kruhů zaměřených na stavební kulturu společnou práci na národních a mezinárodních standardech výstavby.

Opatření č. 2: Vláda jako klient provede pilotní projekt za účelem zjištění dopadů zákonů, regulací, standardů a norem na existující a nově realizované stavby.

c) Uchování stavebního dědictví a jeho rozvoj pro budoucnost

Opatření č. 1: Vláda ratifikuje Úmluvu Rady Evropy o ochraně evropského architektonického dědictví (Granada 1985).

Opatření č. 2: Obnova budovy rakouského parlamentu bude provedena podle katalogu kritérií památkově chráněných budov („klímaaktiv“). Projekt bude podrobně zdokumentován a zkušenosti z něj získané předány veřejnosti.

d) Stanovení zásad přístupnosti, diverzity a inkluze

Opatření č. 1: Vláda podpoří expertní konzultace, poučené/odborné navrhování v oblasti bezbariérovosti a bude zvyšovat povědomí o navrhování bezbariérových staveb a přístupnosti (v širokém slova smyslu) u všech zúčastněných profesí.

Opatření č. 2: Vláda bude požadovat, aby bylo bezbariérové navrhování povinnou součástí vzdělávání relevantních profesí (architektura, civilní inženýrství) a úředníků.

Opatření č. 3: Pro všechny své zásadní stavební projekty a federálně dotované stavební projekty bude Vláda využívat konzultace s experty v oblasti bezbariérového designu, zejména pak z řad organizací věnujícím se osobám se sníženou schopností pohybu a orientace.

3. Postupy a řízení

a) Vytvoření standardu komplexního a dobře dokumentovaného postupu prací

Opatření č. 1: Vláda vyhodnotí spolkové projekty, u nichž předcházelo provedení dokumentace pro stavební povolení komplexní naplánování projektu, včetně stanovení požadavků a vyhodnocení alternativ a následně vytvoří zásady přístupu navrhování a realizace různých stavebních typologií.

b) Rozšíření využití architektonických soutěží

Opatření č. 1: Vláda vytvoří vzor pro architektonické soutěže (na základě standardů pro architektonické soutěže CSA z roku 2010) vhodný pro střední a malé zadavatele a klienty.

Opatření č. 2: V rámci procesu zadávání veřejných zakázek bude Vláda aplikovat kritéria inovativního veřejného zadání (PPPI – Public procurement promoting innovation in Austria) při zadání tří pilotních projektů, vyhodnotí výsledky a vyvodí závěry.

c) Zřízení a posílení role poradních orgánů pro plánování a navrhování

Opatření č. 1: Vláda a její právní subjekty ustanoví poradní komise pro plánování a navrhování, které vytvoří doporučení na regionální úrovni za využití zkušeností jejich místních poboček. Vláda bude usilovat o to, aby v těchto komisích byl vyrovnaný počet zástupců mužů a žen.

Opatření č. 2: Vláda poskytne informace a vzorové postupy pro sestavení poradních komisí pro plánování a navrhování ve spolkových zemích a obcích.

d) Oddělení zadávání zakázek na projektovou dokumentaci a stavební práce

Opatření č. 1: Vláda a její právní subjekty zajistí oddělené zadávání zakázek na projektovou dokumentaci a stavební práce. Zakázky mohou být sloučeny pouze ve vybraných případech za podmínky řádného zdůvodnění.

4. Podpora povědomí o stavební kultuře a participace veřejnosti

a) Srozumitelnost stavební kultury

Opatření č. 1: Vláda využije „tematické roky“ (jako Evropský rok kulturního dědictví) a svého předsednictví Rady EU k aktivnímu ovlivnění mezinárodní diskuze, posílení mezinárodní spolupráce a vzdělávání v oblasti stavební kultury.

Opatření č. 2: Vláda zajistí průběžné zvyšování povědomí o stavební kultuře prostřednictvím podpory spolupracujících organizací propagujících současnou architekturu ve všech spolkových zemích stejně jako ostatních institucí a iniciativ pro vzdělávání v oblasti stavební kultury.

Opatření č. 3: Vláda bude zvyšovat povědomí o stavební kultuře udělováním architektonických cen a poskytováním finanční podpory stávajícím cenám za architekturu, stavebnictví a navrhování.

Opatření č. 4: Vláda zajistí a podpoří propagační aktivity v oblasti stavební kultury cílené na různé demografické a věkové skupiny se zohledněním politických, sociálních, ekonomických a kulturních podmínek.

Opatření č. 5: Vláda bude na adrese HELP.gv.at dále publikovat doplňující informace zahrnující aspekty jako provádění staveb, výstavba prostředí, EIA, veřejná participace atd.

b) Rozšíření participativních procesů

Opatření č. 1: Vláda bude aplikovat Standardy veřejné participace z roku 2008 při navrhování a provádění staveb, jejich obnově a ochraně na 3 pilotní projekty a vyhodnotí je v mezioborových týmech.

5. Výzkum, předávání znalostí a součinnost s experty

a) Zavedení stavební kultury na národní a mezinárodní úrovni

Opatření č. 1: Vláda se zavazuje umístit výzkumné cíle v oblasti stavební kultury na Mapě výzkumných cílů.

b) Školení osob ve veřejných funkcích a zlepšení organizace předávání znalostí

Opatření č. 1: Vláda vytvoří Mapu šíření stavební kultury jako přehled uskutečněných školení a průběžného vzdělávání v oblasti stavební kultury v Rakousku.

Opatření č. 2: Vláda zajistí systém průběžného vzdělávání na poli stavební kultury při Federální správní akademii.

Opatření č. 3: Vláda bude pro zástupce veřejné správy organizovat události a exkurze týkající se stavební kultury.

6. Podpora, koordinace a spolupráce

a) Vytvoření nástrojů pro uplatňování zásad stavební kultury

Opatření č. 1: Vláda posoudí možnost vytvořit zařízení pro stavební kulturu případně rozšířit stávající organizaci, která by zajistila poskytování informací, podpory a koordinace aktivit souvisejících se stavební kulturou na spolkové úrovni a dále vyvine strategie pro spolupráci se vzdělávacími zařízeními, místní samosprávou a profesními organizacemi.

Opatření č. 2: Společně s krajskou samosprávou posoudí Vláda zavedení digitálního stavebního povolení do stavebního zákona, čímž umožní práci se standardizovanými daty ve střednědobém horizontu.

b) Zajištění, aby projekty na stavby a rekonstrukce placené z veřejných rozpočtů byly zadávány na základě kvalitativních kritérií

Opatření č. 1: Vláda bude pokračovat ve vývoji kvalitativních kritérií pro zadávání veřejných zakázek.

Opatření č. 2: Vláda bude nadále zajišťovat, aby kvalitativní kritéria, jako například stavební standardy klimaaktiv pro nové stavby a rekonstrukce, byla zakotvena jako podmínka v environmentálních dotacích.

Opatření č. 3: Vláda bude nadále při sestavování rozpočtu užívat kritéria zohledňující pohlaví.

Opatření č. 4: Vláda zadá zpracování vědeckých studií týkajících se dopadů daňové regulace na rozvoj regionální výstavby a sídel a související regionální strukturální dopady a/nebo sekundární náklady pro Vládu a jednotlivé regiony.

c) Podpora výstavby udržitelného bydlení

Opatření č. 1: Při vyjednávání se spolkovými zeměmi bude Vláda zastávat dohodu mezi ní a jednotlivými zeměmi týkající se kritérií podpory rezidenčního bydlení, která bude definovat požadavky a kvalitativní standard zajišťující udržitelnou a proveditelnou výstavbu a renovace staveb pro bydlení.

d) Společná péče o stavební kulturu

Opatření č. 1: Vláda zasadí téma stavební kultury do rámce efektivní správy a bude sledovat vývoj stavební kultury prostřednictvím spolkových států, municipalit, univerzit, odborů a dalších skupin.

Opatření č. 2: Ve spolupráci se spolkovými zeměmi Vláda vytvoří program implementace stavební kultury pro municipalitu. Vláda zajistí vědecké vedení a vyhodnocení tohoto programu.

Opatření č. 3: Na doporučení Rady pro Stavební kulturu Vláda v budoucnu vyhodnotí, jaká další opatření a návrhy zahrnout do seznamu opatření pro uplatňování stavební kultury a bude seznam náležitě aktualizovat.

Základní přínosy materiálu

Materiál je suchý, bez fotografií, ale stručný. Je zamýšlen pro jednoduchou práci s ním, nikoliv prezentaci. Adresátem povinností je vláda. Kombinuje obecná i velmi konkrétní opatření (např. jak postupovat při rekonstrukci budovy parlamentu, aby se stal ukázkovou akcí). Zpracovatelem je Rada pro Stavební kulturu, nikoliv úřad vlády či ministerstva.

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK:

Z 6 oblastí je možné doplnit tři základní v PASK:

- Zdůraznit revitalizaci a údržbu v územích i stavbách.
- Zdůraznit postupy a řízení v území a stavbách.
- Ze závěrečných obecných opatření PASK vytvořit čtvrté téma Podpora, koordinace a spolupráce.

Ze zásad je možné v PASK užít:

- Více zdůraznit posílení městských center (bohužel jsou v dokumentu uváděna jen velmi obecná opatření.)
- Doplnit požadavek architektonicky a urbanisticky kvalitní infrastruktury a účast architektů při jejich plánování.
- V rámci podpory veřejných prostranství prověřit úpravu silničních pravidel pro větší užitnost VP.
- Realizovat státní pilotní projekty – kvalitativní výběr, promítnutí lifecost do návrhu i provozu budovy (v Rakousku navrhují aspoň dva takové ukázkové projekty.)
- Podporovat více lifecost přístup u státních staveb.
- Připravit doporučení na úpravu státních památkových objektů z pohledu energetické úspornosti.
- Na vybraných státních budovách otestovat možné přístupy a technologie obnovy.
- Zapojit odborníky do přípravy standardů výstavby s důrazem na PASK a otestovat je na pilotním projektu.
- Obnova rakouského parlamentu bude řešena jako ukázkový příklad rekonstrukce „klimaaktiv“ = vybrat ukázkovou budovu v ČR (např. budovu Finančního úřadu na nábř. kpt. Jaroše po odstěhování úřadu MČ Praha 7).
- Dodržování bezbariérovosti u všech státních projektů = mít bezbariérovost jako opatření
- Vláda a státní organizace ustanoví genderově vyrovnané poradní komise pro architekturu (navrhování) – např. při ministerstvech, ve státních organizacích.
- Vláda podpoří takové komise v krajích a obcích informacemi a vzory.
- Vláda bude bránit systému Design and Build (spojení návrhu a stavby) s výjimkou odůvodněných případů.
- vláda bude aktivně podporovat mezinárodní debatu k PASK (včetně tematických událostí a předsednictví EU).
- Vláda bude podporovat organizace propagující současnou architekturu, udělovat architektonické ceny a finančně podporovat stávající ceny.
- Vláda bude zveřejňovat a koordinovat informace k PASK na svém webu.
- Vláda provede tři pilotní projekty s participací a vyhodnotí je v mezioborových týmech.
- Vláda vytvoří Mapu šíření PASK jako přehled uskutečněných školení a průběžného vzdělávání v oblasti PASK.
- Vláda zajistí systém průběžného vzdělávání v PASK při Federální správní akademii – Akademie veřejného investování v ČR?
- Vláda bude pro zástupce veřejné správy organizovat události a exkurze týkající se stavební kultury.
- Vláda přetvoří UUP nebo vytvoří novou organizaci k podpoře a koordinaci PASK. Ta bude aktivně celorepublikově spolupracovat i se vzdělávacími organizacemi, samosprávami a profesními organizacemi.
- Vláda posoudí zavedení digitálního stavebního povolení.
- Vláda podpoří kvalitativní kritéria při zadávání veřejných zakázek a zajistí, aby kvalitativní výběr a požadavek udržitelnosti byly povinností u dotací, které se týkají prostředí a bydlení.
- Vláda zadá zpracování vědeckých studií týkajících se dopadů daňové regulace na rozvoj výstavby a sídel.
- Vláda vytvoří program implementace PASK pro státní organizace a municipality, včetně vědeckého vedení a vyhodnocení tohoto programu. Téma PASK bude součástí efektivní správy.
- Vláda bude pomoci Rady PASK sledovat a aktualizovat PASK.

Creating places – a policy statement on architecture and place for Scotland

Vytváření míst – programové prohlášení o architektuře a území pro Skotsko



Základní charakteristika materiálu

Dokument má celkem 70 stran. Dokument je graficky zcela přehledný. Ke každé jedné stránce textu je přiřazena jedna celostránková fotografie architektury týkající se tématu. V dokumentu je publikováno celkem 33 významných či popisných realizací a návrhů. Tradičně je každý obraz architektury popsán v indexu názvem, autorem, fotografem. Velkoplošná fotografie umožňuje imaginaci a přiblížení i případně odborného či náročnějšího textu. Dokument se zaměřuje na popis hodnoty kvalitního architektonického designu a příležitosti, které vytváří pro společnost a ekonomiku. Zdůrazňuje vztah mezi architekturou a kvalitou míst a popisuje jejich souvislost s řadou oblastí života. Je rozdělen do 4 částí: 1. Hodnota architektury a místa (kde popisuje význam a kvality dobré architektury a místa) 2. Konsolidace a ambice (kde jmenuje cíle tohoto dokumentu), 3. Strategie pro architekturu a místo (kde lze najít nejvíce konkrétních opatření pro dosažení cílů dokumentu) a 4. Zdroje, komunikace a dohled (kde je obsah dokumentu shrnut). Dokument opakovaně pracuje s pojmy „návrh“ („design“), což lze chápat jako činnost navrhování, konkrétní projekt nebo architektonickou či uměleckou tvorbu, a „místo“ („place“) nebo „tvorbu místa“ („placemaking“), což lze překládat jako lokalitu. Níže užíváme překlad „návrh“ (kde je to vhodné) a „místo“. Dokument je zejména deklarací významu architektury a plánování pro společnost, ve třetí kapitole pak uvádí i opatření většinou spíše obecnější povahy, určené vládě ve spolupráci s vybranými organizacemi.

Zpracovatel materiálu

Vláda Skotska

Podklad pro zpracování

Dokument je postaven na výsledcích práce zaměřené na ochranu a zvyšování standardu prostředí Skotska.

Forma vydání

Dokument Vlády

Datum vydání

11. 5. 2013

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno

Finanční zdroje na realizaci materiálu

S ohledem na to, že se jedná o dokument Vlády, lze předpokládat, že byl financován ze státního rozpočtu. Informaci se nicméně nepodařilo ověřit.

Základní řešená témata:

Část 1 – Hodnota architektury a místa

1.a) co je to dobrý návrh (hodnota návrhu spočívá v možnosti vytvářet stavby a místa, které zlepšují život obyvatel. Dobrý návrh přináší hodnotu fyzickou, funkční, společenskou, environmentální atd.)

1.b) jaké jsou kvality „úspěšných“ míst (úspěšná místa jsou čitelná, bezpečná a příjemná, snadno navigovatelná, vlídná, adaptabilní, efektivní z hlediska využití zdrojů)

1.c) jaká je hodnota dobrých staveb a míst (kvalitní architektura a místa mají souvislost s komunitou, udržitelným rozvojem, ekonomickou výhodností, lidským zdravím, kulturou a identitou i krajinou)

- a) **Lidé a komunita:** Kvalitní místa jsou centry komunitního života. „Úspěšné“ místo je všem přístupné a podporuje utváření mezilidských vztahů. Smysluplná participace posiluje vztah lidí k místu a vytváří podmínky pro jeho zlepšování. Městská centra jsou významná pro místní ekonomiku, poskytují obyvatelům pracovní příležitosti, místo pro občanské aktivity a posilují vztah občanů ke komunitě. Vláda vyvíjí aktivitu ke zkoumání otázek městských center (publikace přehledu městských center – „Town Centre Review“, ustanovení externí poradní komise pro řešení otázek související s městskými centry).

Udržitelný rozvoj: Budovy musí být navrženy s maximálním ohledem na udržitelnost, omezenost zdrojů energie a měnící se klima. Správné navrhování staveb umožňuje minimalizovat emise, maximalizovat energetickou úspornost, odolnost vůči klimatu a zajistit adaptabilitu staveb. Vláda má jeden z nejambicióznějších cílů na snížení uhlíkové stopy u nových budov v rámci Evropy, cíle jsou podpořeny stavebními předpisy. Také místa musí být navrhována s ohledem na udržitelnost. Udržitelná místa mají pozitivní dopad na snížení uhlíkové stopy tím, že motivují obyvatele k jízdě na kole/chůzi a omezují automobilovou dopravu. Musí být zachováno a zlepšeno starší vystavěné prostředí, s prioritou nové výstavby na brownfieldech, zlepšit je rovněž nutné integrovat přístup ke krajině, výstavbě a službám. Stávající infrastruktura musí být maximálně využita, v navrhování musí být uplatněn přístup zohledňující dlouhodobá hlediska.

Ekonomická výhodnost: Navrhování a výstavba utváří podstatnou část HDP Skotska. Atraktivní, kvalitní prostředí s různorodými kulturními a společenskými aktivitami je předpokladem pro přilákání investorů, pracovníků a návštěvníků. Skotská reforma veřejné služby změnila orientaci směrem k prevenci problémů (namísto řešení jejich následků, které je celkově nákladnější a méně efektivní). Dobrý design slouží k prevenci problémů tím, že podporuje zdravý životní styl, posiluje občanskou soudržnost a kulturní aktivity, zvyšuje bezpečnost a pomáhá řešit společenské problémy.

Nízkouhlíková ekonomika – Skotsko chce být hlavní světovou „zelenou“ ekonomikou, zákon o změně klimatu („The Climate Change Act“) (2009) zavazuje zemi k 80% redukci skleníkových plynů do roku 2050. Výstavba je jednou z hlavních oblastí, kde lze emise redukovat. To dává Skotsku dvě příležitosti: snížení emisí nových a stávajících staveb uplatněním nízkouhlíkového navrhování a šíření inovativních stavebních technologií na domácí i světový trh.

- b) **Zdraví:** Dobrá místa mají kladné dopady na lidské zdraví (podporou mezilidského kontaktu, motivací k pohybové aktivitě)
- c) **Kultura a identita:** Kvalita přírodního a vystavěného prostředí posiluje mezinárodní obraz Skotska jako sebevědomé země hledící do budoucnosti. To je zásadní pro získání investorů a posílení občanské hrdosti příštích generací. Publikace vydaná organizací Historické Skotsko („Historic Scotland“) s názvem Nové návrhy v historickém prostředí („New design in Historic Settings“) popisuje, jak mohou citlivé a inovativní soudobé návrhy zlepšit historické prostředí.

Je třeba dbát o zachování historického dědictví země. Organizace Historické Skotsko a Národní centrum památkové péče („National Conservation Centre“) dosáhly mnoha cílů v péči o historické dědictví. Existuje mnoho dobrých příkladů kombinace nových návrhů a historického prostředí. Novou vizi pro historické prostředí uvádí návrh Strategie pro historické prostředí.

- d) Krajina: Navrhování krajiny je součástí utváření míst. Dobře navržená krajina přináší mnoho benefitů: bezpečnost, zajištění místa pro trávení času dětí, veřejná prostranství, která vybízejí k venkovním aktivitám, zachování biodiverzity a lepší hospodaření s vodou, zlepšení kvality vzduchu, zlepšení mikroklimatu, vytváření míst pro lokální zemědělskou produkci.

Část 2 – Stabilizace a vize: pokrok, ambice

2.a) Vize: Ve skotské společnosti se zvýšila úroveň chápání významu architektury a místa a je to předmětem stále více diskuzí. Vláda podpořila kulturní programy, které mají posílit debatu o roli architektury pro stát i místní samosprávy. Úspěšná implementace dokumentu pomůže učinit oblast designu a stavebního rozvoje základem nízkouhlíkové ekonomiky, zvýšit mezinárodní prestiž skotského designu, podpořit větší míru zapojení mládeže do oblasti navrhování a výstavby. Oblast navrhování a výstavby napomůže dosahovat ekonomických, environmentálních a sociálních cílů, omezit spotřebu energie a chudobu, zlepšit veřejná prostranství a bezpečnost a zdraví obyvatel. Při tvorbě kvalitních míst musí mít rozhodující osoby vždy na paměti výsledek, o který je třeba usilovat (tvorba kvalitní architektury a místa), nikoli pouze dodržení zavedených postupů. Postupy se musí přizpůsobit cíli.

Část 3 – Strategie pro architekturu a místo

3.a) 1. Architektura a plánování (Plánování hraje zásadní roli při vytváření kvalitní architektury, tyto disciplíny musí být propojené. Všechny osoby zodpovědné za vystavěné a přírodní prostředí ve Skotsku si musí být vědomy, že architektura a místo není jen jedním z prvků procesu plánování, ale jeho nejdůležitějším výsledkem.)

2. Poučené investování (Při veřejném zadávání musí být na počátku kvalitní návrh, jinak nelze dosáhnout dobrého poměru „cena/výkon“ a investice nebude výhodná a konkurenceschopná. Komunita může mít prospěch pouze z investic, které zohledňují všechny dopady – společenský, environmentální a ekonomický. Při rozhodování je třeba upřednostnit dlouhodobé přínosy.)

3. Rozvoj potenciálu (Propagace a oslavy nejlepší národní architektury zvýší zájem veřejnosti a rozšíří vizi budoucích investorů, zvýší prestiž oceněných architektů a inspiruje ostatní. Všechny oblasti politiky a praxe musí prosazovat kvalitní design jako nástroj k vytvoření udržitelných výsledků a vysoké kvality.)

4. Design pro nízkouhlíkovou ekonomiku (Orientace na nízkouhlíkovou ekonomiku je pro Skotsko ekonomický environmentální imperativ a největší příležitost v tomto století.)

5. Kulturní souvislosti (Skotské přírodní i vystavěné prostředí je na světové úrovni. Je třeba najít tvůrčí přístup k vylepšení a uchování skotského dědictví. Je třeba vyvíjet kreativní místa a při obnově stávajících míst se řídit kulturní tradicí.)

6. Zapojení veřejnosti (Vystavěné prostředí hraje ústřední úlohu v kvalitě života skotských komunit. Smysluplná participace komunity je zásadní. Obnova vedená komunitou má potenciál přinést dlouhotrvající změnu. Aby byla vytvořena integrovaná, smysluplná místa, musí být v procesu jejich navrhování využity znalosti jeho komunity. Participace musí proběhnout v rané fázi, přiměřenou a smysluplnou formou.)

7. Role organizace „Architektura a Design Skotsko“ (Organizace Architecture and Design Scotland je zastáncem dobré architektury, plánování a utváření míst. Pomáhá uvádět do praxe ministerské politiky a cíle týkající se vystavěného a přírodního prostředí. Funguje jako veřejná organizace (nenapojená na ministerstva) placená skotskou vládou. Má důležitou roli v implementaci tohoto dokumentu a ovlivňování souvislostí s dalšími politikami týkajícími se architektury a místa. Organizace plní svou roli prostřednictvím:

- podpory vytváření a obnovy udržitelných míst a budov (prací s partnery ve veřejném sektoru, podporou správných postupů v práci partnerství komunitního plánování - „Community Planning Partnership“, vytvářením strategií pro efektivní investice do míst, kde lidé žijí, pracují a tráví čas, propagací designu jako základu pro maximalizaci efektivity, propagací nízko uhlíkových přístupů k navrhování, poskytováním poradenství ohledně technik minimalizace negativních environmentálních dopadů)
- usilování o zlepšení dovedností a zvýšení vzdělanosti (organizací školení, zjišťováním příležitostí pro dobrou interdisciplinární spolupráci)
- poskytování poradenství (místním samosprávám, developerům a praktikujícím profesionálům ve věci kvalitního, udržitelného designu a při sestavování zadání)
- efektivní komunikace a podpory (propagací hodnot designu v publikacích, na akcích a výstavách, komunikací s médii a veřejností ve věci designu jasným a srozumitelným způsobem, podporou učení, debaty a mezinárodního dialogu, propagací skotské architektury a talentu)
- propagace vysoké kvality při vytváření veřejných budov a prostranství
- výzkumu a obstarávání potřebné evidence (shromažďováním důkazů o hodnotě a přínosech dobrého návrhu, zvážení, jak může výstavba reagovat na hybatele změn – ekonomika, změny klimatu demografie a potřeby komunit.)

Část 4 – Zdroje, komunikace a dohled

Další informace a zdrojové dokumenty jsou k dispozici online na webu www.creatingplacescotland.org. Tato adresa je hlavním centrem komunikace týkající se tohoto dokumentu.

Navržená opatření:

1.b) Skotská vláda bude nadále užívat výše popsaná kritéria úspěšných míst při jejich utváření.

1.c) a) (Lidé a komunita): externí poradní komise pro řešení otázek souvisejících s městskými centry bude publikovat několik akčních plánů zaměřených na plné rozvinutí potenciálů městských center.

b) (Udržitelnost): Přijetí stavební legislativy, která zajišťuje uplatnění principů udržitelnosti.

2.a) Pokračování programů, které mají podpořit debatu o roli architektury pro stát i místní samosprávy, centrem těchto aktivit bude Skotské národní centrum pro design a architekturu („The Lighthouse“).

3.a) 1. (Architektura a plánování)

- Utváření míst bude jako priorita zakotveno v upravené Skotské politice plánování („Scottish Planning Policy“), která bude zveřejněna na konci roku 2013.

- Ve spolupráci se zástupci sektoru designu a výstavby bude vytvořen „Standard míst“ jako nástroj pro posuzování kvality místa. Dodržení požadavků Standardu bude podmínkou pro poskytnutí podpory z programu zajištění dostupného bydlení („Affordable Housing Supply Programme“).

- Pro podporu výsledků dokumentu Přehled městských center („Town Centres Review“) bude vytvořen podpůrný dokument uvádějící specifické informace týkající se dopravy a dalších aspektů důležitých pro utváření kvalitních, přístupných městských prostředí.

- Budou vyvinuty vzdělávací programy pro zvolené zástupce měst, úředníky, tajemníky a nekomerční poskytovatele bydlení zaměřené na význam plně přístupných, dobře navržených budov a míst.

3.a) 2. (Poučené investování)

- Ve spolupráci s Fondem skotských termínových komodit („Scottish Futures Trust“) bude Vláda pracovat na tvorbě procesů, které prosadí celostní strategický přístup k místu a inovativní investiční strategie.

- Ve spolupráci se zástupci oboru architektury bude Vláda zajišťovat, aby výstupy dokumentu Doporučení skotské vlády týkající se zadávání veřejných zakázek na výstavbu („Scottish Government Review of Construction Procurement“) byly součástí procesů zadávání zakázek.

- Vláda bude podporovat zvýšení důrazu (upřednostnění) na návrhovou část procesu výstavby.

- Spolu s organizací Architektura a Design ve Skotsku („Architecture and Design Scotland“) bude Vláda prosazovat postupy zaměřené na náklady celoživotního cyklu budov, bude zakotven přístup zaměřený na prioritu návrhu, budou vytvořeny projekty k podpoře rozhodování zaměřeného na dlouhodobý horizont.

- Pro veřejné orgány Vláda vytvoří návod jak efektivně sestavit zadání zakázky se zaměřením na ekonomické, společenské, zdravotní a environmentální důsledky a přístup orientovaný na místo a společenství jako jeho hlavního uživatele.

3.a) 3 (Rozvoj potenciálu)

- Vláda bude nadále finančně podporovat stávající přehlídky architektury (soutěže) a založí novou soutěž oceňující přínos klienta.

- Vláda bude spolupracovat s organizací pro architekturu a design („Architecture and Design Scotland“) na výročních publikacích odkazujících na nově vznikající případy dobré praxe a nové talenty.

- Společně se školami architektury a plánování bude Vláda organizovat výstavy prací profesionálů i studentů a podporovat tím interdisciplinární spolupráci.

- Společně s organizací pro architekturu a design („Architecture and Design Scotland“) a dalšími partnery vydá Vláda na základě domácích i zahraničních příkladů studii prokazující hodnotu dobré architektury.

- Vláda bude nadále pracovat na posílení obecného chápání architektury a efektivního územního plánování prostřednictvím partnerství veřejného a soukromého sektoru a vyšších vzdělávacích institucí.

- Vláda vyzve akademickou obec k provedení výzkumů týkajících se přínosů komplexního navrhování s ohledem na místo a zveřejnění jeho výsledků.

3.a) 4 (Navrhování pro nízkouhlíkovou ekonomiku)

- Vláda bude zkoumat metody jak podporovat (motivovat) investory ve využívání existujících staveb a brownfieldů.

- Vláda bude u britské vlády nadále lobbovat za snížení DPH u rekonstrukcí.

- Vláda zajistí, aby byly naplněny předpoklady pro užívání a údržbu stávajících budov (materiály, know-how).

- Vláda bude propagovat význam krajiny jako zdroje, který vyžaduje řádnou správu a péči.

- Vláda bude propagovat vytvoření rámce krajiny a krajinných plánů a jejich zařazení do územního plánu v co nejranější fázi přípravy.
- Vláda bude propagovat schopnost návrhu vytvořit kompaktní, dobře propojená místa, snižující uhlíkové emise.
- Vláda bude propagovat vznik míst upřednostňující chodce a motivující k venkovním aktivitám a zdravému životnímu stylu.
- V návaznosti na štítkování v souvislosti s udržitelností budou pro nové školy vyvinuty kategorie „bronzová“, „stříbrná“ a „zlatá“.

3.a) 5 (Kulturní souvislosti)

- Vláda podpoří festival architektury RIAS.
- Vláda se bude zabývat způsoby, jak prezentovat skotský talent např. účastí na benátském bienále a partnerství mezi Skotskem a Benátkami.
- Vláda ve spolupráci s dalšími organizacemi sestaví program mezinárodních příležitostí propagovat skotskou architekturu.
- Vláda bude ve spolupráci s organizací Historické Skotsko pracovat na implementaci výstupů dokumentu Přehled politik historického prostředí („Review of Historic Environment Policy“).

3.a) 6 (Zapojení veřejnosti)

- Vláda posílí participaci v navrhování a plánování formou workshopů a dalších metod.
- Vláda pojmenuje a bude propagovat nejlepší příklady zapojení veřejnosti a přístupu k veřejným záležitostem. Závěry budou široce zveřejněny.
- Vláda bude pracovat se závěry Přehledu městských center a vybere z něj doporučení týkající se vlivu plánování a návrhu.
- Vláda vytvořila fond za účelem revitalizace prázdných budov v městských centrech a jejich uvedení do provozu. Na základě závěrů Přehledu městských center Vláda vyhodnotí příležitosti pro užití peněz z fondu pro rozvoj komunit a jejich místních ekonomik.
- Vláda bude pracovat se závěry dokumentů Posílení komunit („Community Empowerment“) a zákona o obnově („Renewal Bill“) k zajištění, že kvalitní design bude hrát zásadní úlohu v rozvoji potenciálu komunit.
- Vláda bude se zainteresovanými osobami konzultovat možnost ústavní změny týkající se regulace profese architekta.

3.a) 7 (Role organizace Architektura a design Skotsko)

- Organizace musí pracovat s veřejným a soukromým sektorem a podporovat efektivní partnerství. Organizace musí vytvořit „corporate plan“ a business plán a předložit jej vládě k odsouhlasení.

Základní přínosy materiálu

Každá stránka se zabývá pouze jedním tématem či podtématem, což dále zvyšuje čitelnost dokumentu a především schopnost textu porozumět. Názvy podkapitol jsou razantní a jasné, nelze s nimi obecně polemizovat a mohou být považovány za proklamaci přístupu k tématu či základní informaci k němu. Popisující text k tomuto prohlášení obsahuje průměrně 1300 znaků (650-1550) a to včetně krátkých doplňujících hesel či ekonomických údajů. Ekonomické údaje jsou extrémně stručné a graficky přehledné. Dokument dokládá provázanost jednotlivých témat. Úvod je vyhrazen 4 výzvám, zodpovědnosti za Skotsko, zodpovědnosti veřejného sektoru v dobrém příkladu kvality a vysokého standardu, zodpovědnosti za rozvíjení potenciálu a hodnot ocenitelných budoucí generací a nezbytné zodpovědnosti za udržitelné navrhování a plánování. Oproti dvěma předchozím dokumentům z r. 2001 a 2007 se zaměřuje na život člověka, jedince i komunitu a následně jeho zdravý a estetický životní prostor a teprve následně na dům – architekturu. Tím dokument jasně deklaruje priority státu – tedy společnost a nástroje k budování zdravé a spokojené společnosti, tedy životní prostředí a architekturu. Tento princip vykazuje významnou změnu v myšlení a v principu propagace architektury od r. 2001, tedy během 12 let. Tento trend následuje národní politiky severních zemí, tedy prostoru, kam chce přirozeně historicky patřit.

Na člověka je zaměřen i krátký politický úvodník, kdy je na prvním místě reflektována národní hrdost, kreativita a přírodní dědictví. Obecným zájmem tohoto politického dokumentu je prosperita společnosti. Základním poselstvím je odkaz na kvalitu a také závazek vlády tuto kvalitu zajišťovat, například plánováním, které zjednoduší procesy a podpoří dobré výsledky.

Pokud dokument popisuje téma, například zdraví, krajinu či kulturní dědictví, je téma přehledně popsáno a nenásilně vztahováno k architektuře a místu. Dokument neopomíná argumentovat ekonomickými statistickými ukazateli.

V případě, kdy se dokument odkazuje na strategii, popíše téma, odkáže na politickou tezi k tématu a použije 5 až 6, maximálně 8 konkrétních zásad a opatření, jak k nim dospět.

Základními přínosy tohoto konkrétního dokumentu jsou:

1. Propracovaná grafika a vizuální odkaz k tématu
2. Čitelnost a čtivost, jednoduché a pochopitelné informace či myšlenky

3. Struktura dokumentu
4. Dokument neobsahuje žádnou zbytečnou informaci

Doporučení a náměty pro aktualizaci PASK:

Z hlediska historického vývoje je zajímavé, že tento již třetí hlavní dokument neobsahuje odkazy na dva předchozí a ostatní rámcové dokumenty. Přesto obsahuje dostatečné odkazy na základní nástroje a organizace, které skotskou vládu podporují v realizaci jednotlivých úkolů.

Navržená opatření jsou nenásilně uvedena v textech.

Zásadním ponaučením je především vývoj Politik architektury ve Skotsku. Rozsah a existence podpůrných a „historických“ dokumentů a především závazek vlády k implementaci politiky architektury dovoluje určité obecné nastavení tohoto dokumentu z r. 2013. Proto je třeba na tento dokument nahlížet v rozsahu celého vývoje aktivního vytváření politik ve Skotsku od r. 1987. Přičemž Základní Policy z r. 2001 měla pouze 15 stran. Krátký razantní úvod zodpovědné politiky, s hlavním cílem dokumentu, následované pěti tématy na pěti stranách (900-1500 znaků), rekapitulací pěti cílů na další straně a pěti stran o tom, jak těchto pěti cílů dosáhnout. Naopak Policy z r. 2007 byla výrazně rozsáhlejší a měla 107 stran a výrazně menší podíl obrazové dokumentace, která sloužila spíše jako předěl mezi jednotlivými tématy.

- The architecture of the office of public works 1831-1987 (AAI 1987)
- Scottish Arts in the 21st Century (January 1999)
- Celebrating Scotland: A National Cultural Strategy (November 1999)
- The Development of a Policy on Architecture for Scotland (March 2000). Framework document
- A Policy on Architecture for Scotland (2001)
- Dohoda mezi politickými stranami (2003)
- A Policy on Architecture for Scotland: Progres Report (2005)
- Scotland's Culture (2006)
- Building our Legacy: Statement on Scotland's Architecture Policy (2007)

Příspěvek skotské Politiky architektury však může být komplexí pouze v případě propojení a návaznosti vývoje všech hlavních i pomocných dokumentů a reportů od r. 2007, přes zkoumaný dokument z r. 2013, až do roku 2018. Rozbor samotného dokumentu z r. 2018 nemůže mít dostatečnou vypovídající hodnotu. Ani být příkladem k jednotlivým změnám české PASK.

Politika architektury reaguje na aktuální témata.

Obecná doporučení k tématům a cílům

Inspirativní je sdílná a srozumitelná forma s konkrétními příklady dobré praxe a propojení všech navrhovaných kroků se zodpovědnými organizacemi. Silně je vnímána provázanost všech environmentálních a společenských témat s kvalitou prostředí a péče o něj (úspornost, udržitelnost, omezenost zdrojů, klimatická změna, udržení komunit). Zdůrazněno je poslání prostředí vizualizovat národní hrdost a soudržnost státu. Také význam kvality prostředí pro atraktivitu pro obyvatele, investory i turisty. Tedy i ekonomickou prosperitu a obraz Skotska v zahraničí. Specifické je zdůraznění péče o městská centra. Zdůrazněna je nutnost vládní podpory debat o významu architektury. Význam kvalitních realizací jako smyslu celého procesu. Důraz na úvodní fáze projektů, kvalitu projektů, jejich navrhování s vědomím dlouhodobé perspektivy i na participaci obyvatel právě v raných fázích akcí. Zmíněna je důležitost inovativní péče o památky. Národní centrum architektury má: podporovat vytváření a obnovu udržitelných míst a budov (strategiemi pro efektivní investice, propagací designu a poradenství), zvyšovat vzdělanost, propagovat témata k veřejnosti i do zahraničí, propagovat kvality při vytváření veřejných budov a prostranství a podpořit výzkum a sběr dat.

Z opatření je možné v PASK pro inspiraci užít následující:

- Projednání dokumentu v Poslanecké sněmovně a ve Vládě.
- Vláda bude užívat kritéria úspěšných míst při jejich utváření.
- Ustavená externí poradní komise pro řešení městských center publikuje několik akčních plánů.
- Podpořit programy debat o roli architektury pro stát a samosprávy – pomocí Národního centra architektury
- Utváření míst jako prioritu zakotvit v PUR.

- Vytvořit „Standard míst“ jako nástroj pro posuzování kvality místa. Dodržení požadavků Standardu bude podmínkou pro poskytnutí dotační podpory
- Vyvinout vzdělávací programy pro zastupitele měst, úředníky, tajemníky a nekomerční poskytovatele bydlení zaměřené na význam dobře navržených budov a míst.
- Ve spolupráci s CzechInvest Vláda prosadí celostní strategický přístup k místům a inovativní investiční strategie.
- Vláda zajistí, aby kvalitativní přístup byl součástí procesů zadávání veřejných zakázek.
- Vláda bude podporovat zvýšení důrazu (upřednostnění) na návrhovou část procesu výstavby.
- Vláda bude prosazovat postupy zaměřené na lifecost, na prioritu návrhu a na dlouhodobý horizont.
- Pro veřejné orgány Vláda vytvoří návod na zadání zakázky se zaměřením na ekonomické, společenské, zdravotní a environmentální důsledky a přístup orientovaný na místo a společenství jako jeho hlavního uživatele.
- Vláda bude finančně podporovat přehlídky architektury (soutěže) a založí novou soutěž oceňující přínos klienta.
- Vláda bude spolupracovat na výročních publikacích s případy dobré praxe a novými talenty.
- Vláda bude spoluorganizovat výstavy prací profesionálů i studentů a podporovat tím interdisciplinární spolupráci.
- Vláda vydá s partnery na základě domácích i zahraničních příkladů studii prokazující hodnotu dobré architektury.
- Vláda iniciuje výzkum přínosů komplexního navrhování s ohledem na místo a zveřejnění jeho výsledků.
- Vláda podpoří investory ve využívání existujících staveb a brownfieldů a navrhne snížení DPH u rekonstrukcí.
- Vláda bude propagovat význam krajiny jako zdroje, který vyžaduje řádnou správu a péči.
- Vláda bude propagovat vytvoření krajinných plánů a jejich zařazení do ÚP v co nejrannější fázi přípravy.
- Vláda podpoří vznik míst upřednostňující chodce a motivující k venkovním aktivitám a zdravému životnímu stylu.
- Vláda ve spolupráci s dalšími organizacemi sestaví program mezinárodních propagace české architektury.
- Vláda bude propagovat nejlepší příklady zapojení veřejnosti a přístupu k veřejným záležitostem.
- Vláda vytvoří fond pro revitalizace prázdných budov v městských centrech a jejich využití pro místní komunity.
- Vláda bude propagovat kvalitní design jako zásadní nástroj v rozvoji potenciálu komunit.
- Národní centrum architektury vytvoří „corporate plan“ a business plán a předložit jej vládě k odsouhlasení.

Architecture for the people – The Architectural Policy of Slovenia

Arhitektura pro lidi – Politika architektury Slovinska



ARCHITECTURE FOR THE PEOPLE
The Architectural Policy of Slovenia / August 2017



Základní charakteristika materiálu

První vydání slovinské politiky architektury. Bohatě ilustrovaný materiál (44 stran) inspirovaný propagačně orientovanými národními politikami (Norsko, Skotsko). Na evropské dokumenty a národní priority v podpoře architektury se přímo v úvodu odvolává. Vydalo Ministerstvo kultury, editor Barbara Žižič. Dokument nese znatelný autorský rukopis. Jak název uvádí, je určený lidem.

Materiál vydaný Ministerstvem kultury Slovinska si stanovuje 4 hlavní cíle, které také představují 4 hlavní části dokumentu: Dobrá architektura, rozumný (smart) růst, udržitelný rozvoj, inkluzivní architektura. Dokument má být následován akčním plánem, v němž mají být stanovena konkrétní opatření, jejich vykonavatelé, finanční dopady aj.

Zpracovatel materiálu

Materiál vydalo Ministerstvo kultury, nepodařilo se ověřit, zda byl rovněž schválen vládou či nikoliv

Datum vydání

Srpen 2017

Informace o aktualizaci

Nebylo dosud aktualizováno

Finanční zdroje na realizaci materiálu

S ohledem na to, že se jedná o dokument Ministerstva kultury lze předpokládat, že byl financován z rozpočtu ministerstva. Informaci se nicméně nepodařilo ověřit.

Základní řešená témata:

Úvodní část – Cíle dokumentu

- 0.1 Dobrá architektura (Dobrá architektura je udržitelnou kvalitou, je funkční, bezpečná, zdravá, šetrná k životnímu prostředí, dobře navržená a ekonomická. Kvalita vystavěného prostředí má zásadní vliv na identifikaci jednotlivce se svou komunitou a hraje významnou roli v integraci urbánního prostředí a krajiny v prostoru. Dobrá architektura je veřejný zájem. Kvalitní architektura může být posuzována kombinací objektivních a subjektivních kritérií.)
- 0.2 Rozumný („smart“) růst (Architektonická aktivita přispívá ke zdravému ekonomickému růstu společnosti, rozvoji výstavby a dalším typům obchodu a investic. Dotýká se všech úrovní společnosti a politiky. Základem dobré architektury je regulace výkonu profese. Profese musí být regulována podle požadavků na svobodná povolání. Stát jako významný klient musí jít příkladem při zadávání veřejných zakázek. Architektonický výzkum musí být mezioborový a zahrnovat otázky spotřeby energie, udržitelných budov a komunit, obnovy kulturního dědictví aj.)
- 0.3 Udržitelný rozvoj (Prostorové plánování může významným způsobem napomoci přechodu k „udržitelné společnosti“ založené na udržitelném životním stylu, využívání „smart“ řešení a vysoce kvalitních stavebních technik s šetrným přístupem ke spotřebě energie a prozíravému nakládání s územím Slovinska. Zajištění kvality je podmíněno inovativní vizí. Její vývoj je hlavní úlohou architektury. S vhodným plánováním a dlouhodobou vizí bude možné zavést udržitelnou, zelenou ekonomiku, která napomůže omezit negativní dopady na životní prostředí a zlepši efektivitu nakládání s energií a přírodními zdroji.)
- 0.4 Inkluzivní architektura (Zvyšování povědomí o významu vystavěného prostředí by mělo vést k získání povědomí o důležitosti jeho kvality. Tento dokument má za cíl propagovat rozvoj živé, kritické a inovativní kultury prostoru. Výuka týkající se vystavěného prostředí musí být systematicky zařazena do všech segmentů vzdělání.)

Část 1 – Dobrá architektura

Dobrá architektura není autonomní, přenositelná nebo reprodukovatelná; je odrazem svého místa, proto je obtížné ji standardizovat. Je výsledkem tvůrčího plánování a pochopení místa.

1.1 Definice kvality

- Bezpečnost, zdraví a kvalita technického provedení
 - Funkčnost
 - Estetika / krása
- 1.2 Architektura pro lidi (Lidé a jejich zájmy musí být postaveny do popředí udržitelného rozvoje a podmínky pro udržitelnou společnost musí být zohlednit cíl vytvoření zdravého, bezpečného, inkluzivního, environmentálně citlivého, dobře navrženého prostředí s dostatečnou infrastrukturou. Je třeba tvořit místa se smíšenou funkcí s ohledem na potřeby komunity.)
 - 1.3 Zachování architektonického dědictví pro kulturní identitu komunity (Ochrana kulturního dědictví je významným elementem utváření kvalitního prostředí. S využitím kreativních řešení a přístupů by měla obnova objektů kulturního dědictví usnadnit obnovu užití a energetickou úsporu. Je třeba následovat principy zachování integrity a originality architektury a najít rovnováhu mezi ochranou původních hodnot a adaptací aktuálním potřebám.)
 - 1.4 Schopnost propojovat (Populace se stále více stěhuje do měst, s čímž je spojená nutnost jejich obnovy. Obnova měst musí být integrovaná, musí zohlednit sociální, ekonomický, environmentální a kulturní aspekt k vytvoření propojených, inkluzivních, kompaktních měst. Cílem je smíšená funkční a společenská struktura, lepší přístupnost a mobilita, inovované přístupy k územnímu plánování a vyšší míra participace uživatelů místa.)
 - 1.5 Stát jako hlavní investor ve společnosti by měl jít příkladem při nastavení a uplatňování kritérií kvality (Stát a místní samospráva musí jít příkladem při výstavbě veřejných budov a veřejných prostranství. Zadávání veřejných zakázek musí být transparentní. Architektonické soutěže jsou nejvhodnější formou pro zakázky týkající se výstavby a územního plánování.)

Část 2 – Rozumný („smart“) růst

Architektonická aktivita podporuje ekonomický rozvoj. Je součástí kreativní ekonomiky, která přispívá ke zdravému ekonomickému růstu. Má významné místo v konkurenceschopné ekonomice založené na vědomostech. Příklady z Evropy ukazují, že institucionální podpora a jasná politika architektury může posílit vývoz země. Současný svět dává schopným mladým lidem příležitost ke globálnímu úspěchu.

Slovinsko je uznávané pro kombinaci kulturního dědictví, kulturní krajiny a různorodých rozsáhlých přírodních systémů. Tyto kvality je třeba zohlednit v propagaci ekonomického růstu a udržitelného rozvoje. Je třeba si však uvědomit, že prostor není neomezený a chránit ho před neracionálním rozvojem.

- 2.1 Efektivní systémová legislativa na poli kultury, prostoru a výstavby (Podmínkou vytvoření vysoce kvalitního prostředí je vhodný institucionální a legislativní rámec v oblasti kultury, životního prostředí, prostoru, výstavby, ekonomiky, financí a vzdělávání. Související normy musí být podrobeny analýze a upraveny do koherentního, smysluplného rámce. Musí být současně upraveny související politiky, přístupy a fungování organizací na místní

úrovni. Je třeba zajistit vyšší míru participace v rozhodovacích procesech a vyšší míru profesionality. Je třeba zavést funkci městského architekta a urbanisty.

Zvýšená pozornost musí být věnována systémové prevenci černých staveb prováděných pod zástěrkou stavebních úprav. Musí existovat jednotná pravidla týkající se údržby staveb s více vlastníky a zavedeny postupy pro ochranu autorských práv autorů staveb.)

- 2.2 Regulace profese a výkonu povolání (Ve Slovinsku je výkon povolání architekta často chápán jako prosté převádění požadavků investora do plánu a projektů zaměřené na estetickou stránku. Toto chápání musí být změněno. Kvalitní plán je základem dobré architektury. Podmínkou dobré architektury je stabilní legislativa, spolupráce s experty, dobře organizované a transparentní zadávání zakázek na projekční práce. Architektonická tvorba je charakteristická nutností chránit spolu se zájmy klienta také zájmy veřejné a zájmy budoucích uživatelů. Profese architekta je v rozvinutých státech legislativně upravena jako tzv. svobodné povolání. Nezávislost, profesionalita a zodpovědnost architektů zvyšuje důvěru klientů a posiluje poslání profese. Pro dosažení vyšší kvality v architektuře a územním plánování je třeba z trhu odstranit nekvalifikované poskytovatele služeb.)
- 2.3 Zadávání veřejných zakázek (Kritéria, podle kterých se hodnotí běžné veřejné zakázky, nejsou využitelné pro zadávání zakázek na projektové práce. V případě architektury je nejhodnější vybrat dodavatele na základě srovnání konkrétních návrhů. Je třeba předcházet zadávání zakázek na základě nejnižší ceny; cílem je získat nejvyšší kvalitu za přiměřenou cenu. „Kvalita“ má mnoho složek: udržitelnost, vliv na životní prostředí, ekonomiku, kvalitu řešení, technickou kvalitu, kvalitu dokumentace a služeb. Architektonické a inženýrské veřejné zakázky musí být zadávány s ohledem na nejkonomičtější nabídku definovanou vhodnou kombinací uvedených kritérií. Architektonické soutěže jsou osvědčeným postupem pro výběr nejlepších urbanistických a architektonických projektů.)
- 2.4 Architektura jako předmět výzkumu a rozvoje (Je třeba vytvořit podmínky pro to, aby byla architektura zahrnuta do výzkumných projektů v technologických, společenských, humanitních a zdravotnických oborech. Výzkumy by se měly týkat například obnovy historického dědictví, přípravy databáze architektury ve Slovinsku, energetické náročnosti budov, sociální a komunitní soudržnosti a udržitelnosti, organizace udržitelné mobility aj. Implementace Politiky umožní systematický monitoring výsledků.)

Část 3 – Udržitelný rozvoj

- 3.1 Příspěvek architektury udržitelnému rozvoji (Návrh budov zásadně ovlivňuje efektivitu konstrukce. Proto musí být význam architektury zdůrazněn ve všech relevantních dokumentech, legislativě a standardech, výsledkem čehož bude postupná transformace současných budov do budov vlídných k životnímu prostředí, obnovitelným zdrojům a lidem. Musí být podporována obnova stávajících budov propojením finančních nástrojů a hlediska energetické úspory; kvalitní architektonická řešení mohou významně zvýšit zájem o úsporná opatření. Musí být podpořen kritický výzkum v oblasti výstavby za spolupráce mezioborových týmů.)
- 3.2 Udržitelný rozvoj měst a komunit (Zásadními výzvami rozvoje měst jsou znečištění vzduchu, špatná obslužnost veřejnou dopravou, málo využití brownfieldy a využití stávajících území pro další rozvoj. Města jsou postižena také stárnutím obyvatel a sociální vyloučeností v různých podobách. Dlouhodobá vize a profesionální plánování jsou podmínkou udržitelné správy měst, která sníží spotřebu energie a tlak na přírodní zdroje. Je třeba zvýšit hustotu osídlení, s čímž souvisí potřeba inovace technologií výstavby, energetická úspora a správa dopravy. Pro docílení udržitelného rozvoje měst je třeba využívat tradiční nástroje územního plánování jako regulační plány.)
- 3.3 Renovace a adaptace (Je třeba renovovat stávající budovy namísto výstavby nových. Kvalitní renovace zachovává a modernizuje prostředí, prostor, kulturu a historické dědictví, zlepšuje pracovní prostředí, mezilidské vztahy a propaguje společnost jako celek. Při renovaci by měly být využity stavební materiály z původní stavby, které nejsou znehodnoceny, jako cihly, dřevo nebo keramika).

Část 4 – Inkluzivní architektura

Inkluzivní architektura je předpokladem inkluzivní společnosti. Fungování inkluzivní ekonomiky je podmíněno dostatkem dostupného a bezpečného bydlení; zajištěním bezpečných, zdravých a přístupných veřejných prostranství, zajištěním přístupu k veřejným službám a veřejné dopravě, realizací nových stavebních typologií, po nichž v souvislosti se stárnutím obyvatel roste společenská poptávka. Inkluzivní architektura je nástrojem demokratického rozvoje společnosti.

K jejímu dosažení je nutno využít potenciálu občanské společnosti při zvyšování veřejné informovanosti; zlepšit systém vzdělávání a ustanovit rozvoji a propagaci architektury jako významné nástroje pro zlepšení kvality života. Architekturu a kulturu prostředí je třeba zařadit také do programů celoživotního vzdělávání v různých formách – online kurzy, kombinované kurzy, distanční kurzy atd. Celoživotní vzdělávání zahrnuje také průběžné vzdělávání praktikujících architektů, jehož potřeba je dána rychlým vývojem v oboru konstrukcí, zvláště pak udržitelných

zdrojů a efektivního využití energie, vysokého objemu právních a technických norem, zvyšujícího se počtu atypických úkolů v profesi atd.

Je třeba podpořit roli nevládních institucí v podpoře a vzdělávání v oblasti architektury a plánování.

4.1 Architektura ve vzdělávání (Vzdělání v oboru architektury musí být zařazeno do systému vzdělávání, aby každý rozpoznal kvalitu architektury a prostředí. Programy vyššího architektonického vzdělávání musí být rovněž modernizovány.)

4.2 Propagace architektury (Mezinárodní propagace slovinské architektury má význam z hlediska exportu. Je třeba mezinárodně propagovat architekturu formou účastí na mezinárodních projektech, organizací výstav, zřízením mezinárodních webových platforem, překladů specializované architektury aj.

Globální digitalizace nabízí nové možnosti v propagaci architektury zejména směrem k mladým lidem. Stát by měl digitalizaci disciplíny podporovat.

Navržená opatření:

Část 0

- Vláda jmenuje koordinační orgán pro implementaci Politiky.
- Koordinační orgán připraví akční plán s opatřeními pro implementaci Politiky.
- Je nutno integrovat cíle Politiky do všech souvisejících sektorálních politik.
- Je nutno propagovat aktivnější roli Slovinska v mezinárodních organizacích v oblasti architektury.

Část 1

- Je nutno převzít aktivnější roli v územním plánování a veřejném investování s důrazem na větší zodpovědnost a kvalitu.

Část 2

2.2

- Je nutno zavést bližší spolupráci mezi jednotlivými státními orgány a institucemi a lepší koordinaci územních samospráv.
- Cíle Politiky musí být zohledněny při změnách relevantní legislativy.
- Je třeba architekturu definovat jako oblast veřejného zájmu a zavést principy, na základě kterých budou poskytovány služby architektů.
- Územní plánování se musí stát hlavním společenským nástrojem prostorového plánování a strategie rozvoje. Instituce pro územní plánování musí být obnoveny na místní úrovni.
- Musí být zavedena pravidla pro stavební úpravy a údržbu domů s více vlastníky; musí být propagována správná praxe při ochraně autorských práv.
- Na úseku prostorového plánování je třeba zaměstnávat vhodně vzdělané odborníky.
- Musí být definováno postavení městského architekta, městského urbanisty, městské plánovací komise, a „místních prostorových služeb“, které musí zahrnovat experty ze souvisejících oborů
- Je třeba zajistit vydání výkladových komentářů k předpisům týkajícím se architektury a plánování.
- Je třeba vydat novelu „Nařízení o území“ Slovinska s instrukcemi k přípravě zákona v této oblasti, který musí obsahovat jasné, jednoznačné, grafické a využitelné normy pro lokality a design.
- Je třeba optimalizovat správní postupy a předepsaný obsah projektové dokumentace.

2.3

- Je třeba zadávat architektonické služby na základě kvalitativních kritérií a výběru nejvhodnějších řešení.
- Je třeba připravit systémová opatření, která zamezí korupci, zadávání zakázek za mimořádně nízké ceny a nekalé soutěži. Je nutno propagovat správnou praxi.
- Je nutno školit veřejné zadavatele a zajistit srozumitelné postupy v zadávání veřejných zakázek.
- Je nutno připravit a sledovat dodržování postupů při zadávání zakázek na architektonické služby.
- Je nutno zavést regulaci týkající se architektonických služeb.
- Je nutno propagovat užití architektonických a urbanistických soutěží.
- Je nutno revidovat pravidla týkající se otevřených soutěží.

2.4

- Je třeba přijmout národní systém klasifikace vědeckých oborů a hodnotící kritéria pro provádění výzkumu a rozvoj mezioborového charakteru architektonické činnosti.
- Je třeba upravit stávající kritéria pro posouzení výkonu vědecké činnosti – indikátory kvality a metody pro posouzení výzkumu a vývoje.

- Je třeba podporovat platformy propojující architekturu/design, ekonomiku a výzkum.

Část 3

- Je třeba považovat komplexní obnovu za hlavní cíl pro rozvoj měst, komunit a budov.
- Je třeba připravit standardy pro udržitelnou výstavbu měst a budov.
- Je třeba zavést tradiční nástroje územního plánování (regulační plán aj).
- Je třeba zajistit spolupráci architektů při pracích spojených s údržbou.
- Je třeba podporovat projekty komplexní obnovy s využitím evropských fondů.
- Je třeba upravit legislativu tak, aby byla podpořena spolupráce mezi vlastníky v případě obnov budov s více vlastníky.
- Je třeba podporovat obnovu opuštěných městských areálů a veřejných a rezidenčních budov.
- Je třeba podporovat transformaci technologických a komerčních zón v místa cyklické ekonomiky.
- Je třeba zajistit přístup veřejné dopravy do všech rezidenčních míst v přiměřené míře.

Část 4

- Je třeba podpořit systematické zahrnutí architektury a udržitelného rozvoje do učebních plánů na všech úrovních pro zajištění přiměřené míry vzdělanosti v této oblasti u celé populace.
- Je třeba zajistit průběžné vzdělávání pro profesionály.
- Je třeba podpořit harmonizaci obsahu programů vyššího vzdělávání a doktorského studia tak, aby bylo zamezeno duplicitám a posílena rozumná specializace oblastí výzkumu a byl optimalizován počet absolventů programů v oblasti plánování a developmentu.
- Je třeba organizačně propojit vzdělávací instituce a profesní a občanské společnosti pro zajištění komplexního celoživotního vzdělávání.

Základní přínosy materiálu

Dokument je spíše proklamativní, cílí na nastolení témat a vytvoření mezirezortní spolupráce. Integrovaný a kreativní přístup vyžaduje vyváženou roli kultury, ekonomiky, sociálního aspektu a péče o prostředí. Od aktivní a komplexní politiky očekává v příštích letech přínos v kvalitě prostředí i v ekonomice. Dokument má být doplněn detailnějším akčním plánem.

Pro naše srovnání je významné vyrovnávání se socialistickou a postsocialistickou minulostí. V definici kvalitní architektury zmiňuje přímo společenské krize transformující se společnosti: ekonomickou, ekologickou, sociální, správní, hodnotovou, politickou, občanskou... Zmiňuje případy iracionálního rozvoje, devastace kulturního dědictví a absenci dlouhodobých vizí ve Slovinsku.

Dokument stanovuje čtyři hlavní cíle: Dobrá architektura, Rozumný růst, Udržitelný rozvoj a Přístupná architektura. Odpověď na ně podrobně rozebírá v příslušných kapitolách:

Definici kvality hledá v bezpečí, zdraví a komfortu, v užitnosti a v estetice. Kvalita není autonomní, je vždy spojena s místem a postojem (Good architecture).

Architekturu vidí jako komplexní oblast kreativního průmyslu, propojující technické a humanitní disciplíny pomocí specifických metod a znalostí (Smart growth).

Nastavení udržitelného životního stylu závisí na dlouhodobých vizích, inovacích a kvalitním územním plánování (Sustainable development).

Rostoucí zájem o vystavěné prostředí a zodpovědnost za jeho kvalitu vyžaduje zvyšování obecného porozumění. Kvalita prostředí a vystavěného prostředí zvyšuje kvalitu života (Inclusive architecture).

Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK

Zodpovědně a srozumitelně zpracovaný materiál definující otevřeně a konkrétně potřeby, problémy a cíle:

- Ustavení koordinační skupiny pro implementaci Politiky architektury vládou
- Sestavení akčního plánu s kritérii pro naplňování Politiky architektury Koordinační skupinou pro PA
- Integrace cílů PA v odpovídajících rezortních politikách a legislativách
- Podpora většího zapojení v mezinárodních organizacích na poli architektury
- Velmi dobrá srozumitelnost i při obecné poloze dokumentu

Čtyři kapitoly strukturují další související podtémata (14), některá ještě podrobněji strukturovaná. Výrazná a jednoduchá struktura dokumentu, zvýraznění důležitých hesel a bodů.

Z cílů je možné v PASK užít:

Dokument stanovuje obecné cíle formou jejich popisu. Konkrétní cíle stanoví Akční plán PA.

Dokument nabízí základní vodítka aktivit k jednotlivým podkapitolám.

Z opatření je možné v PASK užít:

Založit Koordinační skupinu PASK pro zajištění dlouhodobé implementace a koordinace ministerstev a institucí

Zohledňovat cíle PA při změnách relevantní legislativy všech resortů.

Obnovit instituce pro územní plánování na místní úrovni, definovat úkoly, role, zodpovědnost městského architekta – urbanisty, rozvojové komise a expertní rady.

Adaptovat národní systém hodnocení vědeckých výstupů pro interdisciplinární charakter výzkumů na poli architektury, upravit kritéria, podporovat platformy propojující architekturu/design – ekonomiku – výzkum.

Komplexní přístup k obnově jako základní strategie rozvoje měst, rekonstrukce technologických a komerčních zón na základě cirkulární ekonomiky.